

THE AIRE CENTRE

Advice on Individual Rights in Europe

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE
УСТАВНИ СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
CONSTITUTIONAL COURT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Analiza prakse tužilaštava Bosne i Hercegovine u predmetima organizovanog kriminala i korupcije

Sarajevo, 2024.

**Analiza prakse tužilaštava
Bosne i Hercegovine
u predmetima
organizovanog
kriminala i korupcije**

Sarajevo, 2024.

Naslov:

ANALIZA PRAKSE TUŽILAŠTAVA BOSNE
I HERCEGOVINE U PREDMETIMA
ORGANIZOVANOG KRIMINALA I KORUPCIJE

Наслов:

АНАЛИЗА ПРАКСЕ ТУЖИЛАШТАВА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У
ПРЕДМЕТИМА ОРГАНИЗОВАНОГ
КРИМИНАЛА И КОРУПЦИЈЕ

Izdavač:

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE
THE AIRE CENTAR

Za izdavače:

SEADA PALAVRIĆ
BILJANA BRAITHWAITE

**Urednik i rukovodilac
stručnog tima:**

SEADA PALAVRIĆ
ZLATKO M. KNEŽEVIĆ

Urednici:

ZLATKO M. KNEŽEVIĆ
ZVONKO MIJAN
ERMINA DUMANJIĆ
MARTINA RAGUŽ

Stručni tim:

DŽERMIN PAŠIĆ
BOJANA JOLOVIĆ
MIODRAG BAJIĆ
SANJA TADIĆ-STOJISAVLJEVIĆ
SAMIR SELIMOVIĆ

Lektura:

FADILA GUŠO

Korektura:

ADISA KARADŽA

Koordinatorica projekta:

VESNA MIJIĆ

DTP:

MARKO MILIČEVIĆ, KLIKER DIZAJN

Štampa:

SAVART M, SARAJEVO

Tiraž:

500

Format:

B5

ISBN (Ustavni sud Bosne i Hercegovine) 978-9926-464-23-3

ISBN (The AIRE Centre): 978-1-914005-12-1

CIP zapis dostupan u COBISS sistemu Nacionalne i
univerzitetske biblioteke BiH pod ID brojem: 60968454

British Embassy
Sarajevo

Izradu publikacije podržala je Vlada Velike Britanije. Stajališta iznesena
u publikaciji ne predstavljaju nužno stavove Vlade Velike Britanije.

Sadržaj

Riječ urednika	7
Predgovor	9
Predgovor	12
1. Uvod i metodologija rada	15
2. Organizovani kriminal	22
2.1. Neovlašteni promet opojnim drogama	23
2.2. Organizovani kriminal – razbojništvo.....	44
2.3. Organizovani kriminal - teška krađa, iznuda	48
2.4. Organizovani kriminal – zločinačko udruženje	57
2.5. Organizovani kriminal – porezna utaja, pranje novca	63
3. Koruptivna krivična djela.....	67
3.1. Zloupotreba položaja ili ovlaštenja.....	70
3.2. Protuzakonito posredovanje.....	97
3.3. Trgovina utjecajem.....	100
3.4. Primanje dara i drugih oblika koristi.....	107
Aneks I: Predstavljanje preliminarnih nalaza Analize tužilačke prakse u predmetima organizovanog kriminala i korupcije u Bosni i Hercegovini	118

Riječ urednika

Organizirani kriminal i korupcija predstavljaju veliku prijetnju društvima širom svijeta. Te nezakonite aktivnosti potkopavaju vladavinu prava, narušavaju povjerenje javnosti i kočje ekonomski razvoj. Pripadnici grupa koje se bave organiziranim kriminalom djeluju preko granica, baveći se aktivnostima poput trgovine drogom, krijumčarenja ljudi, krađe organa ljudskog tijela, kibernetičkog kriminala i pranja novca. Oni često uspijevaju u sredinama u kojima je korupcija

raširena. Korumpirani službenici olakšavaju njihove operacije, osiguravaju im utočište, zaštitu i pristup resursima. Istovremeno, organizirani kriminal finansira korupciju, šireći time začarani krug koji slabi institucije i potkopava cjelokupno društvo, a ljudi počinju živjeti u strahu i siromaštvu. Činjenica je da je među velikim brojem građana koji traže posao ili žele upisati dijete u određenu školu, na fakultet ili čak u predškolsku ustanovu, smjestiti roditelje u dom za starije osobe i sl. zaživio obrazac prema kojem za tu svoju želju moraju dodatno platiti osobi koja o tome donosi odluku. Iako smatram da su krivci za to najprije oni koji nude novac kako bi ostvarili neko svoje pravo, a ponegdje i privilegiju koju ne zaslužuju, krivnja ipak preteže kod onih koji to prihvataju, pogotovo kod onih koji to zahtijevaju, a pritom žive na račun budžeta. Ipak, prema apelacijama koje se nađu pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine, nazire se malo svjetla u svijesti građana kada je riječ o korupciji, pa tako nadležnim tijelima prijave i korumpiranog policijskog službenika, i sudiju, i tužioca i ljekara... Bez te svijesti građana i probuđene savjesti ili bez kazne onih koji primaju ili zahtijevaju novac za ono za šta već primaju plaću, teško će se promijeniti sadašnja slika društva.

Pored toga, borba protiv organiziranog kriminala i korupcije zahtijeva koordiniran globalni odgovor. U jednom od zaključaka predstavljenih u ovoj publikaciji kaže se: „Odgovor pravosuđa, posebno tužilaca koji imaju jednu od ključnih uloga, mora biti jači od toga. Zato je potrebno kontinuirano zagovarati

i nastojati doprinijeti bržoj, učinkovitoj i jačoj međuinstitucionalnoj saradnji, te razmjeni informacija i znanja.“

Dok se suočavamo s izazovima organiziranog kriminala i korupcije, saradnja zaista jest naša najveća vrijednost. Saradnjom sudova u Bosni i Hercegovini na čelu s Ustavnim sudom BiH i AIRE centrom, kojem se ovom prilikom posebno zahvaljujem u ime Ustavnog suda BiH, došli smo do pregleda i analize značajnog broja presuda redovnih sudova koje se odnose na temu organiziranog kriminala i korupcije, te pružili uvid u različite strategije koje su sudovi koristili u suzbijanju takvog kriminala. Saradnjom tužilaštava u Bosni i Hercegovini došli smo do novog proizvoda – analize koja će biti jednako vrijedan alat svima koji se bave borbom protiv organiziranog kriminala i korupcije, ali i poziv na daljnju akciju – podsjetnik da naši zajednički napori mogu stvoriti sigurniji svijet. Veliki broj primjera iz prakse istih ili sličnih situacija i koraci tužilaca u tim slučajevima, sadržani u ovoj publikaciji, zaista mogu poslužiti kao putokaz svakom tužiocu koji, radeći svoj posao savjesno i profesionalno, želi doprinijeti stvaranju tog sigurnijeg svijeta.

Predsjednica Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Seada Palavrić

Predgovor

Poštovani čitaoci,

Uvažavajući složenost ali i rasprostranjenost organizovanog kriminala u Bosni i Hercegovini, kao i u regionu, ovaj fenomen je predmet velikog broja analiza i monitoringa čiji je cilj da identifikuju izazove i najbolju praksu pravosuđa. Kao dio tih napora, AIRE Centar je doprinio tim istraživanjima neposrednom i otvorenom saradnjom s praktičarima – tužiocima, sudijama i istražiteljima – koji svojim svakodnevnim radom kontinuirano grade temelje buduće prakse.

Oslanjajući se na nalaze i preporuke publikacije “Analiza prakse najviših sudova u BiH u predmetima organizovanog kriminala i korupcije”, koja je objavljena 2023. godine, fokus ovog istraživanja usmjerili smo na otkrivanje drugog, podjednako ključnog, segmenta procesuiranja zločina – na praksu tužilaca u istragama, određivanje istražnih radnji, prikupljanje dokaza, sastavljanje optužnica i prijedloga uz optužnice. To je posebno značajno u kontekstu sve složenijih metoda koje koriste kriminalci u doba izuzetnog tehnološkog napretka, koji postaje ključna komponenta u izvršenju, ali i otkrivanju organizovanog kriminala.

Ono što ovo istraživanje dodatno ističe jeste da je sačinjeno od direktnih doprinosa samih tužilaca koji postupaju u predmetima organizovanog kriminala. Njihova perspektiva pruža neposredan, visokostručan i sveobuhvatan uvid u izazove, ali i praksu koja se koristi u istragama, prikupljanju dokaza, i koordinaciju sa drugim agencijama. Upravo njihov rad i angažman predstavljaju ključnu kariku u borbi protiv organizovanog kriminala, otvarajući pri tome nove puteve ka efikasnijem i pravovremenijem procesuiranju, ali i prevenciji tih zločina.

Publikacija pruža dragocjen uvid i analizu tužilačkog postupanja u pravosnažno presuđenim predmetima organizovanog kriminala i korupcije koji su bili predmet i sudske analize. Jedan od ključnih ciljeva ove analize jeste da

pravosudnoj zajednici, ali i široj javnosti predstavi na koji način i koliko uspješno tužioc u Bosni i Hercegovini rješavaju predmete organizovanog kriminala i korupcije, ocjenjujući sve bitne aspekte postupanja, nastojeći pri tome da bude temelj za daljnji intenzivni rad i stručnu raspravu na osnovu iznesenih zaključaka.

Zadovoljstvo mi je da istaknem da su stručnjaci različitih institucija, uključujući tužioce i konzultante, zajednički radili na ovoj publikaciji, koja sadrži detaljnu analizu većeg broja predmeta tužilaštava u Bosni i Hercegovini u vezi sa organizovanim kriminalom i korupcijom. Analiza, također, pruža uvid u način na koji su tužioc rješavali složena pitanja u svim fazama postupanja na državnoj i entitetskim razinama sa osvrtom na način prikupljanja dokaza, provođenje istražnih i predistražnih radnji, formuliranje optužnica i prijedloga uz njih.

Imajući u vidu sve pobrojane aspekte, kvalitativni zaključci koji su izvedeni utoliko su značajniji. Oni pružaju uvid u dobru praksu, ali i u poteškoće s kojima se tužioc suočavaju prilikom procesuiranja tih krivičnih djela. Analiza, također, ukazuje na nova ozbiljna pitanja o kojima je potrebno razgovarati i kojima se treba temeljito posvetiti u daljem radu.

U jeku razvoja novih tehnologija, koje kontinuirano otvaraju nove mogućnosti za saradnju i koje kreiraju sofisticirane alate za izvršenje zločina, organizovane kriminalne grupe su korak ispred, budući da su u mogućnosti da osmišljavaju i realiziraju svoje planove izuzetno brzo. Nasuprot tome, tužitelji se suočavaju sa izazovima koji često usporavaju, ili ograničavaju njihovo djelovanje, uključujući zakonske nedostatke, te manjak resursa poput stručnjaka i sredstava za provođenje istraga i prikupljanje dokaza.

Očito je da pitanje financijske istrage, podrške policiji i tužilaštvima u ovim specifičnim vještačenjima zahtijeva da se uspostave sistemska rješenja. Nedostatak centara za financijsku forenziku postaje "usko grlo" u istraživanju, procesuiranju i naročito dokazivanju ne samo predmeta visoke korupcije već i ozbiljnih predmeta organizovanog kriminala.

Tehnološki i digitalni razvoj, kao i nedostatak zakonodavnog okvira koji regulira kriptirane valute pokazali su se kao izazovi u posljednje dvije godine. Zbog toga je prije objave Analize u aprilu 2024. godine održana konferencija.

Na skupu su učesnici imali priliku iznijeti sve izazove s kojima se susreću u predistražnim i istražnim radnjama a koji metodološki nisu mogli biti dio Analize zbog toga što se radi o predmetima za koje se još čeka sudski epilog. Zaključci i preporuke tog skupa su aneks ovog dokumenta i oni predstavljaju svojevrsni pravac koji ne smijemo ignorirati, niti zanemariti.

AIRE Centar će nastaviti da prati trendove i izazove sa kojima se suočavaju pravosudni organi kao što su porast cyber kriminala i (zlo)upotreba vještačke inteligencije. Također će nastaviti pružati podršku pravosudnim i drugim organima kako bi riješili probleme koji su rezultat nedostatka zakonskih rješenja ili adekvatnih resursa kao što su financijske istrage i oduzimanje imovinske koristi.

Zahvalni smo Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine na dugogodišnjoj suradnji i partnerstvu, te posebno uredničkom i stručnom timu koji je pripremao ovu analizu na strpljivom i sveobuhvatnom pristupu i stručnom angažmanu na njenoj izradi. Nadamo se da će ova publikacija služiti kao vrijedan resurs i inspiracija za daljne napore u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije.

Direktorica Programa za Zapadni Balkan
AIRE centra u Londonu
Biljana Braithwaite

Predgovor glavnog tužioca

Poštovani,

Društveno štetne pojave kao što su organizovani kriminal i korupcija, zbog svog značaja, kao i pogubnosti posljedica koje imaju na jednu državu, sankcionisane su putem krivičnog zakonodavstva. Na taj način je nama iz pravosudne zajednice dat zadatak da budemo predvodnici borbe protiv njih.

Razumljivo je da zadatak koji nam je povjerio zakonodavac nije lagan i bez izazova. Problema i poteškoća ne manjka prvenstveno zato što je riječ o krivičnim djelima u kojima su izvršioци regionalno i međunarodno odlično povezani, kao i inovativni kako u izvršenju tih djela, tako i u skrivanju dokaza i, na kraju, protivpravno pribavljene imovinske koristi.

Tromost pravosuđa, te eventualna neusklađenost pojedinih zakonodavnih rješenja u Bosni i Hercegovini sa onim iz zakonodavstava savremenih zemalja ne mogu više biti izgovor da se ne postupa, jer je jasno da se od nas praktičara, istražilaca, tužilaca i sudija s pravom očekuju rezultati, i to odmah.

S tim u vezi, pred vama je publikacija koja predstavlja analizu tužilačkog postupanja u pojedinim pravosnažno presuđenim predmetima organizovanog kriminala i korupcije koju su sačinili kolegice i kolege praktičari. U publikaciji se konkretno vide sve poteškoće, nedoumice i nedostaci prilikom postupanja u ovim slučajevima, ali oni nisu navedeni kao kritika nečijeg rada, već kao logičan nastavak Analize prakse najviših sudova u BiH u tim predmetima, objavljene 2023. godine. Analiza je sačinjena prvenstveno da bi svi u pravosuđu i policijskim agencijama u Bosni i Hercegovini mogli objektivno da sagledaju nedostatke u svom radu, te da bi ga unaprijedili. Naime, policijske agencije, tužilaštva i sudovi nalaze se u istom lancu borbe protiv tih pošasti čiji krajnji rezultat i napredak cijele zemlje u tom smjeru zavise od pojedinačne uspješnosti svih pobrajanih institucija.

Analiza ukazuje i na nove izazove koje nam donosi savremeno doba kao što su digitalni novac, vještačka inteligencija, kriptovane komunikacije i slično, što svima nama pokazuje u kom smjeru moramo da idemo pri unapređenju naših kapaciteta. Institucija na čijem sam čelu to već radi putem uspostave i opremanja analitičkog odsjeka. Naime, samo našom inovativnošću i proaktivnim postupanjem možemo spremno da dočekamo i da odgovorimo na nove načine izvršenja i skrivanja kako izvršilaca, tako i posljedica tih krivičnih djela.

Sada kada smo, zahvaljujući profesionalizmu, proaktivnosti i hrabrosti policijskih agencija, tužilaštava i sudova na svim nivoima u BiH, postigli značajne rezultate u ovim predmetima (neki su i navedeni u ovoj publikaciji - naročito predmeti protiv bivših premijera, kao i najviših zvaničnika svih nivoa vlasti koji su pravosnažno osuđeni na visoke zatvorske kazne), smatram da je vrijeme da se, koristeći nalaze ove analize, uspostavljena pozitivna praksa proširi na što veći broj slučajeva, kako bismo svake godine bili još uspješniji u ovoj borbi. Zbog toga, ovu publikaciju toplo preporučujem kao veoma koristan alat u radu.

Milanko Kajganić,
glavni tužilac
Tužilaštva Bosne i Hercegovine

1. Uvod i metodologija rada

Analiza prakse tužilaštava u Bosni i Hercegovini u predmetima organizovanog kriminala i korupcije predstavlja ozbiljan pregled rada tužilačkih ustanova u najsloženijim oblicima tužilačkog postupanja.

Kvalifikacije „organizovani kriminal“ i „korupcija“ predstavljaju kompleksan izazov u krivičnom postupku, jer pri njihovom otkrivanju, istraživanju i, na kraju, dokazivanju pojavljuju se mnogobrojni problemi. Takođe, riječ je o multidisciplinarnom pristupu u toj krivičnoj oblasti, jer se u zagađenom javnom prostoru često gubi granica između prijavljivanja/saznanja da je izvršeno krivično djelo i ko je učinilac i, nažalost, pokušaja da se iskoristi mehanizam državne represije za političke obračune. Naravno, to se može desiti prvenstveno u oblasti koruptivnih krivičnih djela, ali se, takođe, ne smije ni na koji način ispustiti iz vida saznanje koje potječe iz javnog diskursa.

Istovremeno, dužni smo naglasiti da se organizovani kriminal uspješno prilagođava savremenim sredstvima komunikacije i „saradnje“ i da nema nikakvih problema pri „poslovnom“ funkcionisanju zbog međusobnih razlika: jezik, državljanstvo, nacija ili geografsko porijeklo. Sve njih povezuje osnovni cilj svake kriminalne aktivnosti (u oblasti imovinskih krivičnih djela) a to je pribavljanje imovinske koristi koja nije povremena, ni beznačajna. Čak bi se moglo govoriti o tome da se kriminalne aktivnosti u organizovanom kriminalu iz pojedinačnih, *ad hoc* sastavljenih ili organizovanih kriminalnih grupa prelijevaju u kriminalne grupe - organizovane kriminalne grupe/zločinačka udruženja - koje čine počinioci koji se bave kriminalnim aktivnostima kao zanimanjem ili zanatom, kako se nekad označavao status višestrukih povratnika u naprimjer džeparenju ili kockanju.

Pošto se sve aktivnosti u organizovanom kriminalu i koruptivnim aktivnostima svode na isti imenitelj, pribavljanje imovinske koristi, pri njihovom otkrivanju, istraživanju, optuživanju tužilaštvima se nameće novi teret dokazivanja: tok novca.

U ovim krivičnim djelima skoro istovremeno se ostvaruju dvije radnje. Jedna radnja, pribavljanje novca kao elementa bića krivičnog djela ili elementa dokazivanja (naravno, riječ je o količini i oblicima imovinske koristi ostvarene kriminalnom aktivnošću), a druga radnja jeste gdje je ta imovinska korist. Nesporno je da je najjači element borbe protiv imovinske kriminalne aktivnosti upravo oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalnim aktivnostima. Na taj način ukazuju nam se i dva puta: prvi, finansijska istraga, kao paralelna radnja od početka istrage, koja se kontinuirano obavlja u skladu sa novim pribavljenim dokazima je neophodna, te oduzimanje imovinske koristi, uključujući i prošireno oduzimanje imovinske koristi, za koje se mora kontinuirano pripremati dokazni materijal. Tu je, svakako, i element pranja novca stečenog kriminalnim aktivnostima, što je u fokusu nekih drugih analiza.

Ove uvodne rečenice ukazuju na to da je rad na ovoj analizi specifičan. Naime, pojedinačna tužilačka postupanja analiziraju sami tužioci. Njihova saznanja o tehnicima i metodologiji tužilačkog rada, te njihova profesionalna objektivnost su najveći doprinos ovoj analizi. Bez namjere da se propusti naglašavaju, te da se naknadno, nakon okončanog krivičnog postupka, govori o tome šta se moglo desiti da se uradilo ovo ili ono, samo sa hladnom i preciznom analizom pojedinačnih predmeta možemo zaključiti šta je propušteno, a šta je bilo objektivni problem koji je nastao nepostojanjem institucionalnog subjekta, ili nemogućnošću da se postojeći subjekt adekvatno iskoristi. Naravno, govorimo o finansijskom vještačenju, finansijskoj istrazi i finansijskoj forenzici.

Svi predmeti koji su proučavani u ovoj analizi bili su ispitivani i u Analizi rada najviših sudova u predmetima organizovanog kriminala i korupcije. I upravo u tome jeste veliki cilj ove analize, da uporedimo način i ocjene sudova i tužilaštava u istim predmetima. Sudije su govorile o radu sudija, a u ovoj analizi tužioci govore o radu tužilaca. U tužilačkoj analizi upravo se pojavljuju ključni elementi: plan istrage, finansijska forenzika, zakonitost dokaza, procesno postupanje u suđenju i, konačno, oduzimanje imovinske koristi.

Plan istrage je očito ozbiljan nedostatak u postupanju tužilaca u istrazi. I tamo gdje on postoji, sveden je na formalan nivo: broj svjedoka, radnje koje treba preduzeti i slično. Ustvari, način na koji se sačinjava i eventualno poštuje plan istrage je zastarjeli metod pristupa vođenju istražnog postupka. On mora biti

aktivan, fleksibilan, otvoren za nova saznanja i usmjeren ka cilju: dokazivanju da li postoje krivično djelo i počinitelj ili ne. Kod krivičnih djela organizovanog kriminala mora biti nekoliko uporišnih tačaka među kojima su najvažnije korištenje kriminalističkih alata (posebne istražne radnje, finansijska forenzika, označavanje mogućih svjedoka ili svjedoka saradnika/pokajnika), kao i svih ostalih radnji koje služe za dokazivanje u konkretnom krivičnom supstratu. Istovremeno, plan mora biti fleksibilan zbog saznanja koja se dobijaju institucionalnom saradnjom, novootkrivenim činjenicama i povezivanjem događaja koji čine činjenični opis krivičnog djela sa dokaznim sredstvima.

Međutim, plan istrage mora sadržavati i najvažniji element bez kojeg se svodi na formalan i stihijski akt. To je tužilačka procjena o tome koje radnje i u kom pravcu provode policijsko-bezbjednosne agencije po nalogu i pod kontrolom tužilaštva, a koje prema sopstvenoj inicijativi. Plan istrage je akt koji potvrđuje zakonsko načelo da je *dominus* istrage jedino tužilac, a da su svi ostali saradnici sa većim ili manjim doprinosom u istrazi.

Nešto je blaža ocjena, ali i posljedice propuštanja u koruptivnim krivičnim djelima. U tim slučajevima plan istrage, ipak, svodi se na nekoliko radnji koje pokazuju da li postoji krivično djelo ili ne (saslušanje svjedoka, posebne istražne radnje, eventualno finansijska forenzika) i koje tužilac može provesti sam, ili njihovo provođenje prepustiti policijskim organima (naravno, uz kontrolu i po naredbi tužioca).

Ta ocjena se ne odnosi na predmete tzv. visoke korupcije čija kompleksnost zahtijeva potpuni angažman tužioca.

Nužan element plana istrage jeste i tzv. medijski status. To ne znači da mora postojati bilo kakav medijski plan kojim će se stvarati presumpcija krivice osumnjičenog u javnosti, već spremnost da se pruži otpor medijskim utjecajima koji sve češće imaju oblik pritiska i na tužioca, ali i na kompletnu istragu.

U predmetima organizovanog kriminala i u koruptivnim krivičnim djelima ključan element istrage je finansijska forenzika. I tu se, što je vidljivo iz ove analize, tužilaštvo sudara sa nepostojanjem institucionalnih mehanizama. Dugotrajna, kompleksna, multidisciplinarna finansijska vještačenja postaju uslov

za dokazivanje u krivičnom postupku. Oslanjanje na pojedinca vještaka ima smisla samo u najjednostavnijim činjeničnim stanjima iz te oblasti. Ali, ako je riječ o ozbiljnim koruptivnim djelima koja obuhvataju privredno poslovanje, bankarsko poslovanje ili kriptovalute (kao sve češći oblik plaćanja u transnacionalnom organizovanom kriminalu), ne može se očekivati da pojedinac vještak analizira hiljade ili desetine hiljada dokumenata. Naravno, u tom slučaju presudna su dva faktora: vrijeme potrebno da se okonča vještačenje i cijena vještačenja.

Stoga je nepostojanje institucionalnog forenzičko-finansijskog centra direktno vezano za uspjeh istražnog postupka. Naravno, u tom slučaju se postavlja pitanje i o nekim drugim vještačenjima (tehničkim ili medicinskim), koja se mogu, bar za sada, premostiti postojećim.

Zakornitost ili nezakornitost dokaza pribavljenih u istrazi je pitanje koje se uvijek posmatra sa posebnom pažnjom. Treba istaći da se sve rjeđe ili skoro nikako ne postavlja pitanje o zakonitosti dokaza koje tužilaštvo pribavlja u istrazi. Istina, ponekad je vidljivo da je, zbog propuštanja tužioca, predložen i prihvaćen kao dokaz koji je očito nezakornit (npr. snimanje razgovora lica sa osumnjičenim bez naredbe tužioca). Ali, generalno se može reći da je zakonitost dokaza element na koji tužilaštva obraćaju posebnu pažnju i da ona nije problem na koji se treba osvrutati u ovoj analizi. Međutim, moramo naglasiti da dokazi pribavljeni posebnim istražnim radnjama (aplikacije SKY i ANOM i njihovo presretanje i korištenje u krivičnom postupku) još uvijek imaju nedefinisan status u smislu konačne ocjene njihove zakonitosti ili nezakornitosti u našoj zemlji. To posebno i ne čudi s obzirom na to da ni u evropskim okvirima (konačnim odlukama Evropskog suda) nema jednoglasne odluke. Zbog toga, u ovoj analizi, osim konstatovanja da se ti dokazi koriste, nećemo raspravljati o tome.

Procesno postupanje nakon podizanja optužnice i prvostepenog suđenja se rijetko analizira u našim stručnim radovima. Njega je teško i analizirati, jer svaki predmet ima svoje razloge za tužilačko postupanje na ovaj ili onaj način, i, u suštini, ono se svodi na međusobne interakcije u vezi sa dokazima koje je izvela odbrana i raznim oblicima replika i duplika. Ali, ključna ocjena procesnog postupanja jeste, shodno američkoj teoriji, uspjeh u parnici (suđenju), dakle, da je dokazano da postoje krivično djelo, vinost optuženih i kazne koje su izrečene. Ako su ti uslovi ispunjeni, onda postoji procesni uspjeh.

Oduzimanje imovinske koristi i prošireno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom su instituti koji su jedan od uslova za ocjenu kvalitetnog rada tužilaštva. U ovoj analizi se posebno ne bavimo tim institutima, jer, kao zaseban dio, predstavljaju temu nekih drugih analiza. Ali, međuzavisnost dokazivanja organizovanog kriminala i oduzimanja imovinske koristi stečene tim krivičnim djelima možda najbolje oslikava klasična tužilačka rečenica npr. „... te je stečena imovinska korist ne manja od, recimo, 100.000 KM“. I tu se spotičemo o pitanje ko je stekao? Naime, organizacija (kriminalna organizacija) nema kolektivnu korist, već svaki član ima pojedinačnu korist i, stoga, svaki član podliježe zahtjevu za oduzimanje imovinske koristi.

Ovaj kratki uvod u Analizu tužilačkog postupanja zaslužuje i kratki pregled metodološkog postupanja u radu na njoj.

Kao osnov i izvor uzeti su predmeti koji se nalaze u Analizi rada najviših sudova u Bosni i Hercegovini i koji su međusobno u vezi sa tom analizom. Međutim, autori su izvršili presjek i analizu tužilačkog postupanja, pa su za svaki od predmeta koji su u ovoj analizi pribavili optužnice i/ili druge akte koji su im poslužili za ovu analizu.

Pri tome metodološki pristup podrazumijeva i ukazivanje na postupanje u istrazi i procesnom dijelu sa ocjenom rezultata koji se, kako smo već rekli, svodi na uspješno dokazivanje da postoji krivično djelo i vinost učinioca.

Međutim, moramo naglasiti jednu činjenicu koja se, zbog medijskog utjecaja, ali i zbog raznih oblika pritisaka, često zanemaruje. Naime, tužilačko postupanje nije konačno presuđenje!

Kad je u pitanju osvrt na metodologiju rada, ovo je bitna razlika: nama u Analizi nije bio presudan konačan rezultat, već pregled statusa tužilačkog postupanja u toj analizi. U pravosnažnim sudskim odlukama imamo ocjene o konačnom rezultatu, a o metodi, nijansama, pa i kvalitetu tužilačkog dijela govore tužici.

Tužilac počinje od **saznanja**, pa prelazi put do **osnova sumnje** da bi vrh tužilačkog postupanja bila **osnovana sumnja** bez obzira na to da li je potvrđena u fazi istrage (kada je riječ o eventualnom pritvoru) ili u fazi finalne tužilačke

odluke, kakva je optužnica. Svaka od tih faza zahtijeva težak, profesionalan i, po pravilu, trud ispunjen preprekama. Zahtijeva, takođe, i multidisciplinarnan, a sve češće, pogotovo u predmetima organizovanog kriminala, i međudržavni rad kada se faktor *vrijeme* ne nalazi u rukama postupajućeg tužioca, a u čestim slučajevima i van njegovog utjecaja.

Stoga, posebnu pažnju treba obratiti na funkcionalne položaje tužilaca koji predstavljaju stručni tim. Oni su postupali, u suštini, u istim, ali sa bitnim nijansama različitim procesnim položajima prema zakonima. Postupali su i kada su imali različit kvalitet podrške ostalih pratećih institucija, postupali su u svim fazama tužilačkog postupanja i njihova analiza predstavlja osnovu onoga što radi tužilac u okružnom/kantonalnom, entitetskom ili tužilaštvu na nivou države.

Oni imaju i iskustvenu i teoretsku podlogu za analitički i sintetički pristup. Naime, rezultati ove analize i njen tekst nisu ni za početnika, niti za teoretičara koji je van uskog kruga odnosa tužilaštvo-sud.

Koristeći metodu u kojoj se objektivno iznose (zbog ograničenja obima teksta, počevši od optužnice) radnje i postupanja, pravo predstavlja štivo namijenjeno profesionalcu koji može da prepozna (i kome je i upućeno) šta znači navođenje provedenih radnji, a šta konstatacija da je propuštena radnja ili postupanje.

Svaki čitalac ima priliku da napravi poređenje Analize odluka najviših sudova u predmetima organizovanog kriminala i korupcije i ove analize o tome šta je bilo uspješno, a šta ne. Osnovni metodološki cilj je bio da se te dvije edicije, jedna koju su pisale sudije o sudskim odlukama i druga koju su pisali tužioci o tužilačkom postupanju i odlukama, koriste kao rad koji se međusobno prožima.

I da ponovimo, u osnovi metodologija se svodi na naknadnu ocjenu tužilačkog postupanja koju daju tužioci sa finalnim odlukama sudova iz prethodne analize. Za profesionalca to bi predstavljalo zadovoljstvo zbog poređenja i odgovora na pitanje kako bi on/ona postupao/postupala u sličnim činjeničnim i pravnim situacijama. Možda bi im zadovoljstvo predstavljalo i preispitivanje njihovog postupanja u sličnim činjeničnim i pravnim situacijama.

Treba da naglasimo da ova analiza ne predstavlja ocjenjivanje dobrog ili lošeg postupanja, te da autori nisu imali takav cilj.

2. Organizovani kriminal

Praksa koju navodimo u nastavku se odnosi na krivično djelo organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelom neovlašteni promet opojnim drogama, krivičnim djelom razbojništvo, krivičnim djelom teška krađa, krivičnim djelom iznuda, krivičnim djelom zloupotreba položaja ili ovlaštenja, krivičnim djelom porezna utaja i krivičnim djelom pranje novca.

Ona se odnosi na analizu djelovanja optuženih i njihovu međusobnu povezanost radi donošenja zaključka o postojanju organizovane grupe ljudi.

Takođe, ona ukazuje i na to da je otkrivanje i dokazivanje tih krivičnih djela, uglavnom, povezano s posebnim istražnim radnjama, i to primjenom mjera nadzora i tehničkog snimanja komunikacija, tajnog praćenja i tehničkog snimanja lica, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi s njima, te s prikriivenim istražiocima i simuliranim otkupom predmeta. Posebne istražne radnje najčešće su se koristile kombinovano i sinhronizovano.

U vezi sa trajanjem posebnih istražnih radnji, praksa koja slijedi u nastavku ukazuje na standarde Suda BiH pri ocjeni rezultata i postojanja razloga da se nastavi provođenje posebnih istražnih radnji, te na stav Tužilaštva da je Sud BiH u istovrsnim situacijama odlučivao drugačije.

Kada je riječ o optužnicama, iz primjera koji slijede može se zaključiti da one, uglavnom, sadrže i prijedlog za izricanje mjere sigurnosti oduzimanja predmeta, kao i oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Međutim, postoje i primjeri u kojima, zbog izostanka finansijske istrage, nije utvrđen tačan iznos nezakonito stečene imovinske koristi, pa tako izostaje i prijedlog za njeno oduzimanje.

U jednom predmetu Vrhovni sud FBiH je usvojio stav da, ukoliko su se stranke i branilac sporazumom o priznanju krivnje sporazumjeli o iznosu imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom koji se treba oduzeti od optuženog izricanjem mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, sud presudom koja je

donesena na osnovu tako zaključenog sporazuma o priznanju krivnje ne može optuženom izricanjem mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom oduzeti veći novčani iznos od onoga koji je naveden u sporazumu o priznanju krivnje.

Uz optužnice često se podnose i prijedlozi za određivanje pritvora optuženim sa obrazloženjem da postoji osnovana sumnja i posebni pritvorski razlozi.

➤ 2.1. Neovlašteni promet opojnim drogama

- **Primjer 2.1.1.**

Prijedlog Tužilaštva BiH broj T20 0 KTO 0012726 16 od 22. septembra 2016. i 21. oktobra 2016. godine

Sud je ispitao da li je izdavanju naredbe prethodilo ispitivanje pravnog osnova za preduzimanje, odnosno činjenice i okolnosti koje konstituiraju njenu opravdanost (kriterij neophodnosti). Sud je ukazao da opravdanost preduzimanja treba da sadrži i obrazloženje iz kojih razloga krivičnopravne ciljeve nije bilo moguće ostvariti drugim zakonom predviđenim mjerama (princip srazmjernosti). Uvidom u naredbe Suda o određivanju posebnih istražnih radnji iz člana 116. stav 2. tač. a), d) i e) ZKPBiH Vijeće je utvrdilo da je sudija za prethodni postupak razmatrao svaki pojedinačno podnesen prijedlog Tužilaštva u pogledu postojanja osnova sumnje, kao i postojanja drugog uslova za njihovu primjenu – poteškoće i nemogućnosti pribavljanja dokaza na drugi način, te u naredbama dao argumentovane razloge o prihvaćanju prijedloga Tužilaštva. Vezano za prigovor odbrane koji se odnosi na vremensko trajanje provedenih posebnih istražnih radnji, Vijeće je ustanovilo da je on neosnovan. Analizirajući pojedinačno sve naredbe o određivanju posebnih istražnih radnji u pogledu vremena njihovog trajanja, Vijeće je utvrdilo da su u odnosu na sve provedene posebne istražne radnje u konkretnom slučaju pravilno primijenjene odredbe čl. 116. i 117. ZKPBiH, kojima je propisano pod kojim uslovima, za koja krivična djela i u kojem vremenskom trajanju se mogu odrediti posebne istražne radnje, pa su samim tim prigovori odbrane usmjereni na osporavanje zakonitosti izdavanja naredbi, kao i njihovog vremenskog trajanja, u cijelosti ostali neosnovani.

Prijedlogom Tužilaštva BiH, zbog osnova sumnje da je učinjeno krivično djelo organizovani kriminal iz člana 250. KZBiH u vezi sa krivičnim djelom neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195. KZBiH, Sudu BiH predloženo je da izda naredbu za određivanje posebnih istražnih radnji iz člana 116. ZKPBiH i njihovo produženje.

Naredbom Suda BiH broj S1 2 K 023095 16 Krn od 23. septembra 2016. godine u potpunosti je usvojen kao osnovan prijedlog i određeno je provođenje posebnih istražnih radnji iz prijedloga Tužilaštva i produženje ranije određenih posebnih radnji. Naredba, u skladu sa odredbama Zakona, sadrži sve podatke koje sadrži prijedlog tužitelja, kao i utvrđivanje trajanja radnji.

Prijedlog za određivanje posebnih istražnih radnji od 22. septembra 2016. godine podnosjen je protiv dva osumnjičena, prema jednoj osobi za koju su postojali osnovi sumnje da učinitelj koristi njeno sredstvo komunikacije i informantu kodnog naziva „Oktagon“. Predloženo je da se primijene posebne istražne radnje različite vrste, i to: iz tačke a) ZKPBiH - nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija, tačke d) ZKPBiH - tajno praćenje i tehničko snimanje osoba, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi sa njima i tačke e) ZKPBiH - korištenje informatora. Prilog prijedloga predstavlja rezultat operativnih saznanja za konkretno označene osobe iz kojih proizlazi postojanje osnova sumnje (službeni izvještaji i zabilješke) i zatvorena i zapečaćena koverta sa identifikacionim podacima informanta Državne agencije za istrage i zaštitu kodnog naziva „Oktagon“.

Prijedlog za određivanje i produženje posebnih radnji od 21. oktobra 2016. godine podnesen je protiv i prema istim licima s tim da je predloženo da se odrede posebne istražne radnje za još tri osumnjičena. Prilog prijedloga predstavljaju rezultati posebnih istražnih radnji provedenih prema inicijalnoj naredbi Suda.

Prijedlog Tužilaštva je obrazložen i sadrži: podatke o osobi protiv koje se radnja preduzima, osnove sumnje da je osumnjičeni sam ili sa drugim osobama učestvovao ili učestvuje u učinjenju krivičnog djela, osnove sumnje da učinitelj koristi sredstvo komunikacije osobe prema kojoj je predložena posebna istražna radnja, razloge za preduzimanje posebnih istražnih radnji i sve bitne okolnosti

koje zahtijevaju da se preduzmu radnje, navođenje radnje koja se zahtijeva i način njenog izvođenja, te obim i trajanje radnje.

Podaci o osobama protiv kojih se preduzima radnja dati su u dovoljnoj mjeri da upućuju na identitet osumnjičenog i lica koje prenosi informacije.

U pogledu postojanja osnova sumnje, u prijedlogu je činjenično opisano da su osumnjičeni od tačno neutvrđenog vremenskog perioda do podnošenja prijedloga prometovali opojnom drogom na području Bosne i Hercegovine, Albanije, Kosova, Holandije, Republike Hrvatske i Njemačke, kao pripadnici grupe za organizovani kriminal u smislu člana 1. stav 22. KZBiH, koja je organizovana radi neovlaštenog prometa i međunarodne prodaje opojne droge - kokain i heroin, na način da su opojnu drogu nabavljali posredstvom svojih N.N. poznaničkih veza na teritoriji Holandije, Albanije i Kosova, a potom dalje prenosili i prodavali na području Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Njemačke, sve radi stjecanja protivpravne imovinske koristi. Krivično djelo osumnjičenih opisano je po osnovu informacije koju je službenicima policijske agencije ustupila operativna veza, te podataka po osnovu provjere vjerodostojnosti date informacije.

Prijedlogom se zahtijevalo i određivanje/produženje posebne istražne radnje nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija prema osobi za koju je postojao osnov sumnje da učinitelj koristi njeno sredstvo komunikacija.

Kao razlozi za preduzimanje posebnih istražnih radnji korišteni su argumenti: specifičnost djelovanja grupe za organizovani kriminal, načini na koje su učinjena krivična djela, proaktivno djelovanje grupe, mjesto učinjenja krivičnih djela na teritoriji više zemalja, veliki broj saučesnika i povezanih lica itd. zbog čega bi pribavljanje dokaza bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama. Dakle, postojala je mogućnost da se preduzmu redovne radnje dokazivanja, ali takvo preduzimanje, zbog opisanih okolnosti, bilo bi povezano sa nesrazmjernim teškoćama.

U tački 1.5. prijedloga navedene su posebne istražne radnje koje se zahtijevaju: nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija, tajno praćenje i tehničko snimanje osoba, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi sa njima i korištenje informatora. U prijedlogu su odabrane radnje i opisani načini njihovog izvođenja

u skladu sa potrebama prikupljanja dokaza u predmetu, odnosno da predstavljaju dio strategije dokazivanja krivičnih djela. U tim tačkama dat je i obim u vezi sa obrazloženjem mjesta preduzimanja radnji, sredstva, predmeta ili lica koja imaju veze sa osumnjičenim ili licima prema kojima se provode radnje. Tač. 9. i 10. predloženo je trajanje zahtijevanih radnji. Dakle, u pogledu određivanja, opisa načina i obima primjene radnji koje se zahtijevaju u podacima, prijedlog sadrži sve što je potrebno za sudsko ispitivanje zakonitosti naredbi i načina na koji su provedene mjere.

Sadržaj obrazloženja prijedloga ukazuje na to da je prije podnošenja prvog prijedloga za primjenu posebnih istražnih radnji postojao nadzor tužioca nad radom OSL, te da je tužilac vodio istragu prema prethodno sačinjenom planu istrage. Početne informacije koje je prikupila operativna veza policijskih službenika, a koje je policijska agencija kao inicijator prijedloga dostavila Tužilaštvu, bile su dovoljne da se utvrdi postojanje osnova sumnje da su osumnjičeni učestvovali u učinjenju krivičnog djela. S tim u vezi, Tužilaštvo je, u skladu sa odredbama Zakona, donijelo naredbu o provođenju istrage kao preduslov za podnošenje prijedloga za primjenu posebnih istražnih radnji. U skladu sa rezultatima istrage i već primijenjenim posebnim istražnim radnjama koji su ukazali da postoje osnove sumnje da i druga lica učestvuju u učinjenju krivičnih djela, Tužilaštvo je donijelo i naredbu o proširenju istrage protiv osumnjičenih lica za koje se prijedlogom od 21. oktobra 2016. godine predložilo određivanje posebnih istražnih radnji. Pošto su informacije sa osnovom sumnje ukazivale na djelovanje osumnjičenih u okviru oblika organizovanog kriminala za koje se očekivalo da će učestvovati u učinjenju djela koje nije dovršeno, u prijedlogu se opravdano zahtijevalo određivanje posebne istražne radnje – korištenje informatora. Na osnovu provjerenih i pouzdanih informacija koje je ustupila operativna veza, predloženo je da se njeno svojstvo odredi primjenom posebne istražne radnje - korištenje informatora. Zbog potpunog nadzora nad posebnim radnjama dokazivanja, Tužilaštvo je predložilo da se odrede i da se produže posebne istražne radnje nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija i tajno praćenje i tehničko snimanje osoba.

U skladu sa odredbama Zakona, naredbe Suda BiH kojim su određene posebne istražne radnje sadrže sve podatke kao i prijedlozi Tužilaštva. Osim podataka u naredbama, dato je i obrazloženje o postojanju osnova sumnje, kao i nemogućnostima ili poteškoćama u pribavljanju dokaza na drugi način.

Prvostepenom presudom Suda BiH broj S1 3 K 027424 18 K od 11. jula 2019. godine, u prethodnim pitanjima - zakonitost dokaza, odbijeni su kao neosnovani prigovori odbrane optuženih na zakonitost dokaza koji su pribavljeni primjenom posebnih istražnih radnji prema prijedlogu Tužilaštva. Sud je ispitao da li je izdavanju naredbe prethodilo ispitivanje pravnog osnova za preduzimanje, odnosno činjenica i okolnosti koje konstituiraju njenu opravdanost (kriterij neophodnosti). Sud je ukazao na to da opravdanost preduzimanja treba da sadrži i obrazloženje zbog kojih razloga krivičnopravne ciljeve nije bilo moguće ostvariti drugim mjerama predviđenim zakonom (princip srazmjernosti). Uvidom u naredbe Suda o određivanju posebnih istražnih radnji iz člana 116. stav 2. tač. a), d) i e) ZKPBiH Vijeće je utvrdilo da je sudija za prethodni postupak razmatrao svaki prijedlog Tužilaštva koji je pojedinačno podnesen u pogledu postojanja osnova sumnje, kao i postojanja drugog uslova za njihovu primjenu – poteškoće i nemogućnosti da se pribave dokazi na drugi način, te da je u naredbama dao argumentovane razloge o prihvatanju prijedloga Tužilaštva. U vezi sa prigovorom odbrane koji se odnosi na vremensko trajanje provedenih posebnih istražnih radnji, Vijeće je ustanovilo da je on neosnovan. Analizirajući pojedinačno sve naredbe o određivanju posebnih istražnih radnji u pogledu njihovog vremenskog trajanja, Vijeće je utvrdilo da su u odnosu na sve provedene posebne istražne radnje u konkretnom slučaju pravilno primijenjene odredbe čl. 116. i 117. ZKPBiH, kojima je propisano pod kojim uslovima, za koja krivična djela i u kojem vremenskom trajanju se mogu odrediti posebne istražne radnje. Time su prigovori odbrane kojima se osporavala zakonitost izdavanja naredbi, kao i njihovo vremensko trajanje u cijelosti ostali neosnovani.

Na prvostepenu presudu optuženi su izjavili žalbe u čijim navodima se ističe da su odlučne činjenice zasnovane na indicijama proisteklim iz nezakonito uvedenih i korištenih materijalnih dokaza optužbe, odnosno naredbe o provođenju posebne istražne radnje, zatim, na rezultatima dobivenim navedenom naredbom do kojih se došlo protivno sadržaju i obimu naredbe od 23. septembra 2016. godine. U žalbi odbrana tvrdi da je naredba nezakonita prema više osnova, da u odnosu na tada osumnjičene nema ni minimum vjerovatnoće da je počinjeno konkretno krivično djelo, kao i da naredbi nedostaje obrazloženje razloga zašto se na drugi način nisu mogli obezbijediti dokazi. Takođe, u žalbi je ukazano na to da je naredba o provođenju posebnih istražnih radnji sadržajno potpuno različita u odnosu na naredbu o provođenju istrage od 22. septembra 2016. godine u

pogledu opisa osnova sumnje. Prema stavu odbrane, pomenuta naredba je prekoračena i postupano je protivno njoj, čime je premašen obim dozvoljenog postupanja informatora „Oktagon“.

Drugostepenom presudom Suda BiH broj S1 3 K 027424 18 Kž 14 od 8. novembra 2019. godine potvrđena je prvostepena presuda.

Odlučujući o navedenim prigovorima odbrane o nezakonitosti naredbi za provođenje posebnih istražnih radnji od 23. septembra 2016. godine i 4. jula 2016. godine, Vijeće je, uvidom u prijedloge Tužilaštva BiH kojim se zahtijevalo određivanje/produženje posebnih istražnih radnji, utvrdilo da je provođenje u ovom predmetu trajalo u rokovima propisanim zakonom i da su sve naredbe izdate zbog postojanja osnova sumnje da je počinjeno krivično djelo organizovani kriminal iz člana 250. KZBiH u vezi sa krivičnim djelom neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195. KZBiH. Vijeće je utvrdilo da su u inicijalnom prijedlogu Tužilaštva od 22. septembra 2016. godine, na osnovu kojeg je izdata naredba za određivanje posebnih istražnih radnji, detaljno navedene sve relevantne okolnosti, operativna saznanja o konkretno označenim osobama iz kojih proizlazi da postoji osnova sumnje, kao i razlozi zbog kojih je neophodno odrediti posebne istražne radnje, odnosno da se dokazi ne mogu pribaviti na drugi način. U odluci Apelaciono vijeće posebno ističe da je u uvodu osporene naredbe jasno naznačeno da se ona izdaje na prijedlog Tužilaštva, što upućuje na to da su razlozi navedeni u prijedlozima razmotreni i da, prema ocjeni sudije za prethodni postupak, imaju uporište u dokumentaciji priloženoj uz navedene prijedloge.

- **Primjer 2.1.2.**

Prijedlog Tužilaštva BiH broj T20 0 KTO 0020075 21 od 27. januara 2022. godine

Trajanje posebnih istražnih radnji - Standard Suda BiH u ocjeni rezultata i postojanja razloga da se nastavi provođenje posebnih istražnih radnji. Harmonizacija sudske prakse. Djelimično usvajanje prijedloga Tužilaštva za produženje posebnih istražnih radnji. Stav Tužilaštva da je Sud u drugom predmetu u istovrsnoj situaciji odlučio drugačije.

Prijedlogom Tužilaštva BiH broj T20 0 KTO 0020075 21 od 27. januara 2022. godine, zbog osnova sumnje da je učinjeno krivično djelo neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195. stav 2. KZBiH, Suda BiH je predloženo da izda naredbu za određivanje posebnih istražnih radnji iz člana 116. ZKPBiH i da ih produži.

Prijedlog je podnesen protiv četiri osumnjičena. Protiv dva osumnjičena predloženo je da se produže posebne istražne radnje iz člana 116. stav 2. tačka a) - nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija i posebne istražne radnje iz člana 116. stav 2. tačka d) ZKPBiH - tajno praćenje i tehničko snimanje osoba, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi sa njima, a za druga dva osumnjičena predloženo je da se odredi ista vrsta posebnih istražnih radnji.

Prilog prijedlogu predstavljaju rezultati posebnih istražnih radnji provedenih prema inicijalnoj naredbi Suda: službene zabilješke i zapisnik o realizaciji prethodno provedenih posebnih istražnih radnji.

Naredbom Suda BiH broj S1 2 K 041197 22 Krn 5 od 31. januara 2022. godine djelimično je usvojen prijedlog Tužilaštva.

Rješenjem Suda BiH broj S1 2 K 041197 22 Krn 5 od 31. januara 2022. godine odbijaju se:

- ▶ prijedlog za produženje posebnih istražnih radnji, nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija i tajnog praćenja i tehničkog snimanja osoba, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi sa njima protiv osumnjičenog B.R.,
- ▶ prijedlog za određivanje posebne istražne radnje, nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija i tajnog praćenja i tehničkog snimanja osoba, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi sa njima protiv osumnjičenog S.V.

U skladu sa odredbama Zakona koje se odnose na trajanje posebnih istražnih radnji, prijedlog sadrži obrazloženje rezultata posebnih istražnih radnji i postojanja razloga da se nastavi provođenje posebnih istražnih radnji.

U pogledu postojanja osnova sumnje, u prijedlogu je činjenično opisano da su osumnjičeni u vremenskom periodu od 2018. godine do dana podnošenja prijedloga na teritoriji Bosne i Hercegovine postali članovi organizovane grupe ljudi, u smislu člana 1. stav (21) KZBiH, koju su organizovala njima poznata lica radi neovlaštene nabavke, prevoza, prenosa, držanja s ciljem prodaje opojne droge *Cannabis* i druge vrste opojnih droga. Tako su (novčana dobit članova grupe je prethodno dogovorena i visina dobiti je poznata njima) u više navrata nabavljali veću količinu opojne droge i prevozili je preko međudržavne granice iz Crne Gore u Bosnu i Hercegovinu, u blizini Gacka i Foče, potom su je, prema dogovoru sa članovima grupe, na njima poznat način, sami ili zajedno sa N.N. članovima grupe prevozili na različite dijelove teritorije Bosne i Hercegovine i prodavali za veće novčane iznose, oko 2.000 eura po kilogramu za opojnu drogu *Cannabis*, ili su drogu prevozili preko međudržavne granice u zemlje Evropske unije.

Kao razlozi za preduzimanje posebnih istražnih radnji korišteni su argumenti: otežano prikupljanje dokaza zbog načina učinjenja krivičnih djela, prilazak osumnjičenim licima, postojanje grupe za organizovani kriminal koja koristi sredstva, načine i metode izvršenja krivičnih djela koji otežavaju otkrivanje poput korištenja kriptovanih aplikacija i dr. S obzirom na strukturu grupe koja ima veliki broj neidentifikovanih članova, način komuniciranja članova prilikom preduzimanja radnji učinjenja, prema navodima prijedloga, provođenje bilo koje radnje dokazivanja potpuno bi ugrozilo tajnost istrage i time otvorilo mogućnost osumnjičenim da prikriju tragove i predmete izvršenja krivičnih djela, saučesnike, te da promijene dosadašnji *modus operandi* pri djelovanju.

Dakle, u prijedlogu je obrazložen prvi alternativno postavljeni uslov za primjenu posebnih istražnih radnji, odnosno nemogućnost da se pribave dokazi drugim istražnim radnjama.

U tač. 1 -3. prijedloga navedene su posebne istražne radnje čije se produženje zahtijeva za dva osumnjičena B.R. i S.M: nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija i tajno praćenje i tehničko snimanje osoba, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi sa njima.

U tač. 1 -3. prijedloga navedene su posebne istražne radnje čije se određivanje zahtijeva za dva osumnjičena S.V. i V.S: nadzor i tehničko snimanje

telekomunikacija i tajno praćenje i tehničko snimanje osoba, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi sa njima.

U prijedlogu su odabrane radnje i opisani načini njihovog izvođenja u skladu sa potrebama prikupljanja dokaza u predmetu, odnosno oni predstavljaju dio strategije dokazivanja krivičnih djela. U tim tačkama dat je i obim u vezi sa obrazloženjem mjesta preduzimanja radnji, sredstava, predmeta ili lica koja imaju veze sa osumnjičenim ili licima prema kojima se provode radnje. U tački 8. predloženo je da se provedu posebne istražne radnje koje će trajati mjesec dana. Dakle, u pogledu određivanja, opisa načina i obima primjene radnji koje se zahtijevaju u podacima, prijedlog sadrži sve što je potrebno za sudsko ispitivanje zakonitosti naredbi i načina na koji su provedene mjere.

U obrazloženju prijedloga navodi se da operativni podaci ukazuju na to da postoji osnova sumnje da su osumnjičeni članovi organizovane grupe ljudi. Navedeni su rezultati izvršenih provjera za osumnjičene i druga lica za koja se osnovano sumnja da su članovi grupe. Dalje, obrazloženo je da je provođenje posebne istražne radnje iz člana 116. stav 2. tačka d) ZKPBiH - tajno praćenje i tehničko snimanje osoba, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi sa njima dalo rezultate. Zabilježeni su tonski zapisi više razgovora osumnjičenog B.R. sa drugim licima u kojima se dogovaraju o tome da nabave transportno vozilo za prevoz opojne droge, načinu kupovine i prodaje opojne droge, te o konkretnim zaduženjima i zadacima članova grupe u dogovorenom prevozu opojne droge.

U odnosu na osumnjičenog S.M. za kojeg se, takođe, predlaže da se produže posebne istražne radnje, navedeni su rezultati provođenja posebne istražne radnje iz člana 116. stav 2. tačka a) ZKPBiH - nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija - presretnuti su razgovori osumnjičenog sa S.V. i V.S. za koje je predloženo da se odrede posebne istražne radnje. Presretnuti razgovori odnose se na radnje primo-predaje opojne droge.

Dakle, u prijedlogu Tužilaštvo je obrazložilo izuzetak za produženje trajanja posebnih istražnih radnji, jer su one dale rezultate, i da postoji razlog da se nastavi njihovo provođenje radi prikupljanja dokaza.

U skladu sa rezultatima istrage i već primijenjenim posebnim istražnim radnjama koji su ukazali na to da postoji osnova sumnje da i lica S.V. i V.S. učestvuju u učinjenju krivičnih djela, Tužilaštvo je donijelo i naredbu o proširenju istrage protiv osumnjičenih lica za koje se prijedlogom predložilo određivanje posebnih istražnih radnji.

U prilogu prijedloga dostavljeni su rezultati posebnih istražnih radnji: službene zabilješke sadržaja tonski snimljenih razgovora i presretnutih razgovora osumnjičenih.

Naredbom Suda BiH broj S1 2 K 041197 22 Krn 5 od 31. januara 2022. godine protiv lica S.M. i V.S. produžene su, odnosno određene posebne istražne radnje iz člana 116. stav 2. tačka a) - nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija i posebne istražne radnje iz člana 116. stav 2. tačka d) ZKPBiH - tajno praćenje i tehničko snimanje osoba, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi sa njima.

Pod IV. u naredbi Sud navodi da je ona donesena na osnovu usvojenog i obrazloženog prijedloga Tužilaštva sa priložima. Detaljnom analizom Sud je utvrdio da postoji osnova sumnje, te da su primjenom posebnih istražnih radnji određenih naredbama Suda u proteklom periodu dokumentovani telefonski razgovori sa nadziranog broja i aparata osumnjičenog S.M. u vezi sa pripremanjem i izvršenjem navedenog krivičnog djela zajedno sa osumnjičenim V.S. U vezi s tim, Sud je zaključio da će se daljnjim korištenjem posebnih istražnih radnji otkriti osumnjičene osobe koje vrše navedena krivična djela, ali i identifikovati sva lica uključena u nezakonite radnje. Razmatrajući osnovanost produženja primjene posebnih istražnih radnji, odnosno da li su dale rezultate u prethodnom periodu, Sud je zaključio da je, u skladu sa odredbom člana 3. Zakona o izmjenama i dopunama ZKPBiH, dovoljno da rezultat jedne od primijenjenih posebnih istražnih radnji prema licu bude dokumentovanje inkriminiranih komunikacija ili radnji da bi bilo opravdano produženje svih posebnih istražnih radnji koje su predložene. Istovremeno, Sud je zaključio da je u konkretnom slučaju zadiranje u prava osumnjičenih opravdano i da je u skladu sa zakonom, te nužno u demokratskom društvu kako bi se postigao cilj, suprotstavljanje najtežim oblicima kriminaliteta. Sud je posebno razmotrio usklađenost sa članom 8. EKLJP i zaključio da je navedeno miješanje u vršenje

prava na privatni i porodični život predviđeno zakonom i da je neophodna mjera u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, privredne dobrobiti zemlje, sprečavanja nereda ili zločina, zaštite zdravlja i morala ili prava i sloboda drugih.

Istovremeno, Sud je donio Rješenje broj S1 2 K 041197 22 Krn 5 od 31. januara 2022. godine kojim se odbija prijedlog za izdavanje naredbe za produženje i određivanje posebnih istražnih radnji iz člana 116. stav 2. tačka a) - nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija i posebne istražne radnje iz člana 116. stav 2. tačka d) ZKPBiH - tajno praćenje i tehničko snimanje osoba, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi sa njima protiv osumnjičenih B.R. i S.V. U obrazloženju odluke Sud navodi da je prilikom odlučivanja o osnovanosti prijedloga za produženje posebnih istražnih radnji potrebno svaki put iznova utvrditi postojanje osnova sumnje za svako lice posebno, na temelju rezultata dobijenih primjenom posebnih istražnih radnji u periodu obuhvaćenom prethodnom naredbom Suda, odnosno potrebno je da su ranije određene radnje dale rezultate, te samim time da postoji razlog da se nastavi njihovo provođenje. Prema ocjeni Suda, takvi rezultati primjene posebnih istražnih radnji protiv lica B.R. u konkretnom slučaju su izostali. Sudu su dostavljeni rezultati posebnih istražnih radnji koje su bile osnov za donošenje prethodne naredbe za produženje posebnih istražnih radnji i one, prema stavu Suda, ne mogu biti osnov za donošenje nove naredbe suda o tim radnjama, odnosno njihov sadržaj Sud nije mogao ocijeniti prilikom donošenja odluke.

U odnosu na prijedlog za određivanje posebnih istražnih radnji protiv S.V., Sud smatra da se iz dostavljenih priloga ne može zaključiti da postoji osnov sumnje da navedeno lice učestvuje u učinjenju krivičnog djela. Dakle, nisu ispunjeni uslovi propisani zakonom za izdavanje naredbe za određivanje posebnih istražnih radnji prema S.V.

Protiv Rješenja broj S1 2K 041197 22 Krn5 od 31. januara 2022. godine, u dijelu koji se odnosi na odbijanje prijedloga za produženje posebnih istražnih radnji, Tužilaštvo je izjavilo žalbu broj T20 0 KTO 0020075 21 od 3. februara 2022. godine zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 297. stav 1. tačka k) i člana 297. stav 2. ZKPBiH, te pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja iz člana 299. stav 1. ZKPBiH sa prijedlogom da se pobijano rješenje ukine ili preinači i donese odluka kojom će se posebne istražne radnje protiv osumnjičenog B.R.

produžiti shodno prijedlogu Tužilaštva. U žalbi se navodi da u stavovima Suda nerazumno preteže interes lica koja već imaju status osumnjičenih u odnosu na javni – državni interes.

U izjavljenoj žalbi Tužilaštvo je navelo da su u pobijanoj odluci iznesena pogrešna tumačenja odredaba Zakona koje se odnose na primjenu i trajanje posebnih istražnih radnji, odnosno uslova za produženje posebnih istražnih radnji: "...ako daju rezultate i postoji razlog da se nastavi njihovo provođenje radi prikupljanja dokaza..." Navodi se da je, nasuprot jasnoj zakonskoj formulaciji, pobijanim rješenjem Sud uspostavio novi standard ili nepropisani uslov: "...potrebno je svaki put utvrditi postojanje osnova sumnje za svako lice ponaosob, na temelju rezultata dobijenih u periodu obuhvaćenom prethodnom naredbom Suda..." U žalbi Tužilaštvo je ukazalo na to da je učinjenom bitnom povredom već prouzrokovana šteta u istrazi. Pobijanom odlukom Suda zaustavljeno je prikupljanje dokaza protiv osumnjičenih upravo u vrijeme kontinuiranog djelovanja grupe, koja se izvršenjima krivičnih djela bavi još od početka 2018. godine, što proizlazi iz činjeničnog opisa prijedloga. U žalbi se navodi da Sud pobijanim rješenjem uspostavlja i novi dodatni standard uslovljavanja produženja tako da i zabilježene kontakte osumnjičenog sa licem za koje su ranije dostavljeni podaci i saznanja da se bavi prometom opojne droge ocjenjuje samostalno, bez dovođenja u vezu sa drugim dokazima.

Pobijanom odlukom uspostavljeni su i novi standardi u ocjeni dokaza samostalno, bez dovođenja u vezu sa drugima. Uspostavljen je i novi standard u ocjeni rezultata posebnih istražnih radnji. Dodatnom gradacijom osnova sumnje u konkretnom navodu pobijanog rješenja primjenjuje se stepen sumnje nepoznat zakonu kao „dovoljan stepen“ koji očigledno treba da prevazilazi stepen osnova sumnje. Dakle, iako se krivično djelo čak i u standardu vanrazumne sumnje može dokazivati posrednim dokazima (indicijama), međusobno čvrstim i logički povezanim, na šta upućuju i odluke Ustavnog suda, prema stavu iz pobijanog rješenja, posredni dokaz ne može biti rezultat posebnih istražnih radnji koji zahtijeva produženja, pa se i zakonskom pojmu „rezultata“ prilikom ocjene daje standard direktnog dokaza.

Rješenjem Suda broj S1 2 K 041197 22 Kv od 7. februara 2022. godine odbijena je kao neosnovana žalba Tužilaštva. Vijeće je prihvatilo zaključak

prvostepenog suda da je u konkretnom slučaju osnovni uslov za izdavanje naredbe za produženje posebnih istražnih radnji ostao neispunjen, odnosno da su od izdavanja posljednje naredbe Suda za produženje navedenih radnji do podnošenja prijedloga Tužilaštva izostali rezultati njihove primjene. U drugostepenoj odluci Vijeće je navelo da je, prema zakonskoj odredbi, za produženje trajanja navedenih posebnih radnji neophodno da budu ispunjena dva kumulativno postavljena uslova: (1) da one daju rezultate i (2) da postoji razlog da se nastavi njihovo provođenje radi prikupljanja dokaza. Zadatak suda je da pri svakom novom prijedlogu za njihovo produženje izvrši uvid u rezultate prethodno provedenih radnji. U prijedlogu za produženje navedenih radnji neophodno je ukazati na kontinuitet utvrđenih činjenica i prikupljenih dokaza, kao i na razloge koji opravdavaju produženje posebnih istražnih radnji. Prijedlog treba da sadrži i dokaze koji su dali rezultate i koji potvrđuju osnov sumnje zbog kojeg su one i određene, te da je njihovo produženje neophodno radi daljeg prikupljanja dokaza.

U drugom predmetu Tužilaštva broj T20 0 KTO 0023369 22 sudija za prethodni postupak Rješenjem broj S1 2K 045596 24 Krn 36 od 9. aprila 2024. godine, u istovrsnoj procesnoj situaciji, odbio je prijedlog za produženje primjene posebnih istražnih radnji, navodeći iste razloge, tj. da primjena posebnih istražnih radnji nije dala rezultate, odnosno da njihovim provođenjem nisu prikupljeni dokazi koji bi ukazali na to da postoje posebno važni razlozi za njihovo dalje provođenje.

Tužilaštvo je izjavilo žalbu zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 297. stav 1. tačka k) i člana 297. stav 2. ZKPBiH, te pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja iz člana 299. stav 1. ZKPBiH sa prijedlogom da se pobijano rješenje ukine ili preinači i donese odluka kojom će se posebne istražne radnje protiv osumnjičenog produžiti. Kao i u prethodno analiziranom predmetu, Tužilaštvo je navelo da su u pobijanoj odluci iznesena pogrešna tumačenja odredaba Zakona, odnosno uslova za produženje posebnih istražnih radnji.

Vanraspravno vijeće Suda BiH, odlučujući o žalbi, donijelo je Rješenje broj S1 2K 045596 24 Kv 14 od 17. aprila 2024. godine kojim je uvažilo žalbene razloge o bitnoj povredi postupka i ukinulo prvostepeno rješenje, te predmet vratilo na ponovno odlučivanje sudiji za prethodni postupak.

Vanraspravno vijeće je istaklo da je, imajući u vidu sadržaj odredbe člana 118. stav 3. ZKPBiH kojom su kumulativno propisani uslovi za produženje posebnih istražnih radnji, a koji se sastoje u tome da posebne istražne radnje daju rezultate i da postoji razlog da se nastavi njihovo provođenje, u žalbi osnovano ukazano na to da sudija za prethodni postupak prilikom donošenja pobijanog rješenja odredbu nije pravilno primijenio.

U vrijeme sačinjavanja analize nije donesena odluka u ponovnom odlučivanju.

- **Primjer 2.1.3.**

Prijedlog Tužilaštva BiH broj T20 0 KTO 0021531 21 od 14. novembra 2022. godine za određivanje mjere pritvora

Sud BiH je prihvatio prijedlog Tužilaštva i odredio mjeru pritvora u trajanju najduže mjesec dana zbog postojanja posebnih pritvorskih razloga propisanih članom 132. stav 1. tač. a) i b) ZKPBiH.

Prijedlog Tužilaštva broj T20 0 KTO 0021531 21 od 14. novembra 2022. godine za određivanje mjere pritvora podnesen je prema osumnjičenom zbog osnovane sumnje da je počinio krivična djela udruživanje radi činjenja krivičnih djela iz člana 249. stav 2. KZBiH u vezi sa krivičnim djelom neovlašteni promet opojnim drogama iz člana 195. KZBiH.

Tužilaštvo je podnijelo prijedlog za određivanje pritvora u trajanju od 30 dana, u skladu sa čl. 131. i 135. stav 1. zbog razloga propisanih članom 132. stav 1. tač. a) (opasnost od bjekstva) i b) (koluzijska opasnost) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKPBiH).

Prijedlog Tužilaštva sadrži: podatke o osumnjičenim, pravnu kvalifikaciju, obrazloženje koje sadrži činjenični opis krivičnog djela koje se osumnjičenom stavlja na teret, procesni kontekst i preduzete radnje, osnovanu sumnju, posebne pritvorske razloge i prilog sa dokazima.

U skladu sa potrebama prethodnog postupka u kojem se odlučivalo povodom podnesenog prijedloga, Tužilaštvo je u samom prijedlogu učinilo dostupnim sve

podatke koji su potrebni da se ocijeni poštivanje principa zakonitosti (ograničenja slobode i drugih prava samo pod uslovima koje propisuje Zakon).

Nakon pravnog osnova navedeni su podaci o identifikaciji osumnjičenih, u skladu sa odredbama Zakona o poukama osumnjičenog o njegovim pravima prilikom prvog ispitivanja, te podaci o statusu osumnjičenog koji se nalazio u ekstradicionom pritvoru prema Rješenju Višeg suda u Šapcu broj KPP-28/22 od 29. avgusta 2022. godine.

U okviru obrazloženja prijedlog sadrži činjenični opis krivičnog djela koji po svom sadržaju može odgovarati procjeni o postojanju osnovane sumnje kao opšteg uslova za određivanje pritvora.

Krivični postupak (trajanje istrage i status osumnjičenih) do podnošenja prijedloga je tekao na sljedeći način: Tužilaštvo je navelo procesni kontekst i radnje koje je preduzelo do podnošenja prijedloga za određivanje pritvora, te dokaze koji su već dostavljeni Sudu kao rezultat istrage. U tom dijelu prijedloga navodi se da je Tužilaštvo u većoj mjeri razjasnilo stanje stvari i da je istraga u završnoj fazi u kojoj je potrebno analizirati cjelokupni spis radi ocjene dokaza i donošenja tužilačke odluke. U obrazloženju procesnog konteksta i preduzetih radnji sudiji za prethodni postupak ispravno se daje vrijeme za okončanje istrage i potreba da se osigura da ona traje do predloženog roka.

Pri obrazlaganju osnovane sumnje u prijedlogu su istaknuti navodi da su dokazani bitni elementi krivičnih djela koja se osumnjičenom stavljaju na teret. Obrazloženi su dokazi iz kojih proizlazi osnovana sumnja da su se inkriminirani događaji desili, te da je osumnjičeni kao dio udruženja preduzimao radnje učinjenja krivičnih djela koja mu se stavljaju na teret. Opisani su rezultati primjene posebnih istražnih radnji, te radnji dokazivanja: saslušanja svjedoka, hemijsko-toksikološkog vještačenja, pretresa i privremenog oduzimanja predmeta, ispitivanja osumnjičenih i drugo.

Uz svaki navod obrazloženja o postojanju osnovane sumnje i u ovom prijedlogu Tužilaštvo je opisalo dokaz iz kojeg navod proizlazi, pri čemu je dat puni naziv dokaza u smislu njegove identifikacije.

Dakle, osnovana sumnja je obrazložena na način koji može zadovoljiti procjenu sudije da ona postoji.

U pogledu postojanja posebnog zakonskog razloga predviđenog članom 132. stav 1. tačka a) ZKPBiH (opasnost od bjekstva), Tužilaštvo je u prijedlogu obrazložilo okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva. Osim načina učinjenja krivičnog djela (kao dio udruženja), u prijedlogu se opisuju okolnosti pod kojim su preduzimane druge mjere da bi se obezbijedilo da osumnjičeni prisustvuje. Tako je navedeno da je Tužilaštvo pozivalo osumnjičenog u više navrata, te da je uručenje poziva bilo neuspješno. Tužilaštvo se pozivalo i na informacije koje je dostavila Državna agencija za istrage i zaštitu iz kojih proizlazi da su policijski službenici Agencije više puta vršili operativne provjere osumnjičenog. Ustanovljeno je da je osumnjičeni bio u bjekstvu u inostranstvu, gdje je kasnije i pronađen nakon raspisivanja potjernice. Istinitost navoda u obrazloženju Tužilaštvo je potvrdilo priloženim dokazima.

U pogledu postojanja posebnog zakonskog razloga predviđenog članom 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH (koluzijska opasnost), Tužilaštvo je u prijedlogu ukazalo da postoji osnovana bojazan da će osumnjičeni boravkom na slobodi uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za krivični postupak, te da postoje naročite okolnosti koje ukazuju na to da će ometati krivični postupak utjecajem na svjedoke i saučesnike.

Radi opravdanosti postojanja koluzijske opasnosti, Tužilaštvo je navelo da postoji opasnost da osumnjičeni u ovom predmetu međusobno kontaktiraju. Naime, oni su u svojim iskazima opisali slijed događaja i razjasnili određene okolnosti u vezi sa predajom/raspodjelom novca zbog čega postoji opasnost da će osumnjičeni pokušati da utječu na ostale osumnjičene kako bi oni promijenili svoje iskaze. Obrazložene su i naročite okolnosti, tj. da bi boravkom na slobodi osumnjičenom bila ostavljena mogućnost da posredno ili neposredno stupi u kontakt sa ostalim pripadnicima grupe koji su direktno učestvovali u opisanim radnjama izvršenja krivičnih djela, koje Tužilaštvo tokom istrage nije identifikovalo, s namjerom da sa njima uništi, sakrije dokaze ili tragove važne za dalji krivični postupak. Opisane okolnosti Tužilaštvo je dovelo u vezu sa prirodom i načinom izvršenja navedenih krivičnih djela koji zahtijeva organizovanost u svakom aspektu djelovanja.

Rješenjam broj S1 2K 042067 22 Krn 16 od 15. novembra 2022. godine Sud BiH je prihvatio prijedlog Tužilaštva i odredio mjeru pritvora koja će trajati najduže mjesec dana zbog postojanja posebnih pritvorskih razloga propisanih članom 132. stav 1. tač. a) i b) ZKPBiH.

Na temelju navedenog prijedloga Tužilaštva BiH, te dostavljenih dokaza Sud je zaključio da su ispunjeni svi zakonski uslovi za određivanje pritvora osumnjičenom, odnosno da je utvrđeno da postoji osnovana sumnja.

Sud je ustanovio da u ovoj fazi postoji opasnost da osumnjičeni pobjegne.

Razmatrajući opravdanost određivanja mjere pritvora prema tom pritvorskom osnovu, Sud je kao odlučne ocijenio „činjenice subjektivne prirode koje postoje kod osumnjičenog, koje, sagledane u vezi sa svim objektivnim okolnostima konkretnog slučaja koje proizlaze iz prezentovanih dokaza, ispunjavaju standard drugih okolnosti i da kao takve opravdavaju određivanje najstrože mjere obezbjeđenja prisustva osumnjičenog“. Sud je, prije svega, prihvatio „...da postoji dovoljno dokaza koji upućuju na zaključak da se osumnjičeni duži vremenski period krio, da nije mogao biti pronađen na adresi prebivališta, što je kao direktnu posljedicu imalo njegovu nedostupnost nadležnim pravosudnim organima“. Pri procjeni opasnosti od bjekstva kao značajnu okolnost na strani osumnjičenog Sud je prihvatio i „...postojanje konstantnih i učestalih međunarodnih kontakata osumnjičenog, koji proizlaze iz opisa krivičnopravnih radnji za koje se sumnjiči“. „Naime, prilikom odlučivanja o određivanju pritvora jedan od faktora koje Sud treba razmatrati jeste i činjenica da osumnjičeni ima kontakte u inostranstvu koji bi mu, u slučaju da se nađe na slobodi, mogli pomoći da se sakrije ili da pobjegne.“

U obrazloženju tog rješenja navodi se da je Sud prihvatio navode u prijedlogu koji se odnose na prirodu i težinu krivičnog djela, pa je u vezi s tim zaključeno: „Naime, Sud ukazuje na to da se istraga vodi zbog izuzetno teških krivičnih djela, počinjenih u okviru organizovane grupe, za koja je zapriječena visoka zatvorska kazna, a da je tih okolnosti osumnjičeni u ovoj fazi postupka nesumnjivo svjestan, a navedene okolnosti su od relevantnog značaja pri procjeni motiva za bjekstvo, što je u skladu i sa praksom Ustavnog suda BiH (Odluka Ustavnog suda BiH broj **AP 6/08** od 13. maja 2008. godine). Iako je Sud ocijenio da težina krivičnog djela

nije i da ne može biti parametar koji ima odlučujući značaj kada se raspravlja o opstojnosti mjere pritvora, taj element, svakako, predstavlja dodatnu i značajnu okolnost koju treba uzeti u obzir prilikom odlučivanja.“

„Dakle, u konkretnom slučaju Sud prihvata da iskustvo osumnjičenog koje je stekao vršeći inkriminisane radnje ukazuje na opasnost da bi se on mogao sakriti i na teritoriji BiH. Pri tome za Sud je i dalje nepoznanica da li je osumnjičeni sve vrijeme dok je bio nedostupan, bio van teritorije BiH, odnosno kada je on, zapravo, napustio teritoriju BiH.“

U odnosu na posebni pritvorski razlog iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH (koluzijska opasnost), Sud je posebno ocijenio prirodu krivičnih djela zbog kojih se vodi navedena istraga, činjenicu da su ona, kako se osnovano sumnja, počinjena u okviru organizovane grupe međunarodnog karaktera, koja je djelovala duži vremenski period, a čiji članovi su međusobno čvrsto povezani. U rasvjetljavanju navedenih krivičnih djela Sud je prihvatio kao osnovane navode prijedloga da Tužilaštvo provodi obimnu i kompleksnu istragu i da ulaže napore da obezbijedi dokaze koji bi mogli imati odlučujući značaj za njeno uspješno okončanje.

Dalje, Sud je, ocjenjujući izjašnjenje Tužilaštva u pogledu radnji i aktivnosti koje je poduzelo da prikupi dokaze, kao i radnji koje predstoje, utvrdio da se sve dokazne radnje u prethodnom vremenskom periodu realno nisu ni mogle okončati s obzirom na obimnost i kompleksnost istrage, brojnost krivičnih radnji, ali i involviranost većeg broja ljudi, te činjenicu da krivična djela imaju međunarodni karakter. U Pri tome Sud je ocijenio i navod Tužilaštva da su stvari u većoj mjeri razjašnjene i da se istraga nalazi u završnoj fazi (analize spisa i ocjene dokaza), čiji će rezultat biti donošenje konačne tužilačke odluke. Sud je napomenuo da istraga nije ni mogla biti okončana bez ispitivanja osumnjičenog.

- **Primjer 2.1.4.**

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Sarajevo broj T09 0 KT 0052330 13 od 28. januara 2014. godine

Pripadnost organizovanoj grupi; Imovinska korist; Oduzimanje predmeta; Zakonitost dokaza.

Iako je cilj počinjenja krivičnih djela stjecanje protivpravne imovinske koristi, te iako je opisano po kojoj cijeni su optuženi prodavali opojnu drogu, koliko puta i u kojem vremenskom periodu, u predmetu se nije vodila finansijska istraga, niti je utvrđen tačan ili barem približan iznos protivpravno stečene imovinske koristi. U optužnici nedostaje prijedlog tužioca za oduzimanje protivpravno stečene imovinske koristi shodno članu 114, odnosno 114.a KZFBiH.

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo broj T09 0 KT 0052330 13 od 28. januara 2014. godine zbog krivičnog djela neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. st. 1. i 2. KZFBiH u vezi sa članom 33. KZFBiH.

Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 018709 14 K od 25. decembra 2015. godine optuženi su proglašeni krivim da su počinili krivično djelo proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz zakonske odredbe člana 238. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH.

Presudom Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 018709 16 Kž 15 od 3. oktobra 2017. godine potvrđena je prvostepena presuda.

Optužnica je podignuta protiv šest lica, pod tačkom 1. zbog krivičnih djela neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, a pod tačkom 2. jedna optužena se tereti da je počinila krivično djelo neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz zakonske odredbe člana 238. stav 1. KZFBiH u vezi sa članom 33. KZFBiH.

Činjenični opis se sastoji od dvije tačke optužnice, te uvodnog zajedničkog dijela - preambule. U uvodnom dijelu (preambuli) se potpuno opisuju činjenice i okolnosti o postojanju grupe ljudi i zajedničkom djelovanju. U prvoj tački se opisuju činjenice i okolnosti iz kojih proizlaze bitni zakonski elementi krivičnog djela neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz zakonske odredbe člana 238. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH u kojima se opisuje uloga optuženog A.K. kao organizatora i četiri optužena kao grupe ljudi u smislu odredaba člana 2. stav 16. i stav 17. KZFBiH. U činjeničnom opisu se opisuju pojedinačne radnje optuženih i način na koji su izvršena krivična djela u kojima

su vidljivi način izvršenja krivičnih djela, vrijeme, mjesto, sredstvo, uzročno-posljedična veza između radnje i posljedice.

U drugoj tački optužnice su opisani bitni zakonski elementi krivičnog djela neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz zakonske odredbe člana 238. stav 1. KZFBiH u odnosu na optuženu B.K. kao oblik saučesništva „pomaganje“ shodno članu 33. KZFBiH. Opisuju se radnja izvršenja krivičnog djela, vrijeme, mjesto, sredstvo izvršenja, te uzročno- posljedična veza između radnje i posljedice.

U preambuli je naveden blanketni propis kojim se zabranjuju upotreba i prometovanje opojnih droga, kao zakoniti element bića krivičnog djela iz člana 238. KZFBiH, navođenjem u činjeničnom opisu „...a koja opojna droga je Rješenjem o popisu opojnih droga i Konvencijom o psihotropnim supstancama od 1971. godine proglašena opojnom drogom i čiji promet je zabranjen u skladu sa odredbama Zakona o sprečavanju i zloupotrebi opojnih droga i Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga ...“.

U činjeničnom opisu se navodi subjektivni odnos prema radnjama krivičnog djela, odnosno cilj i motiv počinjenja krivičnih djela, a to je stjecanje imovinske koristi. Iz opisa radnji izvršenja krivičnog djela proizlazi i psihički odnos počinitelaca, odnosno svijest i volja da počine krivična djela.

Činjenični opis je jasan i razumljiv, sadrži adekvatno izdvojene pojedine tačke optužnice koje su jasne i razumljive.

Iako je cilj počinjenja krivičnih djela stjecanje protivpravne imovinske koristi, te iako je opisano po kojoj cijeni su optuženi prodavali opojnu drogu, koliko puta i u kojem vremenskom periodu, u predmetu se nije vodila finansijska istraga, niti je utvrđen tačan ili barem približan iznos protivpravno stečene imovinske koristi. U optužnici nedostaje prijedlog tužioca da se oduzme protivpravno stečena imovinska korist shodno članu 114, odnosno članu 114.a KZFBiH.

U optužnici je tužilac, shodno čl. 238. stav 4. i 78. KZFBiH, predložio da se izvrše sigurnosne mjere oduzimanja opojne droge koja je pronađena kod optuženih, kao i mobilnih telefonskih aparata kao predmeta koji se moraju

oduzeti prema zakonu, odnosno predmeta koje su optuženi koristili za počinjenje krivičnih djela.

Optužnica sadrži prijedlog za produženje pritvora optuženima koji je obrazložen konkretnim dokazima kako u pogledu osnovane sumnje, tako i u pogledu posebnih pritvorskih razloga.

Tužilac je dokazivao optužnicu predloženim svjedocima, te provođenjem posebnih istražnih radnji (nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija, tajno praćenje i tehničko snimanje lica) i pretresima optuženih, sve po naredbi suda. Osim toga, tužilac je kao dokaze izvodio i proveo nalaz i mišljenje vještačenja sadržaja mobilnih telefonskih uređaja, kao i nalaz i mišljenje vještačenja oduzete materije (opojne droge).

U prvostepenoj presudi sud je zaključio da su iskazi svjedoka međusobno saglasni i da nisu protivrječni. Tim iskazima se opisuje postupak zakonitog provođenja posebnih istražnih radnji nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija, te postupak provođenja posebnih istražnih radnji tajno praćenje i tehničko snimanje lica, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi s njima. Osim toga, iskazi tih svjedoka su potvrđeni nalazom i mišljenjem, te iskazom vještaka za mobilne i telefonske aparate. Iz svih provedenih dokaza je zaključeno da je kod optuženog postojala svijest o tome da je nabavku i prodaju opojne droge vršio kao pripadnik organizovane grupe ljudi, koju je organizovao i kojom je rukovodio A. K.

Presudom Vrhovnog suda FBiH je potvrđena prvostepena presuda. Sud je naveo da je činjenično stanje pravilno i potpuno utvrđeno i da je prvostepeni sud, upravo na osnovu takvog utvrđenja svih činjenica značajnih za presuđenje, opravdano zaključio da je optuženi kriv za krivičnopravne radnje koje su mu potvrđenom optužnicom stavljene na teret. Data je detaljna analiza izvedenih dokaza pri čemu je prvostepeni sud za stav o tome kojim svjedocima poklanja vjeru, odnosno koje iskaze ispitanih svjedoka uzima kao vjerodostojne i zbog čega u svojoj presudi dao određene i prihvatljive razloge.

› 2.2. Organizovani kriminal – razbojništvo

• Primjer 2.2.1.

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo broj T09 0 KTO 0119981 17 od 2. marta 2018. godine

Organizovani kriminal; Pripadništvo grupi za organizovani kriminal; Sporazum o priznanju krivnje; Imovinska korist.

U uvodnom dijelu optužnice nije bilo potrebno navoditi sve podatke o načinu izvršenja konkretnih krivičnih djela koji će se ponovo opisivati u pojedinim tačkama optužnice, jer je na navedeni način uvodni dio činjeničnog opisa previše opširan i preopterećen nepotrebnim podacima.

U optužnici je, shodno članu 114. KZFBiH, predloženo da se oduzme imovinska korist od optuženih, ali samo u onom novčanom iznosu koji je pronađen kod osumnjičenih u gotovini prilikom pretresa. Imovinska korist koju su optuženi pribavili shodno optužnici znatno je veća, u odnosu na tačku 1, to je iznos od 94.000,00 KM, a u odnosu na tačku 2, riječ je o iznosu od 66.000,00 KM. Tužilac je propustio da provede finansijsku istragu i da utvrdi kolika je tačno imovinska korist svakog optuženog pojedinačno.

Presudom Vrhovnog suda FBiH, a povodom žalbe kantonalnog tužioca koji je izjavio žalbu na prvostepenu presudu u vezi sa iznosom imovinske koristi koja se oduzima, Vrhovni sud FBiH je usvojio stav da, ukoliko su se sporazumom o priznanju krivnje stranke i branilac sporazumjeli o iznosu imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom koji se ima oduzeti od optuženog izricanjem mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, sud presudom koja je donesena na osnovu tako zaključenog sporazuma o priznanju krivnje ne može optuženom izricanjem mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom oduzeti veći novčani iznos od onoga na koji se odnosio sporazum o priznanju krivnje.

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo broj T09 0 KTO 0119981 17 od 2. marta 2018. godine zbog krivičnih djela organizovani kriminal iz člana 342. st. 3. i 2. KZFBiH u vezi sa krivičnim djelom razbojništvo iz člana 289. stav 2.

u vezi sa stavom 1. istog člana KZFBiH, krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja ili eksplozivnih materija iz člana 371. stav 1. KZFBiH, krivičnim djelom iz člana 52. stav 1. tačka a) ZONDINOM-a KS, krivičnim djelom neovlašteno prisluškivanje i zvučno snimanje iz člana 188. stav 1. KZFBiH, te krivičnim djelom posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga iz člana 239. stav 3. KZFBiH, sve u vezi sa članom 54. KZFBiH.

Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 029847 18 K od 10. septembra 2018. godine optuženi su, nakon što su sa tužiocem potpisali sporazume o priznanju krivnje, te nakon što je sud prihvatio sporazume o priznanju krivnje, proglašeni krivim za krivična djela koja su im optužnicom stavljena na teret i koja su navedena u sporazumu o priznanju krivnje, te su osuđeni na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od po četiri godine, odnosno od po tri godine.

Presudom Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 029847 18 Kž 8 od 14. decembra 2018. godine odbijena je žalba kantonalnog tužioca kao neosnovana i Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 029847 18 K od 10. septembra 2018. godine je potvrđena.

Optužnica je podignuta protiv pet lica zbog krivičnih djela organizovani kriminal iz člana 342. st. 3. i 2. KZFBiH u vezi sa krivičnim djelom razbojništvo iz člana 289. stav 2. u vezi sa stavom 1. istog člana KZFBiH, krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja ili eksplozivnih materija iz člana 371. stav 1. KZFBiH, krivičnim djelom iz člana 52. stav 1. tačka a) ZONDINOM-a KS, krivičnim djelom neovlašteno prisluškivanje i zvučno snimanje iz člana 188. stav 1. KZFBiH, te krivičnim djelom posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga iz člana 239. stav 3. KZFBiH, sve u vezi sa članom 54. KZFBiH.

Činjenični opis optužnice se sastoji od dva dijela, uvoda-preambule i šest pojedinačnih tačaka optužnice u kojima se opisuje počinjenje optuženih konkretnih krivičnih djela.

Uvodni dio (preambula) činjeničnog opisa sadrži podatke o periodu inkriminacije (oktobar 2017. godine - 11. decembar 2017. godine), mjestu izvršenja krivičnog djela (Kanton Sarajevo i Srednjobosanski kanton), te sadrži adekvatno opisane bitne

elemente krivičnog djela organizovani kriminal. U preambuli činjeničnog opisa se opisuju radnje organizatora, pripadništvo grupi, te radnje pripadnika grupe za organizovani kriminal. U činjeničnom opisu je navedeno da su kod organizatora i grupe za organizovani kriminal postojale svijest i volja da učine krivična djela u okviru grupe za organizovani kriminal, što predstavlja psihički odnos počilaca prema krivičnim djelima, odnosno namjeru kao oblik vinsti počinjenja krivičnog djela. U preambuli činjeničnog opisa se navodi da je grupa formirana radi činjenja krivičnih djela razbojništva iz člana 289. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, a da je cilj grupe bio pribavljanje protivpravne imovinske koristi kao subjektivni odnos počilaca prema krivičnom djelu.

U uvodnom dijelu, preambuli, činjeničnog opisa navode se radnje, način i mjesto počinjenja konkretnih krivičnih djela razbojništva, neovlaštenog držanja vatrenog oružja i neovlaštenog prisluškivanja (opisuje se vozilo koje su počinioci koristili prilikom izvršenja krivičnih djela, kako su bili obučeni, da su imali ambleme BiH, da su se prurušili u policijske organe, da su imali „fantomke“, da su posjedovali vatreno oružje i da su prisluškivali policijske službenike itd.). U pojedinačnim tačkama optužnice 1, 2, 3, 4, 5. i 6. navedeni opisi počinjenja krivičnih djela se ponavljaju. Iz navedenog proizlazi da nije bilo potrebno u uvodnom dijelu navoditi sve podatke o načinu izvršenja konkretnih krivičnih djela koji će se ponovo opisivati u pojedinim tačkama optužnice. Naime, zbog toga je uvodni dio činjeničnog opisa preopširan i preopterećen nepotrebnim podacima.

Pojedinačne tačke optužnice sadrže bitne elemente krivičnih djela koja se stavljaju na teret optuženima, kao i blanketne propise iz kojih proizlazi zabrana posjedovanja opojnih droga i vatrenog oružja. U činjeničnim opisima pojedinačnih tačaka se opisuju vrijeme, mjesto, način, radnja, sredstvo izvršenja krivičnog djela, posljedica, kao i uzročno - posljedična veza između radnje i posljedice.

U optužnici je predloženo da se ispituju svjedoci policijski službenici koji su poduzimali istražne radnje, svjedoci očevici počinjenih krivičnih djela, te je predloženo da se saslušaju vještaci. Materijalni dokazi su pribavljeni na osnovu provedenih uviđaja i provedenih pretresa osumnjičenih na osnovu naredbe suda.

U optužnici je, shodno članu 78. KZFBiH, predloženo da se oduzmu predmeti koji se prema zakonu moraju oduzeti, odnosno predmeti koje su optuženi koristili prilikom izvršenja krivičnih djela (opojne droge, oružje i mobilni telefonski aparati).

U optužnici je, shodno članu 114. KZFBiH, predloženo da se oduzme imovinska korist od optuženih, ali samo u onom novčanom iznosu koji je pronađen kod osumnjičenih u gotovini prilikom pretresa. Imovinska korist koju su optuženi pribavili, shodno optužnici, znatno je veća. U odnosu na tačku 1, ona iznosi 94.000,00 KM, a u odnosu na tačku 2, riječ je o iznosu od 66.000,00 KM. Tužilac je propustio da provede finansijsku istragu i da utvrdi kolika je tačno imovinska korist svakog optuženog pojedinačno.

U optužnici je predloženo da se produži pritvor optuženima sa adekvatnim obrazloženjem o postojanju osnovane sumnje i posebnih pritvorskih razloga.

U toku glavnog pretresa Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo je potpisalo sa optuženima sporazume o priznanju krivnje koji su dostavljeni Kantonalnom sudu u Sarajevu. Kantonalni sud u Sarajevu je takve sporazume o priznanju krivnje prihvatio i donio osuđujuću presudu.

Povodom žalbe kantonalnog tužioca na prvostepenu presudu u vezi sa iznosom imovinske koristi koja se oduzima, Vrhovni sud FBiH je u svojoj presudi usvojio stav da, ukoliko su se sporazumom o priznanju krivnje stranke i branilac sporazumjeli o iznosu imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom koji se ima oduzeti od optuženog izricanjem mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, sud presudom koja je donesena na osnovu tako zaključenog sporazuma o priznanju krivnje ne može optuženom izricanjem mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom oduzeti veći novčani iznos od onoga koji je naznačen u sporazumu o priznanju krivnje.

› 2.3. Organizovani kriminal - teška krađa, iznuda

• Primjer 2.3.1.

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo broj T09 0 KT 0006944 10 od 12. jula 2011. godine

Organizovani kriminal; Izvršenje krivičnog djela u sastavu kriminalnog udruženja; Bitni elementi krivičnog djela; Imovinska korist.

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo broj T09 0 KT 0006944 10 od 12. jula 2011. godine zbog krivičnog djela organizovani kriminal iz člana 342. stav 1. KZFBiH u vezi sa krivičnim djelom teška krađa iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH i krivično djelo iznuda iz člana 295. stav 2. KZFBiH u vezi sa čl. 31. i 55. KZFBiH.

Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 008442 11 K od 10. oktobra 2013. godine prvooptuženi i drugooptuženi su proglašeni krivim da su počinili krivično djelo organizovani kriminal iz člana 342. stav 1. KZFBiH u vezi s krivičnim djelom teška krađa iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH i krivično djelo iznuda iz člana 295. stav 2. KZFBiH u vezi sa čl. 31. i 55. istog zakona, te su osuđeni na kaznu zatvora u trajanju od po jednu godinu i četiri mjeseca.

Presudom Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 008442 14 KŽ 16 od 28. septembra 2017. godine preinačena je prvostepena presuda. Drugooptuženi, koji je prvostepenom presudom bio proglašen krivim za krivično djelo organizovani kriminal iz člana 342. stav 1. KZFBiH u vezi s krivičnim djelom teška krađa iz člana 287. stav 1. tačka a) istog zakona i krivično djelo iznuda iz člana 295. stav 2. KZFBiH, oslobođen je optužbe da je počinio navedena krivična djela.

Optužnica je podignuta protiv sedam optuženih, pripadnika grupe za organizovani kriminal, a teretili su se za krivična djela organizovani kriminal iz člana 342. stav 1. KZFBiH u vezi sa krivičnim djelom teška krađa iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH i krivično djelo iznuda iz člana 295. stav 2. KZFBiH u vezi sa čl. 31. i 55. KZFBiH.

Činjenični opis sadrži preambulu (uvodni dio) u kojoj se opisuje krivično djelo organizovani kriminal, a potom se opisuju 23 pojedinačne tačke optužnice koje se odnose na konkretna krivična djela teška krađa i iznuda.

Preambula, u kojoj se opisuje krivično djelo organizovani kriminal iz člana 342. stav 1. KZFBiH, sadrži opis mjesta i vremena, tj. gdje je i kada je grupa za organizovani kriminal egzistirala. Čini se da je činjenični opis u preambuli preopširan jer se navode nepotrebni podaci koji se ponavljaju, odnosno da sadrži navode i opise iz pojedinačnih tačaka optužnice za konkretna krivična djela. Takvi navodi su: „...vršeći oduzimanje putničkih automobila od njihovih vlasnika ili korisnika radi novčanog otkupa otuđenih vozila i njihovog vraćanja vlasnicima ili korisnicima, dalje prodaje ili rastavljanja putničkih automobila na dijelove u auto-otpadima...“, te „...vršeći oduzimanje PMV na području grada Sarajeva uz unaprijed pripremljena i nabavljena potrebna elektronska i druga sredstva za izvršenje te vrste krivičnih djela uz planski razrađene metode i načine izvršenja, prikriivanja, dalje preprodaje, vraćanja na ime otkupa otuđenih vozila, njihov prevoz unutar i van granica BiH, te su organizovali dovoženje otuđenih vozila do ilegalnih, unaprijed pripremljenih skrovišta na području istočnog dijela Republike Srpske, nakon čega su stupali lično ili putem telefona u kontakt sa vlasnicima, odnosno korisnicima otuđenih vozila, tražeći od njih određene iznose novca radi vraćanja vozila uz ozbiljnu prijetnju da će, ukoliko to ne učine, vozila biti uništena, rastavljena na dijelove ili odvezena van teritorije BiH. Kad su oštećeni u strahu da će ostati bez svog vozila pristajali na isplatu traženog novca, dobijali precizna uputstva o načinu i o mjestu primo-predaje novca i preuzimanja vozila, nakon čega su od vlasnika, odnosno korisnika vozila preuzimali novac i vraćali vozila, ili su otuđena vozila za čije vraćanje nisu uspjeli iznuditi novac od vlasnika ili njihovih korisnika rastavljali na dijelove i sjekli na auto-otpadima koji su vlasništvo pripadnika grupe za organizovani kriminal, a zatim prodavali kao rezervne dijelove, odnosno otuđena vozila na teritoriji BiH i van teritorije BiH, najčešće u Republici Crnoj Gori“. To opterećuje činjenični opis uvodnog dijela (organizovani kriminal) i čini ga preopširnim.

U činjeničnom opisu je naveden cilj grupe za organizovani kriminal, jer se u preambuli navodi „...u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi...“. U činjeničnom opisu preambule nedostaje opis voljnog, odnosno psihičkog odnosa počinitelaca prema pripadništvu grupi za organizovani kriminal, kao

jednog od oblika vinosti, što bi bilo ispravno opisati sa navodima: „...čiji su članovi svjesno i sa htijenjem postali...“, ili opisati na neki drugi način iz čega bi se vidio psihički odnos počinilaca.

Iako je cilj grupe za organizovani kriminal stjecanje imovinske koristi, te iako je u preambuli činjeničnog opisa navedeno da je grupa pribavila imovinsku korist od „50.000,00 KM“, te se i u pojedinačnim tačkama optužnice navode iznosi pribavljene imovinske koristi stečene iznudom takvih novčanih iznosa od oštećenih, tužilac nije provodio finansijsku istragu, niti je, shodno članu 45. stav 2. tačka g) ZKPFBiH i čl. 114. i 114.a KZFBiH, utvrdio kolika je tačno pribavljena imovinska korist počinilaca, niti je predložio u optužnici da se oduzme takva imovinska korist. Dodatno je problematično i nejasno to da se u preambuli činjeničnog opisa navodi da su pripadnici grupe za organizovani kriminal stekli najmanje „50.000,00 KM“, a da pri tome tužilac u činjeničnom opisu nije opisao, niti je ponudio dokaze na osnovu čega je došao do navedenog iznosa. Osim toga „grupa za organizovani kriminal“ nema status nekog posebnog entiteta, pravnog lica ili slično, odnosno ne postoji zakonska, niti stvarna mogućnost tzv. kolektivnog stjecanja imovinske koristi i oduzimanja imovinske koristi „od grupe za organizovani kriminal“. Imovinsku korist stječe pojedinac (fizičko ili pravno lice), te se ona može oduzeti samo od konkretno određenog fizičkog ili pravnog lica.

U pojedinim tačkama optužnice nisu navedena i opisana zakonska obilježja predikatnih krivičnih djela teška krađa i iznuda. Tako u tački 2. optužnice nema opisa zakonskog obilježja radnji počinjenja krivičnih djela u odnosu na optuženog S.P. Takođe, u tač. 19 - 23. u odnosu na optuženog K.N. nedostaje opis bitnih elemenata krivičnih djela teška krađa i iznuda. Iako se u tim tačkama opisuje „posredovanje“ ovog optuženog, u činjeničnom opisu nedostaje opis koja su to krivična djela prethodno učinjena (pretpostavlja se da je to teška krađa vozila), te nedostaje opis radnji krivičnog djela iznuda.

Tokom istrage tužilac je propustio da pribavi podatke o prouzrokovanoj šteti, odnosno o imovinskopravnom zahtjevu oštećenih, što je njegova obaveza shodno članu 45. stav 2. tačka g) ZKPFBiH, već je u optužnici samo predložio da se oštećeni upute na parnicu sa imovinskopravnim zahtjevom.

Shodno sadržaju iskaza svjedoka S.G., proizlazi da je on na neki način bio saučesnik u izvršenju krivičnih djela zajedno sa optuženima. Međutim, taj svjedok nije dobio i imunitet od krivičnog gonjenja shodno članu 98. ZKPFBiH. Postupajući tužilac je propustio da to uradi, jer se u konkretnom slučaju radi o nezakonitom iskazu svjedoka.

Kao dokaze tužilac je predložio da se izvedu sve naredbe koje je izdao sudija za prethodni postupak za provođenje posebnih istražnih radnji i provođenje pretresa, jer se na takav način odbrani uskraćuje isticanje prigovora o zakonitosti pribavljanja dokaza, a što postupak čini efikasnijim i ekonomičnijim.

Neki od dokaza koji su predloženi u optužnici nisu jasno popisani i ne mogu se identifikovati, npr. „CD sa video-zapisom uviđaja“, „Izveštaj osnovnom državnom tužiocu Podgorica“, „Identifikacija razgovora i brojeva telefona po posebnoj istražnoj radnji“. Ti dokazi ne sadrže opis broja protokola, datum kada su nastali, ne sadrže podatke ko ih je sačinio itd., pa se stoga njima može manipulirati, te se može postaviti pitanje o kojem se tačno dokazu radi. Dokaz pod nazivom „Fco. Saobraćajne prometne dozvole broj BX 2901076“ je obična fotokopija i kao takav, shodno članu 289. stav 3. ZKPFBiH, ne može biti dokaz na glavnom pretresu. Dokaz pod nazivom „Zapisnik o obavještenju prikupljenom od građanina M.S.“ je problematičan zbog toga što je M.S. optužen ovom optužnicom, a iz naziva dokaza je očigledno da je on davao izjavu u svojstvu „građanina“, odnosno svjedoka u istom postupku. Shodno domaćoj sudskoj praksi, ali i praksi Evropskog suda za ljudska prava, ista osoba ne može u istom predmetu, u odnosu na isto krivično djelo imati dvostruki status, optuženog i svjedoka.

Optužnica sadrži prijedlog za produženje pritvora optuženima koji je obrazložen konkretnim argumentima i dokazima kako u pogledu osnovane sumnje, tako i u pogledu posebnih pritvorskih razloga.

Tužilac je dokazivao optužnicu na osnovu izjava svjedoka, provedenih posebnih istražnih radnji (nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija) i pretresa koji su provedeni prema naredbi suda.

Na osnovu izvedenih dokaza tužioca prvostepeni sud je utvrdio da je tužilac dokazao da su dvojica optuženih kao pripadnici grupe za organizovani kriminal,

koja je formirana u toku 2007. godine i koja je djelovala i tokom 2010. godine na teritoriji Republike Srpske i Kantona 10, vršili krivična djela teška krađa motornih vozila i iznuda, oduzimanje putničkih automobila od njihovih vlasnika ili korisnika radi novčanog otkupa otuđenih vozila i njihovog vraćanja vlasnicima ili korisnicima, daljnju prodaju ili rastavljanje putničkih automobila u dijelove u auto-otpadima koji su vlasništvo pripadnika grupe za organizovani kriminal. Navedenoj grupi su pripadala i druga lica koja su postupala po naredbama i uputstvima Nj. P. i D. C., organizatora grupe za organizovani kriminal, i koja su povezana radi trajnog vršenja krivičnih djela s namjerom da pribave protivpravnu imovinsku korist.

Presudom Vrhovnog suda FBiH drugooptuženi je oslobođen optužbe da je počinio krivična djela koja su mu optužnicom stavljena na teret. Sud je ukazao na to da se u žalbi branioca prvooptuženog osnovano ukazuje na nedostatke u činjeničnom opisu u odnosu na tog optuženog, da je zbog toga povrijeđen Krivični zakon na štetu drugooptuženog, a na koju povredu i taj sud, kao drugostepeni sud, pazi po službenoj dužnosti. Naime, sud je istakao da činjenični opis djela u izreci pod tačkom 1. pobijane presude ne sadrži činjenice i okolnosti iz kojih proizlazi da je drugooptuženi preduzeo bilo koju radnju obijanja, provaljivanja vozila, niti radnju koja bi imala neko od obilježja krivičnog djela iznuda za koja je optuženi proglašen krivim prvostepenom presudom. Sud je ukazao na to da činjenični opis u izreci pobijane presude ne sadrži naznaku da je drugooptuženi znao i bio svjestan prethodnih radnji izvršenja C. i V., da su oni s namjerom da pribave protivpravnu imovinsku korist nasilno otvorili vozilo. Njegove radnje se ogledaju u ostvarivanju kontakta s njima, nakon pronalaska napuštenog vozila, bez naznake da li je upravo to napušteno vozilo ranije nasilno otvoreno. U tome što ih je drugooptuženi, na njihov poziv, smjestio u svoje vozilo, prema ocjeni tog suda, nisu sadržana zakonska obilježja krivičnog djela teška krađa iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH, niti krivičnog djela iznuda iz člana 295. stav 2. KZFBiH za koje je drugooptuženi proglašen krivim. Dalje je sud ukazao na to da je odredbama člana 342. stav 1. KZFBiH propisano da krivično djelo organizovani kriminal može počiniti član grupe za organizovani kriminal počinjenjem bilo kojeg krivičnog djela propisanog zakonom u FBiH. Pošto ne proizlazi da je drugooptuženi počinio neko određeno krivično djelo kao član grupe za organizovani kriminal, te pošto nije ispunjen taj neophodni uslov, sud je odlučio kao u izreci.

- **Primjer 2.3.2.**

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo broj T09 0 KT 0074425 15 od 17. juna 2015. godine

Organizovani kriminal; Pripadništvo grupi za organizovani kriminal; Imovinska korist.

Iako u optužnici u preambuli činjeničnog opisa nije naveden psihički odnos, odnosno nije navedeno da su optuženi svjesno i voljno postali pripadnici grupe za organizovani kriminal, takav zaključak se izvodi iz opisa radnji pripadnika grupe. Činjenični opis preambule i grupe za organizovani kriminal je jasan i razumljiv, bez nepotrebnih podataka koji bi ga opteretili.

U pojedinačnim tačkama optužnice se opisuju bitni elementi krivičnih djela koja se stavljaju na teret optuženima. Radnje izvršenja krivičnih djela teška krađa, iznuda i krivično djelo neovlašteno prisluškivanje i zvučno snimanje u pojedinim tačkama optužnice su detaljno opisane sa opisom radnje i posljedice. Iz načina opisa pojedinih tačaka optužnice vidljiv je i psihički odnos počilaca prema djelu, odnosno svijest i volja. Činjenični opisi pojedinih tačaka optužnice su jasni i razumljivi, te ne sadrže nepotrebne podatke.

Iako je cilj grupe za organizovani kriminal bilo pribavljanje protivpravne imovinske koristi, te su u pojedinim tačkama optužnice navedeni pojedinačni iznosi koje su oštećeni na ime iznude predali počiniocima kako bi vratili svoja otuđena vozila, tokom istrage nije provedena finansijska istraga, te u optužnici nema prijedloga za trajno oduzimanje imovinske koristi od počilaca shodno članu 114. KZFBiH.

Uz optužnicu je podnesen i prijedlog za produženje pritvora protiv optuženih sa obrazloženjem osnovane sumnje i posebnih pritvorskih razloga.

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo broj T09 0 KT 0074425 15 od 17. juna 2015. godine zbog krivičnih djela organizovani kriminal iz člana 342. st. 3. i 2. KZFBiH u vezi sa krivičnim djelom teška krađa iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH, u vezi sa krivičnim djelom iznuda iz člana 295. stav 2. u vezi sa

stavom 1. KZFBiH, u vezi sa članom 54. KZFBiH, i krivičnim djelom neovlašteno prisluškivanje i zvučno snimanje iz člana 188. stav 1. KZFBiH.

Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 022049 15 K od 6. novembra 2017. godine dvojica optuženih proglašeni su krivim da su počinili krivično djelo organizovani kriminal iz člana 342. stav 2. KZFBiH u vezi s krivičnim djelima teška krađa iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH, i neovlašteno prisluškivanje i zvučno snimanje iz člana 188. stav 1. KZFBiH, te su osuđeni na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci, odnosno jednu godinu.

Presudom Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 022049 18 Kž 19 od 26. decembra 2019. godine žalbe branioca optuženih izjavljene protiv prvostepene presude odbijene su kao neosnovane i prvostepena presuda je potvrđena.

Optužnica je podignuta protiv sedam lica zbog krivičnog djela organizovani kriminal iz člana 342. st. 3. i 2. KZFBiH u vezi sa krivičnim djelom teška krađa iz člana 287. stav 1. tačka a) KZFBiH, u vezi sa krivičnim djelom iznuda iz člana 295. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, u vezi sa članom 54. KZFBiH, i krivičnog djela neovlašteno prisluškivanje i zvučno snimanje iz člana 188. stav 1. KZFBiH.

Činjenični opis optužnice se sastoji od uvodnog dijela (preambule) u kojem se opisuju bitni elementi krivičnog djela organizovani kriminal iz člana 342. KZFBiH i pojedinačnih tačaka optužnice u kojima se opisuju pojedine radnje optuženih u odnosu na izvršena krivična djela teška krađa, iznuda i krivično djelo neovlašteno prisluškivanje i zvučno snimanje.

U uvodnom dijelu (preambuli) činjeničnog opisa se navodi vremenski period inkriminacije (2013 – 2015. godina), te mjesto počinjenja krivičnog djela (Kanton Sarajevo i BiH). Iako su neke od radnji optuženih učinjene van Kantona Sarajevo, npr. Tešanj ili Istočno Sarajevo, mjesto izvršenja BiH je preširoko postavljeno, te je u preambuli optužnice ispravnije bilo navesti „na području Kantona Sarajevo, Zeničko - dobojskog kantona i Grada Istočno Sarajevo“.

U preambuli se ispravno navode organizator grupe i pripadnici, adekvatno se opisuje kojim krivičnim djelima se bavila grupa (krađe vozila i iznuda), te se opisuje cilj, odnosno namjera grupe: pribavljanje imovinske koristi. U preambuli

se ispravno opisuje način izvršenja krivičnih djela kojima se bavila grupa: „... koristeći potrebnu opremu radi neovlaštenog slušanja i praćenja policijskih službenika putem radnog kanala MUP-a KS, te vršeći oduzimanje vozila i dijelova vozila na području grada Sarajeva i BiH, uz unaprijed pripremljena i nabavljena potrebna elektronska i druga sredstva za izvršenje ove vrste krivičnih djela uz planski razrađene metode i načine izvršenja, prikrivanja, dalje preprodaje, vraćanja na ime otkupa otuđenih vozila...”

Iako u preambuli činjeničnog opisa nije naveden psihički odnos, odnosno nije navedeno da su optuženi svjesno i voljno postali pripadnici grupe za organizovani kriminal, takav zaključak se izvodi iz opisa radnji pripadnika grupe. Činjenični opis grupe za organizovani kriminal u preambuli je jasan i razumljiv, bez nepotrebnih podataka koji bi ga opteretili.

U pojedinačnim tačkama optužnice se opisuju bitni elementi krivičnih djela koja se stavljaju na teret optuženima. Radnje izvršenja krivičnih djela teška krađa, iznuda i krivičnog djela neovlašteno prislušivanje i zvučno snimanje u pojedinim tačkama optužnice su detaljno opisane sa opisom radnje i posljedice. Iz načina opisa pojedinih tačaka optužnice vidljiv je i psihički odnos počililaca prema djelu, odnosno svijest i volja. Činjenični opisi pojedinih tačaka optužnice su jasni i razumljivi, te ne sadrže nepotrebne podatke.

Predloženi svjedoci uz optužnicu su policijski službenici koji su provodili istražne radnje, kao i oštećena lica, odnosno lica od kojih su otuđena vozila i lica od kojih je iznuđivan novac kao uslov za vraćanje vozila. U optužnici je predloženo da se sasluša i sedam vještaka.

Materijalni dokazi koji su predloženi uz optužnicu su pribavljeni provođenjem posebnih istražnih radnji, te provedenim pretresima i uviđajima na licu mjesta. Uz optužnicu su kao dokazi predložene i naredbe suda o provedenim posebnim istražnim radnjama i naredbama za pretres, pa se odbrani na taj način uskraćuje da istakne prigovor o zakonitosti pribavljanja dokaza, što postupak čini ekonomičnijim i efikasnijim.

U optužnici je, shodno članu 212. stav 3. ZKPFBiH, predloženo da se oštećeni sa svojim imovinskopравnim zahtjevom upute na parnicu. Tokom istrage tužilac

nije prikupljao podatke kojima bi utvrdio iznos imovinskopravnog zahtjeva, odnosno štete koja je nastala oštećenim.

Iako je cilj grupe za organizovani kriminal bilo pribavljanje protivpravne imovinske koristi, te su u pojedinim tačkama optužnice navedeni pojedinačni iznosi koje su oštećeni na ime iznude predali počiniocima kako bi vratili svoja otuđena vozila, tokom istrage nije provedena finansijska istraga, pa u optužnici nema prijedloga za trajno oduzimanje imovinske koristi počiniocima, shodno članu 114. KZFBiH.

Predloženo je da se oduzmu predmeti koji potječu i koji su nastali izvršenjem krivičnih djela, i to mobilnih telefonskih aparata koji su korišteni za počinjenje krivičnih djela.

Uz optužnicu je podnesen i prijedlog za produženje pritvora optuženim sa obrazloženjem osnovane sumnje i posebnih pritvorskih razloga.

Kantonalni sud u Sarajevu je donio prvostepenu osuđujuću presudu na osnovu iskaza svjedoka i vještaka, materijalnih dokaza, kao i priznanja o izvršenju krivičnog djela jednog od optuženih. Sud je izveo zaključak da su optuženi, kao pripadnici grupe za organizovani kriminal, vršili krivična djela teške krađe vozila i iznude na teritoriji Kantona Sarajevo i BiH. Optuženi su oduzimali putničke automobile i motocikle, te dijelove vozila od njihovih vlasnika ili korisnika radi novčanog otkupa otuđenih vozila i njihovog vraćanja vlasnicima ili korisnicima, daljnje prodaje ili rastavljanja putničkih automobila na dijelove u auto-otpadima. U toj grupi za organizovani kriminal su bili optuženi (i druga lica) kao pripadnici grupe, koji su postupali po naredbama i uputstvima organizatora grupe za organizovani kriminal.

Sud je utvrdio da su optuženi povezani radi trajnog vršenja krivičnih djela s namjerom da pribave protivpravnu imovinsku korist grupi za organizovani kriminal. Pri tome su koristili potrebnu opremu radi neovlaštenog slušanja i praćenja policijskih službenika putem radnog kanala MUP-a KS. Optuženi su oduzimali vozila i dijelove vozila na području grada Sarajeva i BiH, imali su pripremljena i nabavljena potrebna elektronska i druga sredstva za izvršenje te vrste krivičnih djela, te planski razrađene metode i načine izvršenja, prikrivanja, daljnje preprodaje, vraćanja na ime

otkupa otuđenih vozila, njihov prijevoz unutar i van granica BiH. Takođe, optuženi su organizovali dovoženje otuđenih vozila do pripremljenih skrovišta na području Kantona Sarajevo i istočnog dijela Republike Srpske.

Nakon toga su kontaktirali lično ili putem telefona sa vlasnicima, odnosno korisnicima otuđenih vozila tražeći od njih određene iznose novca da bi im vratili vozila. Time su ostvarili neutvrđen iznos protivpravne imovinske koristi. Optuženima je izrečena sigurnosna mjera oduzimanja predmeta, a oštećeni su sa imovinskopravnim zahtjevima upućeni na parnicu.

Presudom Vrhovnog suda FBiH potvrđena je prvostepena presuda, te je usvojen stav da za proglašavanje optuženog krivim za krivično djelo organizovani kriminal iz člana 342. stav 1. KZFBiH nije neophodno da je pri učinjenju krivičnog djela sudjelovala grupa ili više osoba, nego da je optuženi krivično djelo učinio kao član grupe za organizovani kriminal.

› 2.4. Organizovani kriminal – zločinačko udruženje

- **Primjer 2.4.1.**

Prijedlog Tužilaštva BiH broj T20 0 KTO 0021531 21 od 29. maja 2020. godine za određivanje mjere pritvora

Prijedlog za određivanje pritvora, forma i sadržaj koji zadovoljavaju standard odlučivanja suda.

Prijedlog Tužilaštva broj T20 0 KTO 0021531 21 od 29. maja 2020. godine za određivanje mjere pritvora podnesen je prema tri osumnjičena zbog osnovane sumnje da su počinila krivična djela udruživanje radi činjenja krivičnih djela iz člana 249. KZBiH u vezi sa krivičnim djelima zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav (3) KZFBiH, krivotvorenje službene isprave iz člana 389. stav (2) KZFBiH, primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu utjecajem iz člana 219. stav (1) KZBiH i pranje novca iz člana 209. stav (3) u vezi sa stavom (1) KZBiH, krivotvorenje službene isprave iz člana 389. stav (2) KZFBiH, krivotvorenje ili uništenje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava iz člana 261. stav (2) u vezi sa stavom (1), sve u vezi sa članom 53. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

Tužilaštvo je podnijelo prijedlog za određivanje pritvora u trajanju od 30 dana, u skladu sa čl. 131. i 135. stav 1. zbog razloga propisanih članom 132. stav 1. tač. b) (koluzijska opasnost) i d) (vanredne okolnosti radi opasnosti od narušavanja javnog reda) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKPBiH).

Prijedlog Tužilaštva je obrazložen i on sadrži: podatke o osumnjičenim, pravnu kvalifikaciju i činjenični opis krivičnog djela koje im se stavlja na teret, proceduralni kontekst, predstojeće istražne radnje radi okončanja istrage, osnovanu sumnju, posebne pritvorske razloge, prijedlog da Sud ne objelodani određene dokaze odbrani i osumnjičenima i prilog sa dokazima.

Tužilaštvo je ispravno, u skladu sa potrebama prethodnog postupka u kojem se odlučivalo o podnesenom prijedlogu, sve podatke potrebne za ocjenu poštivanja principa zakonitosti učinilo dostupnim u prijedlogu (ograničenja slobode i drugih prava samo pod uslovima koje propisuje Zakon).

Nakon pravnog osnova navedeni su podaci o identifikaciji osumnjičenih, u skladu sa odredbama Zakona o poukama osumnjičenog o njegovim pravima prilikom prvog ispitivanja, te podaci o vremenu lišavanja slobode i zadržavanja osumnjičenih u zakonskim rokovima (sati i dani).

Prijedlog sadrži pravnu kvalifikaciju i činjenični opis krivičnog djela koji je saopšten osumnjičenim prilikom prvog ispitivanja. Sadržaj činjeničnog opisa krivičnog djela je napisan tako da može odgovarati procjeni o postojanju osnovane sumnje kao opšteg uslova za određivanje pritvora.

Da bi se razumio tok krivičnog postupka (trajanje istrage i status osumnjičenih) do podnošenja prijedloga, Tužilaštvo je navelo proceduralni kontekst istrage. Opisane su okolnosti koje su inicirale da se formira predmet u Tužilaštvu: preduzimanje službenih mjera i radnji, te prikupljanje informacija i rezultata na osnovu kojih je donesena naredba o provođenju istrage, mjere i radnje dokazivanja nakon donesene naredbe, kao i rezultati koji su doveli do izdavanja naredbe o proširenju istrage, te okolnosti ispitivanja osumnjičenih i upoznavanja s djelom i djelima koja im se stavljaju na teret i njihovog lišavanja slobode.

U okviru proceduralnog konteksta, Tužilaštvo je u izvjesnoj mjeri, koja ne može ugroziti tajnost i ciljeve istrage, navelo predstojeće istražne radnje radi okončanja istrage. Tako su opisane okolnosti zbog kojih je potrebno predloženom mjerom osigurati da se provedu određene radnje dokazivanja, uz njihovo navođenje, kako bi se ukazalo da je osnovana potreba da se dalje preduzimaju istražne radnje nakon kojih će biti donesena odgovarajuća tužilačka odluka. Navedenim opisom predstojećih istražnih radnji Tužilaštvo je navelo okolnosti koje mogu utjecati na odluku suda o predloženom trajanju pritvorske mjere, ukoliko ona bude određena.

Pri obrazlaganju osnovane sumnje u prijedlogu su istaknuti navodi koji dokazuju bitne elemente krivičnih djela koja se stavljaju na teret osumnjičenim. Obrazloženi su dokazi iz kojih proizlazi osnovana sumnja da se inkriminirani događaj desio, da su osumnjičeni u opisanim svojstvima preduzimali radnje učinjenja krivičnih djela koja im se stavljaju na teret, te da su, uslijed njihovih radnji, nastupile činjenično opisane posljedice. Nakon svakog pojedinog navoda iz obrazloženja Tužilaštvo je, radi preglednosti, ukazalo na dokaz iz kojeg on proizlazi pri tome ga označavajući brojnim oznakama.

Dakle, osnovana sumnja je obrazložena na način koji može zadovoljiti procjenu sudije da ona postoji, ali i prava odbrane osumnjičenih da budu obaviješteni o sadržaju dokaza bitnih da se procijeni zakonitost pritvora, kao i dokaza koji su im uskraćeni u istražnoj fazi postupka, jer je riječ o spisima i predmetima čije bi otkrivanje moglo dovesti u opasnost cilj istrage.

U odnosu na posebne pritvorske razloge, Tužilaštvo je obrazložilo da postoji osnovana bojazan da će osumnjičeni, ukoliko bi se našli na slobodi, uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za krivični postupak, kao i da postoje naročite okolnosti koje ukazuju na to da će ometati krivični postupak utjecajem na svjedoke, saučesnike ili prikriivače.

Da bi opravdalo postojanje koluzijske opasnosti, Tužilaštvo je navelo radnje koje su osumnjičeni preduzimali radi uništavanja, skrivanja tragova krivičnog djela. Za svakog od osumnjičenih navedene su konkretne aktivnosti u vezi sa utjecajem na istragu koje su već preduzete, poput brisanja sadržaja relevantnih telefonskih komunikacija sa mobilnih aplikacija, skrivanja mobilnog aparata na

kojem su one vođene, deaktiviranja postojećih naloga na mobilnim telefonima koji su oduzeti prilikom pretresa i lišavanja slobode, deinstaliranja aplikacije koja je korištena za komuniciranje sa pripadnicima grupe i potencijalnim svjedocima, skidanja video-nadzora potrebnog za prikupljanje saznanja o preduzetim istražnim aktivnostima itd. U odnosu na postojanje bojazni da će osumnjičeni, ukoliko se nađu na slobodi, nastaviti već preduzete radnje: uništavanje, skrivanje, izmjene ili krivotvorenje dokaza ili tragova važnih za krivični postupak, u prijedlogu su navedene okolnosti u kojima osumnjičeni imaju status službenih lica na najvišim funkcijama ili odgovornog lica u pravnom licu, koji im omogućava da kontrolišu dokaze i tragove krivičnih djela. Prema prijedlogu, vjerovatno se radi o materijalnim dokazima koji su važni za utvrđivanje činjenica.

Kao naročite okolnosti koje ukazuju na to da će osumnjičeni ometati istragu utjecajem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače, u prijedlogu Tužilaštvo je koristilo argumentaciju da su osumnjičeni, u vrijeme kada su saznali za istražne aktivnosti nadležnih organa povodom inkriminisanog događaja, međusobno komunicirali kako bi se dogovorili o načinima otklanjanja krivične odgovornosti sa sebe. Kao naročite okolnosti obrazložena je i opasnost da će osumnjičeni, koristeći svoj stvarni, pretpostavljeni, društveni ili utjecajni položaj, preusmjeriti istragu i prema najbližim saradnicima koji su neposredni ili posredni svjedoci njihovog djelovanja. Navedeno je da se Tužilaštvo i tokom istrage, prilikom prikupljanja subjektivnih dokaza, suočavalo sa takvim posrednim ili neposrednim utjecajem na saslušane svjedoke.

Kao i u dijelu obrazloženja o osnovanoj sumnji, svaki od istaknutih navoda obrazloženja o posebnim pritvorskim razlozima potkrijepljen je dokazom iz kojeg on proizlazi.

Kao drugi posebni pritvorski razlog u prijedlogu je obrazloženo da postoje vanredne okolnosti radi opasnosti od narušavanja javnog reda. Obrazloženi su kumulativni elementi koji moraju biti ispunjeni da bi postojale vanredne okolnosti - krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža kazna, koje je posebno teško s obzirom na način izvršenja i posljedicu, te da bi rezultat puštanja na slobodu osumnjičenih bilo narušavanje javnog reda. Postojanje vanrednih okolnosti obrazloženo je činjenicom da je u vrijeme počinjenja radnji koje čine obilježja krivičnih djela iz dispozitiva prijedloga vladala globalna

pandemija uzrokovana infekcijskom bolesti COVID-19. Kao krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora deset godina ili teža kazna navedena su krivična djela zloupotreba položaja ili ovlašćenja iz člana 383. stav (3) KZFBiH, te pranje novca iz člana 209. stav (3) KZBiH. Tužilaštvo je navelo da su krivična djela koja se osumnjičenim stavljaju na teret posebno teška zato što su kao koruptivna krivična djela učinjena nabavkom opreme i sredstava koja su namjenski izdvojena iz budžeta radi saniranja posljedica globalne pandemije. Rezultat puštanja na slobodu osumnjičenih, prema navodima iz prijedloga, bila bi stvarna prijetnja narušavanju javnog reda s obzirom na to da je medijski interes za rezultate istrage u ovom predmetu bio neuobičajeno intenzivan, a da je javnost bila veoma zainteresovana za rad na ovom predmetu zbog više razloga. Taj element postojanja posebnog razloga Tužilaštvo je dovelo u vezu sa generalnim očekivanjem najšire javnosti da se okonča postupak u kratkom, odnosno razumnom roku, zbog čega bi eventualno puštanje na slobodu osumnjičenih izazvalo proteste građana koji bi mogli dovesti i do narušavanja javnog reda.

U skladu sa članom 47. stav 1. ZKPBiH, Tužilaštvo je predložilo da se odbrani i osumnjičenima ne objelodane dva dokaza koji se nalaze u prilogu dokaza prijedlogu, jer bi njihovo objelodanjivanje moglo dovesti u opasnost ciljeve istrage.

Uz prijedlog su priloženi dokazi koji su numeracijski označeni. U prilogu prijedlogu Sudu i odbranama osumnjičenih ispravno su dostavljeni dokazi, za procjenu zakonitosti pritvora i postojanje osnovane sumnje i posebnih pritvorskih razloga.

Rješenjem Suda BiH broj S1 2K 035494 20 Krn 10 od 31. maja 2020. godine odbijen je prijedlog Tužilaštva i osumnjičeni su pušteni na slobodu uz izrečene mjere zabrane. Osumnjičenim su izrečene mjere zabrane sastajanja sa određenim osobama iz člana 126.a stav 1. tačka c) ZKPBiH tako da se osumnjičenima zabranjuje sastajanje i kontaktiranje na bilo koji način sa drugim osumnjičenim licima u ovom krivičnom postupku, kao i kontaktiranje na bilo koji način sa svjedocima Tužilaštva BiH u vezi sa ovim krivičnim predmetom.

Prije nego što je razmatrao postojanje osnovane sumnje, Sud se osvrnuo na prigovore odbrana osumnjičenih u vezi sa procjenom zakonitosti pritvora.

Na osnovu dokaza iz prijedloga Sud je utvrdio da nije povrijeđen član 139. ZKP (lišavanje slobode i zadržavanje), jer su osumnjičeni zadržani u propisanom roku od 24 sata, nakon čega su predati u nadležnost Suda.

U odnosu na prigovore u vezi sa zakonitošću priloženog dokaza – nalaz vještačenja Sud je u Rješenju zaključio: „Navedeni prigovor zakonitosti, kao i prigovor u vezi sa svojstvom osobe koja je izvršila vještačenje i dala nalaz i mišljenje odbrana može podnositi tokom cijelog postupka, ali u ovom procesnom trenutku Sud smatra da je on neosnovan“, „... u ovoj fazi postupka Sud dokaze dostavljene uz prijedlog, pa tako i nalaz i mišljenje vještaka, ocjenjuje isključivo kako bi utvrdio da li postoji dovoljni stepen osnovane sumnje da je počinjeno krivično djelo.“

U obrazloženju Rješenja Sud je naveo da je ispitao postojanje osnovane sumnje kao eliminatornog pritvorskog uslova i da je utvrdio da ona postoji. Nakon što je utvrđeno da je ispunjen opšti uslov, razmatrajući prijedlog Tužilaštva da se osumnjičenima odredi mjera pritvora po osnovu odredbe člana 132. stav 1. tač. b) i d) ZKPBiH, Sud je izveo zaključak da on nije osnovan.

Kada je u pitanju postojanje vanrednih okolnosti zbog opasnosti od narušavanja javnog reda, u Rješenju se navodi da je potrebno da svi kumulativni uslovi ovog pritvorskog razloga egzistiraju u vrijeme donošenja odluke o prijedlogu za određivanje pritvora osumnjičenim licima, a ne u vrijeme počinjenja inkriminisanih radnji. Sud je zaključio da Tužilaštvo u prijedlogu za određivanje pritvora po ovom osnovu nije u dovoljnoj mjeri konkretizovao i objektivizirao postojanje vanrednih okolnosti i stvarne prijetnje narušavanju javnog reda, koje bi nastupile boravkom osumnjičenih na slobodi. Zbog toga je prijedlog za određivanje pritvora po ovom osnovu Sud odbio kao neosnovan.

U odnosu na prijedlog Tužilaštva BiH za određivanje mjere pritvora iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH, u Rješenju Sud je zaključio: „...na strani osumnjičenih postoje okolnosti koje ukazuju na to da bi oni mogli ometati krivični postupak, u ovom konkretnom slučaju kontaktom sa svjedocima, u slučaju da se nađu na slobodi, ali da navedene okolnosti nemaju karakter naročitih, koje bi opravdale određivanje mjere pritvora.“

➤ 2.5. Organizovani kriminal – porezna utaja, pranje novca

• Primjer 2.5.1.

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo broj T09 0 KTO 0062996 13 od 30. decembra 2016. godine

Organizovani kriminal; Pripadnost grupi za organizovani kriminal; Oduzimanje imovinske koristi; Svojtvo optuženih; Pranje novca.

U činjeničnom opisu optužnice se ispravno navode vrijeme, mjesto, način izvršenja krivičnih djela, svojstvo počinilaca, posljedica, uzročno-posljedična veza između radnje i posljedice. Činjenični opis je jasan i razumljiv, bez navođenja nepotrebnih podataka. Pojedinačne tačke su konkretizovane sa opisom bitnih elemenata predikatnih krivičnih djela porezne utaje i pranja novca.

Prije podizanja optužnice ispravno je provedena finansijska istraga s ciljem utvrđivanja iznosa stečene imovinske koristi osumnjičenih.

U optužnici je predloženo trajno oduzimanje izuzetno velikog iznosa imovinske koristi (nekretnine, vozila, gotov novac, udjeli u pravnim licima itd.). U odnosu na pojedine optužene konkretno je navedeno koja imovinska korist - imovina se predlaže za oduzimanje, u kojem iznosu i u kojem obliku.

U optužnici je ispravno predloženo da optuženi nadoknade troškove postupka tokom istrage (troškove ekonomskog vještačenja, te troškove sudskih tumača za engleski i ruski jezik).

U optužnici je predloženo da se produži pritvor optuženima sa detaljnim obrazloženjem osnovane sumnje i posebnih pritvorskih razloga.

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo broj T09 0 KTO 0062996 13 od 30. decembra 2016. godine zbog krivičnog djela organizovani kriminal iz člana 342. stav 3. KZFBiH u vezi sa krivičnim djelom porezna utaja iz člana 273. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH i u vezi sa krivičnim djelom pranje novca iz člana 272. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH.

Presudom Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 026779 20 Kžk od 7. avgusta 2020. godine, koja je donesena nakon održanog pretresa pred Vrhovnim sudom FBiH, prvooptuženi i drugooptuženi su proglašeni krivim da su počinili krivično djelo organizovani kriminal iz člana 342. stav 3. KZFBiH u vezi s krivičnim djelima poreska utaja iz člana 273. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH i pranje novca iz člana 272. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, a trećeoptužena je proglašena krivom da je počinila krivično djelo organizovani kriminal iz člana 342. stav 2. KZFBiH u vezi sa krivičnim djelom pranje novca iz člana 272. stav 3. KZFBiH.

Optužnica je podignuta protiv tri lica, i to protiv prvooptuženog i drugooptuženog zbog krivičnih djela organizovani kriminal iz člana 342. stav 3. KZFBiH u vezi sa krivičnim djelom porezna utaja iz člana 273. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH i u vezi sa krivičnim djelom pranje novca iz člana 272. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, a trećeoptužena zbog krivičnog djela organizovani kriminal iz člana 342. stav 2. KZFBiH u vezi sa krivičnim djelom pranje novca iz člana 272. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH.

Činjenični opis se sastoji od uvodnog dijela (preambule) i tri pojedinačne tačke optužnice. U preambuli se opisuju zakonska obilježja krivičnog djela organizovani kriminal, radnje organizatora prvooptuženog i drugooptuženog, radnje trećeoptužene kao pripadnice grupe za organizovani kriminal, te još jednog pripadnika grupe za organizovani kriminal. U preambuli se opisuje da se grupa bavila činjenjem krivičnih djela porezna utaja iz člana 273. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH i pranje novca iz člana 272. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, te navode bitni elementi krivičnog djela organizovani kriminal iz člana 342. KZFBiH „...za koja djela se može izreći kazna zatvora preko tri, odnosno pet godina ili teža kazna...“. U činjeničnom opisu ispravno je naveden voljni element, odnosno psihički odnos organizatora i pripadnika grupe koji su „bili svjesni i znali“ da djeluju kao članovi organizovane grupe. U činjeničnom opisu preambule je opisan i subjektivni odnos počinitelaca, odnosno cilj grupe za organizovani kriminal: stjecanje protivpravne imovinske koristi. Činjenični opis preambule, odnosno opis bitnih obilježja krivičnog djela organizovani kriminal iz člana 342. st. 3. i 4. KZFBiH je jasan, razumljiv i potpun, bez suvišnih i nepotrebnih podataka.

U pojedinačnim tačkama optužnice, odnosno tač. 1. i 2, opisuju se konkretne radnje počinjenja krivičnog djela porezna utaja. Navode se blanketni propisi

koji propisuju porezne obaveze kao dio bitnog obilježja krivičnog djela porezna utaja iz člana 273. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH. U činjeničnom opisu se navodi: „...postupajući suprotno odredbama čl. 35, 36. i 38. Zakona o porezu na dohodak FBiH i člana 63. Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak, u vezi sa članom 41. Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak FBiH i čl. 11 i 11a) Zakona o doprinosima FBiH, u pogledu prijave dohotka po doznakama iz inostranstva...” Uz navođenje blanketnog propisa, opisuje se i odgovarajuće svojstvo počinioca u smislu počinjenja krivičnog djela porezna utaja, te navodi: „Kao poreski obveznik u smislu člana 2. stav 3. Zakona o porezu na dohodak FBiH i člana 5. stav 5. Zakona o doprinosima FBiH...” U pojedinačnim tačkama optužnice se opisuju voljni element, psihički odnos počililaca prema predikatnim krivičnim djelima i navodi: „...svjesno i s namjerom da izbjegne plaćanje poreza na dohodak i pripadajućih doprinosa socijalnog osiguranja...” U tač. 1. i 2. činjeničnog opisa opisuju se kao podtačke (i, ii, iii, iv...) pojedini iznosi utajenog poreza prema kalendarskim godinama. U tački 3. činjeničnog opisa, u odnosu na sva tri optužena, opisuju se počinjenje krivičnog djela pranje novca, te zakonski elementi tog krivičnog djela, radnje raspolaganja i prikriivanja stečenog novca velike vrijednosti. Opisuju se tačni iznosi i tokovi novca koji je stečen počinjenjem krivičnog djela, te gdje je i kada je novac uložen, odnosno gdje je integrisan i prikriiven, što predstavlja bitne elemente krivičnog djela pranje novca.

Dakle, u činjeničnom opisu se navode vrijeme, mjesto, način izvršenja krivičnih djela, svojstvo počililaca, posljedica, uzročno-posljedična veza između radnje i posljedice. Činjenični opis je jasan i razumljiv, bez navođenja nepotrebnih podataka. Pojedinačne tačke su konkretizovane opisom bitnih elemenata predikatnih krivičnih djela porezna utaja i pranje novca.

U optužnici je predloženo da se ispita osam svjedoka, te jedan vještak ekonomske struke, koji je izvršio vještačenje novčanih priliva i odliva na bankovne račune optuženih, te koji je izložio „trag“ novca i iznos pribavljene imovinske koristi, što su bitne činjenice i okolnosti krivičnog djela pranje novca. Materijalna dokumentacija koja je priložena uz optužnicu je ispravno pribavljena sudskom naredbom, shodno članu 86. stav 1. ZKPFBiH.

Prije podizanja optužnice provedena je finansijska istraga s ciljem utvrđivanja iznosa stečene imovinske koristi osumnjičenih. U optužnici je, shodno odredbama

čl. 114, 114.a KZFBiH i člana 10. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH, predloženo da se trajno oduzme izuzetno veliki iznos imovinske koristi (nekretnine, vozila, gotov novac, udjeli u pravnim licima itd.). U odnosu na pojedine optužene, ispravno je navedeno o kojoj imovinskoj koristi se konkretno radi – predlaže se oduzimanje imovine - u kojem iznosu i u kojem obliku.

U optužnici je predloženo da optuženi nadoknade troškove postupka nastale tokom istrage (troškove ekonomskog vještačenja, te troškove sudskih tumača za engleski i ruski jezik).

U optužnici je predloženo da se produži pritvor optuženima, te je dato detaljno obrazloženje osnovane sumnje i posebnih pritvorskih razloga.

Presudom Vrhovnog suda FBiH, koja je donesena nakon održanog pretresa pred Vrhovnim sudom FBiH, utvrđeno je da su optuženi svjesni da su organizovali grupu za organizovani kriminal, da su organizovali i rukovodili grupom za organizovani kriminal koja se bavi krivičnim djelima poreska utaja i pranje novca radi stjecanja protivpravne imovinske koristi veće vrijednosti. Činjenica da je trećeoptužena u inkriminisanom periodu, kao član grupe za organizovani kriminal, postupala po nalogu prvooptuženog i drugooptuženog tako što je bez osnova na svoje lične račune primila sredstva od kompanije X, te da je u inkriminisanom periodu bila na čelu pravnih lica čiji su osnivači prvooptuženi i drugooptuženi, koja su i osnovana u inkriminisanom periodu i čiji je osnovni kapital povećan ulaganjem novčanih sredstava iz tih inostranih priliva, pokazuje da je trećeoptužena svojim jasnim ulogama u grupi postupala po uputstvima prvooptuženog i drugooptuženog kao organizatora navedenih nelegalnih radnji. Od optuženih je presudom oduzeta imovinska korist, i to od prvooptuženog je oduzeta imovinska korist u iznosu od 8.433.260,69 KM, a od drugooptuženog je oduzeta imovinska korist u iznosu od 5.415.549,47 KM.

3. Koruptivna krivična djela

U nastavku praksa se odnosi na koruptivna krivična djela: zloupotreba položaja ili ovlaštenja, protuzakonito posredovanje, trgovina utjecajem, primanje dara i drugi oblici koristi.

U odnosu na način i radnje dokazivanja koje koriste tužilaštva, izdvaja se nekoliko stavova sudova.

Stav suda u vezi sa radnjom ulaska u sadržaj mobilnog telefona, koja, prema mišljenju suda, nije mogla biti ozakonjena vršenjem radnje uviđaja, bez obzira na to što mobilni aparat pripada svjedoku koji je dobrovoljno ustupio uređaj radi potvrde vlastitih navoda iz prijave, odnosno kao potkrepljujući dokaz za vlastite tvrdnje. Sud navodi da je istina da postoji radnja uviđaja propisana ZKPBiH, ali da se ta radnja poduzima samo radi neposrednog opažanja, a pristupanje podacima u mobilnom aparatu se ne može smatrati neposrednim opažanjem određene stvari. Prema tome, ne može se smatrati zakonitim. U vezi s tim, Sud je odlučio da su nezakoniti prilozi dokaza - zapisnika o uviđaju: optički medij koji sadrži podatke sa mobilnog telefona.

Kada je u pitanju mobilni telefon koji je oduzet od lica koje je tada osumnjičeno, Sud je istakao da je tačno da je članom 96. ZKPBiH propisano da naredbu za vještačenje u fazi istrage može, osim Suda, izdati i Tužilaštvo, te da u naredbi treba navesti činjenice koje se vještače. Međutim, Sud ponavlja da je, kada su u pitanju elektronski uređaji, kompjuterski sistemi, uređaji za pohranjivanje elektronskih podataka, te mobilni telefonski aparati, zakonodovac bio jasan, tj. da bi se pristupilo podacima koji mogu poslužiti kao dokaz u kasnijem toku postupka, na osnovu člana 51. stav 3. ZKPBiH, te podatke je moguće pribaviti „pretresanjem“ mobilnog aparata, a u skladu sa članom 53. stav 1. istog zakona, Sud jedini ima nadležnost da izda tu naredbu.

Stav suda da odredba člana 35. stav 2. tačka d) ZKPBiH daje pravo tužiocu da zahtijeva da državni organi, preduzeća, pravne i fizičke osobe u BiH, koji su dužni sarađivati i dostaviti tražene podatke, dostave informacije. Ta odredba se jedino ne može primjenjivati kada su u pitanju podaci koji podliježu posebnoj zaštiti (podaci o štednim ulozima i bankarskim depozitima, te transakcijama na tekućim i kartičnim računima građana), u tom slučaju se primjenjuju odredbe člana 72. ZKPBiH kada sud izdaje naredbu za dostavljanje podataka.

Da bi postojalo krivično djelo protuzakonito posredovanje, nije od odlučnog značaja da li je i na koji način posredovanje izvršeno i da li je uspjelo, već da je učinilac obećao da će posredovati da se izvrši neka službena radnja i da je zauzvrat dobio novčanu naknadu.

U nekim slučajevima sud je prekvalifikovao krivično djelo u odnosu na optužnicu. Međutim, cilj tužilaca je da se pravilno utvrde činjenice, da se pravilno izvede zaključak da li je neka činjenica dokazana i da se donese ispravna i zakonita presuda, a sud je nadležan da konačno utvrdi odgovarajuću kvalifikaciju krivičnog djela, kao i da odluči o tome koji je zakon blaži za učinioca u svakom konkretnom slučaju.

Praksa pokazuje da su u optužnici, uglavnom, u činjeničnom opisu opisani vrijeme i mjesto počinjenja krivičnog djela, svojstvo optuženog, način izvršenja krivičnog djela, blanketni propis koji je prekršen, posljedica, uzročno-posljedična veza između radnje i posljedice, kao i voljni element optuženog.

Međutim, praksa sadrži i drugačije primjere.

U jednom slučaju tužilac je dokazivao optužnicu tako što je ispitivao svjedoke i saslušavao vještake, te izvodio materijalne dokaze. Materijalna dokumentacija koja je predložena u optužnici pribavljena je po naredbi suda, a sudske naredbe su navedene kao dokazi uz optužnicu, što postupak čini efikasnijim i ekonomičnijim.

Praksa, takođe, ukazuje na to da se u optužnicama često ne iznosi prijedlog za izricanje mjera sigurnosti zabrane vršenja određenog poziva, djelatnosti

ili dužnosti. U jednom slučaju prijedlog da se osumnjičenoj izrekne mjera sigurnosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti je široko postavljen, jer nije precizirano koja konkretna mjera se traži, odnosno zabrana vršenja kojeg tačno poziva, djelatnosti ili dužnosti. Takođe, nije navedeno u kojem vremenskom periodu, što bi, svakako, trebalo biti jasno precizirano u optužnici.

Takođe, evidentni su propusti da se u optužnici predloži da se optuženi po okončanju postupka obavežu da će nadoknaditi troškove postupka, često troškove koji se odnose na vještaka ekonomske struke.

Postoje slučajevi u kojima tužilaštvo nije provelo neophodnu finansijsku istragu.

Praksa ukazuje i na to da u činjeničnom opisu nije jasno opisano subjektivno obilježje bića navedenog krivičnog djela. Takođe, nedostaje opis psihičkog, odnosno voljnog elementa optuženog prema djelu, tj. navođenje da su postojale svijest i volja da se počini krivično djelo. U činjeničnom opisu nije opisan, niti je tokom istrage utvrđen iznos pribavljanje imovinske koristi. Takođe, u činjeničnom opisu nije jasno i precizno opisano koja je to službena radnja koju optuženi u okviru svoje funkcije ne bi smio izvršiti, odnosno koju bi morao izvršiti.

U jednom od slučajeva materijalni dokazi koji su predloženi uz optužnicu jednim dijelom su pribavljeni po naredbi suda, a drugim dijelom bez naredbe suda i prema potvrdi o dobrovoljnoj predaji predmeta, što može otvoriti prostor da se istakne prigovor o zakonitosti pribavljanja dokaza.

U jednom slučaju postupanje tužioca ukazuje na to da odlučne činjenice na kojima se zasniva optužnica nisu sa dovoljnom pažnjom utvrđene prije podizanja optužnice, pogotovo što se one zasnivaju isključivo na subjektivnim dokazima, a što je tužilac morao razjasniti saslušanjem svjedoka u toku istrage. Rezultat toga je bilo donošenje oslobađajuće presude protiv optuženog.

3.1. Zloupotreba položaja ili ovlaštenja

• Primjer 3.1.1.

Optužnica Tužilaštva BiH broj T20 0 KTK 0011848 16 od 16. septembra 2016. godine

Krivično djelo zloupotreba položaja ili ovlaštenja u vezi sa članom 54. KZBiH.

U optužnici su navedeni period inkriminacije, mjesto izvršenja krivičnog djela, svojstvo optuženog, te način izvršenja krivičnog djela (iskorištavanjem službenog položaja), što predstavlja zakonska obilježja krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja. U činjeničnom opisu je jasno opisana namjera optuženog, subjektivni element: „... u namjeri stjecanja za sebe protivpravne imovinske koristi”

Na prijedlog iz optužnice izrečena je mjera bezbjednosti – oduzimanja predmeta (novčanica). Međutim, u pogledu oduzetih predmeta, koji su pronađeni prilikom pretresa, a koji su pripadali oštećenim licima, optužnicom nije zatraženo, niti je presudom riješeno pitanje imovinskopravnog zahtjeva oštećenih.

Prije podizanja optužnice tužilac nije ispitao tada osumnjičenog u vezi sa svim tačkama optužnice koje se osumnjičenom stavljaju na teret, što znači da tužilac nije proveo istragu protiv optuženog za navedeno krivično djelo, pa je Sud zaključio da u odnosu na tu tačku optužnice optuženi nije bio upoznat sa krivičnim djelom i osnovama sumnje protiv njega.

Presudom je problematizovana zakonitost uzimanja izjave od svjedoka, imajući u vidu da su ovlaštena službena lica prilikom ispitivanja svjedoka u prvom pitanju iznijela više informacija nego što je to potrebno. Sud je zaključio da se ne radi o bitnoj povredi postupka, koja bi kao rezultat imala nezakonitost ovog dokaza, jer je svjedok i prije formalnog ispitivanja već komunicirao sa ovlaštenim službenim licima, kada je prijavio da mu je nestao novac.

U optužnici tužilac nije postavio prijedlog za izricanje mjera sigurnosti zabrane vršenja određenog poziva, djelatnosti ili dužnosti. Međutim, iako za njihovo izricanje nije neophodan prijedlog tužioca, činjenica je da bi unošenje takvih prijedloga

kod krivičnih djela koja su suštinski vezana za njihove djelatnosti ili dužnosti bilo značajno zbog sveobuhvatnog raspravljanja o svim prijedlozima tužilaštva. U konkretnom slučaju Sud BiH je, na osnovu člana 73. KZBiH, optuženom izrekao mjeru sigurnosti zabrane vršenja određenog poziva, djelatnosti ili dužnosti u trajanju od tri godine od pravosnažnosti presude s tim da se vrijeme provedeno na izdržavanju kazne zatvora ne uračunava u vrijeme trajanja te mjere sigurnosti.

Tužilaštvo BiH je podiglo optužnicu broj T20 0 KTK 0011848 16 od 16. septembra 2016. godine protiv zaposlenog u Graničnoj policiji BiH zbog krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 220. stav 1. KZBiH u vezi sa članom 54. KZBiH, koju je Sud BiH potvrdio 20. septembra 2016. godine.

Po navedenoj optužnici Sud BiH je donio Presudu broj S1 2 K 021263 16 K od 13. aprila 2017. godine kojom je optuženi proglašen krivim za krivično djelo zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 220. stav 1. KZBiH u vezi sa članom 54. KZBiH, a optužba da je na način opisan u odbijajućem dijelu presude počinio krivično djelo zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 220. stav 1. KZBiH je odbijena, te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od sedam mjeseci.

Apelaciono vijeće Suda BiH, odlučujući o žalbama Tužilaštva BiH i branioca optuženog izjavljenim protiv prvostepene presude, donijelo je drugostepenu Presudu broj S1 2 K 021263 17 KŽ2 od 10. avgusta 2017. godine kojom je žalba branioca optuženog odbijena kao neosnovana, a žalba Tužilaštva BiH uvažena. Prvostepena presuda u osuđujućem dijelu je preinačena u odnosu na odluku o kazni, tako što je optuženi za krivično djelo za koje je prvostepenom presudom proglašen krivim osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine.

U optužnici je navedeno da je optuženi „kao službena osoba u institucijama Bosne i Hercegovine, policijski službenik Jedinice Granične policije - vođa tima pasoške kontrole na međunarodnom graničnom prelazu 'Aerodrom Sarajevo' u Sarajevu, s namjerom da stekne za sebe protivpravnu imovinsku korist, iskoristio svoj službeni položaj, tako što je prilikom izvršavanja službenih dužnosti koje se odnose na redovnu kontrolu putnika prilikom prelaska državne granice, tokom pregleda ličnog prtljaga i putnih isprava tih putnika, postupajući protivno odredbama člana 32. stav 1. i člana 33. Zakona o graničnoj kontroli i člana 36. st. 1. i 2. Pravilnika o načinu obavljanja graničnih provjera i unosa podataka u putne isprave, te odredbama člana

2. stav 2. tačka 9. Uputstva o radu službenika JGP 'Aerodrom Sarajevo' vršio pretres ličnih stvari putnika prilikom kog je u tri navrata prisvojio novac...”.

U navedenoj preambuli optužnice navedeni su period inkriminacije, mjesto izvršenja krivičnog djela, svojstvo optuženog, te način izvršenja krivičnog djela (iskorištavanjem službenog položaja), što predstavlja zakonska obilježja krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja. U činjeničnom opisu su jasno opisani namjera optuženog, subjektivni element: „... u namjeri stjecanja za sebe protivpravne imovinske koristi”

Dalje, u prijedlozima optužnice je naveden prijedlog da Sud BiH izrekne mjeru bezbjednosti, na osnovu člana 69. stav 1. tačka d) KZBiH u vezi sa članom 74. st. 1. i 2. KZBiH – oduzimanje predmeta (novčanice), koja je i izrečena prema navedenoj presudi Suda BiH.

Ono što je evidentno u konkretnom slučaju jesu oduzeti predmeti koji su pronađeni prilikom pretresa koji su pripadali oštećenim licima. Međutim, pitanje imovinskopravnog zahtjeva oštećenih nije optužnicom zatraženo, niti je samim tim presudom ono riješeno.

U odnosu na odbijajući dio presude, Sud je uvidom u zapisnik o ispitivanju osumnjičenog ustanovio da je osnovan prigovor odbrane optuženog, istaknut tokom postupka i u završnoj riječi, da optuženom (tada osumnjičenom) prilikom ispitivanja u istrazi nije stavljeno na teret ni krivično djelo, niti činjenični supstrat iz tačke 1. optužnice, odnosno da on nije bio upoznat sa krivičnim djelom i osnovama sumnje protiv njega, kako to izričito nalaže odredba člana 78. stav 2. ZKPBiH. To znači da tužilac nije proveo istragu protiv optuženog za navedeno krivično djelo, te da nije ni mogao podići optužnicu u smislu člana 225. stav 3. ZKPBiH. U tom pogledu Sud BiH je istakao da je cilj ispitivanja da se osumnjičenom stave na znanje osnovi sumnje i dokazi protiv njega kako bi mogao da se brani od optužbe, a da dokaze opovrgne.

Iz navedenog je jasno da tužilac prije podizanja optužnice nije ispitao tada osumnjičenog u vezi sa svim tačkama optužnice koje se osumnjičenom stavljaju na teret, pa je sud zaključio da u odnosu na tu tačku optužnice optuženi nije bio upoznat sa krivičnim djelom i osnovama sumnje protiv njega.

Takođe, u presudi je problematizovana zakonitost uzimanja izjave od svjedoka, imajući u vidu da su ovlaštena službena lica prilikom ispitivanja svjedoka u prvom pitanju iznijela više informacija nego što je to potrebno.

Međutim, Apelaciono vijeće je smatralo da je ispravan stav prvostepenog suda da se ne radi o bitnoj povredi postupka koja bi kao rezultat imala nezakonitost tog dokaza. Vijeće je imalo u vidu i činjenicu, koja je konstatovana i u pobijanoj presudi, da je svjedok i prije formalnog ispitivanja već komunicirao sa ovlaštenim službenim licima, kada je prijavio da mu je nestao novac. Dakle, Apelaciono vijeće, zbog svih navedenih razloga, smatra da pitanje koje su postavila ovlaštena službena lica, iako pruža određene informacije od kojih su se ovlaštena službena lica trebala suzdržati, ne predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka i ne dovodi u pitanje validnost provedene radnje saslušanja svjedoka, u smislu člana 10. stav 2. ZKPBiH.

Takođe, iz optužnice je evidentno da tužilac u samoj optužnici nije postavio prijedlog za izricanje mjera sigurnosti zabrane vršenja određenog poziva, djelatnosti ili dužnosti.

Međutim, iako za njihovo izricanje nije neophodan prijedlog tužioca, činjenica je da bi unošenje takvih prijedloga kod krivičnih djela koja su suštinski vezana za njihove djelatnosti ili dužnosti bilo značajno radi sveobuhvatnog raspravljanja o svim prijedlozima tužilaštva.

U konkretnom slučaju Sud BiH je, na osnovu člana 73. KZBiH, optuženom izrekao mjeru sigurnosti zabrane vršenja određenog poziva, djelatnosti ili dužnosti u trajanju od tri godine od pravosnažnosti presude s tim da se vrijeme provedeno na izdržavanju kazne zatvora ne uračunava u vrijeme trajanja te mjere sigurnosti. Na osnovu okolnosti pod kojima je krivično djelo zloupotreba položaja ili ovlaštenja izvršeno i načina izvršenja, Sud BiH je zaključio da postoji opasnost da bi dalje vršenje dužnosti kao policijskog službenika Jedinice Granične policije - vođe tima pasoške kontrole na međunarodnom graničnom prelazu „Aerodrom Sarajevo“ u Sarajevu moglo poticajno djelovati na optuženog da svoje znanje i stručne sposobnosti iskoristi da a ponovno izvrši neko od krivičnih djela koja su u vezi sa obavljanjem navedene dužnosti.

› Primjer 3.1.2.

- **Optužnica Tužilaštva BiH broj T20 0 KTK 0016662 18 od 4. novembra 2019. godine**
-

Krivično djelo zloupotreba položaja ili ovlaštenja.

U optužnici je naveden period inkriminacije, bez preciznog označavanja mjesta izvršenja krivičnog djela, zatim je navedeno svojstvo optuženog, te način izvršenja krivičnog djela (prekoračivši granice službenog ovlaštenja), što predstavlja zakonska obilježja krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja. Optužnicom je jasno precizirano koja su to ovlaštenja optuženog u vrijeme izvršenja krivičnog djela postojala, a potom koje radnje je poduzeo optuženi i koje predstavljaju čin prekoračenja tih ovlaštenja.

U činjeničnom opisu nije jasno opisano subjektivno obilježje bića predmetnog krivičnog djela. U činjeničnom opisu nedostaje opis psihičkog, odnosno voljnog elementa optuženog prema djelu, odnosno navođenje da su postojale svijest i volja da se počini krivično djelo.

U optužnici je naveden i prijedlog da Sud BiH donese odluku o oduzimanju imovinske koristi stečene krivičnim djelom od optuženog. Međutim, Sud je u presudi dosudio imovinskopravni zahtjev oštećenima, umjesto oduzimanja imovinske koristi, s obzirom na to da je imovinskopravni zahtjev oštećenih obuhvaćen upravno pribavljenom imovinskom koristi optuženog.

Stav Suda u vezi sa radnjom ulaska u sadržaj mobilnog telefona, koja, prema stavu Suda, nije mogla biti ozakonjena vršenjem radnje „uviđaja“ bez obzira na to što mobilni aparat pripada svjedoku koji dobrovoljno ustupa uređaj radi potvrde vlastitih navoda iz prijave, odnosno kao potkrepljujući dokaz vlastitih tvrdnji. Sud navodi da je istina da postoji radnja uviđaja propisana ZKPBiH, ali da se ta radnja poduzima samo radi neposrednog opažanja, dok se pristupanje podacima u sadržaju mobilnog aparata ne može smatrati neposrednim opažanjem određene stvari, pa se, prema tome, ne može smatrati zakonitim. S tim u vezi, Sud je proglasio nezakonitim priloge dokaza zapisnika o uviđaju: optički medij koji sadrži podatke sa mobilnog telefona.

Kada je u pitanju mobilni telefon koji je oduzet od tada osumnjičenog, Sud je istakao da je tačno da je članom 96. ZKPBiH propisano da naredbu za vještačenje u fazi istrage može, osim Suda, izdati i Tužilaštvo, te da će se u naredbi navesti činjenice o kojima se vrši vještačenje. Međutim, Sud je naveo da je, kada su u pitanju elektronski uređaji, kompjuterski sistemi, uređaji za pohranjivanje elektronskih podataka, te mobilni telefonski aparati, zakonodovac bio jasan: da bi se pristupilo podacima koji mogu poslužiti kao dokaz u kasnijem toku postupka, na osnovu člana 51. stav 3. ZKPBiH, te podatke je moguće pribaviti pretresanjem mobilnog aparata, a u skladu sa članom 53. stav 1. istog zakona, Sud jedini ima nadležnost da izda tu naredbu.

U konkretnom slučaju jasno je da je tužilac izostavio da uputi prijedlog sudu za izdavanje naredbe za pretres mobilnog telefonskog aparata privremeno oduzetog od osumnjičenog, te da je, zbog navedenog razloga, sud proglasio nezakonitim vještačenje navedenog uređaja, bez prethodno izvršenog pretresa mobitela po naredbi suda.

Stav suda da odredba člana 35. stav 2. tačka d) ZKPBiH daje pravo tužiocu da zahtijeva da državni organi, preduzeća, pravne i fizičke osobe u BiH, koji su dužni sarađivati i dostaviti tražene podatke, dostave informacije. Ta odredba se jedino ne može primjenjivati kada su u pitanju podaci koji podliježu posebnoj zaštiti (podaci o štednim ulozima i bankarskim depozitima, te transakcijama na tekućim i kartičnim računima građana), već se primjenjuju odredbe člana 72. ZKPBiH, kada sud izdaje naredbu da se dostave podaci.

Tužilaštvo BiH podiglo je optužnicu broj T20 0 KTK 0016662 18 od 4. novembra 2019. godine protiv lica zaposlenog u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine zbog krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 220. stav 1. KZBiH, koju je Sud BiH potvrdio 20. novembra 2019. godine.

Povodom navedene optužnice Sud BiH je donio Presudu broj S1 2 K 031092 19 K od 12. marta 2021. godine kojom je optuženi proglašen krivim za krivično djelo zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 220. stav 1. KZBiH, te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od godinu dana i šest mjeseci.

Apelaciono vijeće Suda BiH, odlučujući o žalbama Tužilaštva BiH i branioca optuženog izjavljenim protiv prvostepene presude, donijelo je drugostepenu Presudu broj S1 2 K 031092 21 KŽ od 9. juna 2021. godine kojom su žalbe odbijene kao neosnovane, te je potvrđena prvostepena presuda.

U optužnici je naveden period inkriminacije, bez preciznog označavanja mjesta izvršenja krivičnog djela, zatim je navedeno svojstvo optuženog, te način izvršenja krivičnog djela (prekoračivši granice službenog ovlaštenja), što predstavlja zakonska obilježja krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja. U optužnici je jasno precizirano koja su to ovlaštenja optuženog u vrijeme izvršenja krivičnog djela postojala, a potom koje radnje je poduzeo optuženi i koje predstavljaju čin prekoračenja tih ovlaštenja.

U činjeničnom opisu nije jasno opisano subjektivno obilježje bića predmetnog krivičnog djela.

Naime, u optužnici se navodi da je „van službenih prostorija Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, koristeći svojstvo službene osobe u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine, s pravima i obavezama koji proizlaze iz ovlaštenja propisanih Zakonom o odbrani Bosne i Hercegovine, kao oficir za civilno-vojnu saradnju u Brigadi taktičke podrške Kasarna Rajlovac, u činu pukovnika Oružanih snaga BiH, sa obimom i sadržajem poslova određenih Administrativnim standardima operativnih procedura Komande Brigade taktičke podrške..., sa pravima i obavezama da učestvuje u planiranju, koordinaciji, realizaciji i kontroli civilno-vojnih poslova, prekoračivši granice svog službenog ovlaštenja tražeći i uzimajući novac kao naknadu za najam i korištenje zemljišta u vlasništvu Oružanih snaga BiH za čije izdavanje i naplaćivanje nije ovlašten, pribavio sebi protivpravnu imovinsku korist u iznosu od oko 600,00 KM ...“.

Evidentno je da u činjeničnom opisu nedostaje opis psihičkog, odnosno voljnog elementa optuženog prema djelu, odnosno navođenje da su postojale svijest i volja da se počini krivično djelo.

U optužnici je naveden prijedlog da Sud BiH izrekne mjeru bezbjednosti na osnovu člana 69. stav 1. tačka d) KZBiH u vezi sa članom 74. st. 1. i 2. KZBiH – oduzimanje predmeta, i to mobilnog telefona.

Takođe, u optužnici je naveden i prijedlog da Sud BiH donese odluku o oduzimanju imovinske koristi stečene krivičnim djelom od optuženog u vezi sa odredbama člana 110. i 110. a) KZBiH, i to iznos od 300,00 KM i 150,00 eura, koji je optuženi pribavio na način opisan u optužnici. Međutim, u presudi Sud je dosudio imovinskopravni zahtjev oštećenima, umjesto oduzimanja imovinske koristi, s obzirom na to da je imovinskopravni zahtjev oštećenih obuhvaćen upravo pribavljenom imovinskom koristi optuženog.

Posebno se izdvaja stav Suda u vezi sa radnjom ulaska u sadržaj mobilnog telefona, koja, prema stavu Suda, nije mogla biti ozakonjena vršenjem radnje „uviđaja“ bez obzira na to što mobilni aparat pripada svjedoku koji je dobrovoljno ustupio uređaj radi potvrde vlastitih navoda iz prijave, odnosno kao potkrepljujući dokaz vlastitih tvrdnji. Naime, u obrazloženju presude Sud je naveo da je istina da postoji radnja uviđaja propisana ZKPBiH, ali da se ta radnja poduzima samo radi neposrednog opažanja, a pristupanje podacima u sadržaju mobilnog aparata se ne može smatrati neposrednim opažanjem određene stvari. Prema tome, ne može se smatrati zakonitim. Naime, Sud je smatrao da u konkretnom slučaju nije bila potrebna naredba sudije za oduzimanje predmeta, imajući u vidu da se nisu morala upotrijebiti sredstva prinude. Međutim, za ulazak u sadržaj mobilnog telefona bila je potrebna naredba sudije za pretres, kako je to jasno propisano članom 51. stav 2. u vezi sa članom 53. ZKPBiH. S tim u vezi, Sud je odlučio da su nezakoniti prilozi dokaza zapisniku o uviđaju: optički medij koji sadrži podatke sa mobilnog telefona.

Takođe, kada je u pitanju mobilni telefon koji je oduzet od tada osumnjičenog, Sud je istakao da je tačno da je članom 96. ZKPBiH propisano da naredbu za vještačenje u fazi istrage može, osim Suda, izdati i Tužilaštvo, te da će se u naredbi navesti činjenice o kojima se vrši vještačenje. Međutim, Sud je ponovio da je, kada su u pitanju elektronski uređaji, kompjuterski sistemi, uređaji za pohranjivanje elektronskih podataka, te mobilni telefonski aparati, zakonodovac bio jasan: da bi se pristupilo podacima koji mogu poslužiti kao dokaz u kasnijem toku postupka, na osnovu člana 51. stav 3. ZKPBiH, te podatke je moguće pribaviti pretresanjem mobilnog aparata. U skladu sa članom 53. stav 1. istog zakona, Sud jedini ima nadležnost da izda tu naredbu.

U konkretnom slučaju jasno je da je tužilac izostavio da uputi prijedlog Sudu da izda naredbu za pretres mobilnog telefonskog aparata privremeno oduzetog od osumnjičenog, te da je, zbog navedenog razloga, Sud proglasio nezakonitim vještačenje navedenog uređaja, bez prethodno izvršenog pretresa mobitela prema naredbi suda.

Dalje, iz optužnice je evidentno da je najveći dio materijalnih dokaza Tužilaštva pribavljen po zahtjevu, odnosno shodno odredbi člana 35. stav 2. tačka d) ZKPBiH, na šta je odbrana prigovarala ističući da se radi o nezakonitim dokazima s obzirom na to da oni nisu pribavljeni prema naredbi suda.

U tom pogledu značajan je stav Suda da odredba člana 35. stav 2. tačka d) ZKPBiH daje pravo tužiocu da zahtijeva da državni organi, preduzeća, pravne i fizičke osobe u BiH, koji su dužni da sarađuju i da dostavljaju tražene podatke, dostave informacije. Ta odredba se jedino ne može primjenjivati kada su u pitanju podaci koji podliježu posebnoj zaštiti (podaci o štednim ulozima i bankarskim depozitima, te transakcijama na tekućim i kartičnim računima građana), već se primjenjuju odredbe člana 72. ZKPBiH, kada sud izda naredbu da se dostave podaci.

- **Primjer 3.1.3.**

Optužnica Republičkog javnog tužilaštva Republike Srpske - Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj T12 1 KTK 0000241 17 od 2. oktobra 2017. godine

Imajući u vidu svetri radnje koje su optužnicom stavljene na teret prvooptuženom, a koje su učinjene u jednom vremenskom kontinuitetu (počev od 25. februara 2016. pa do 30. januara 2017. godine), te imajući u vidu istovjetnost oštećenog – Grada Banjaluka, nesporno je da sva tri djela čine jednu jedinstvenu cjelinu. Pošto tužilac o tome nije vodio računa, Vrhovni sud je pravilnom primjenom Krivičnog zakona radnje prvooptuženog opisane u tač. 1, 2. i 3. izreke pobijane presude kvalifikovao kao jedno produženo krivično djelo iz člana 347. stav 3. KZRS za koje nije potrebno utvrđivati da je imovinska korist pribavljena.

Okružni sud u Banjaluci - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala je Presudom broj 11 0 K 020893 17 K od 14. februara 2019. godine donio osuđujuću presudu kojom je prvooptuženi proglašen krivim zbog tri krivična djela, dva krivična djela zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja iz člana 347. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZRS i jednog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja iz člana 347. stav 3. KZRS, a da je drugooptuženi učinio krivično djelo zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja iz člana 347. stav 3. KZRS.

Povodom žalbi optuženih i njihovih branilaca Vrhovni sud Republike Srpske donio je Rješenje broj 11 0 K 020893 19 Kž 2 od 26. novembra 2020. godine kojim se žalbe uvažavaju i ukida pobijana prvostepena presuda, te predmet vraća tom sudu na ponovno suđenje.

Imajući u vidu upute Vrhovnog suda Republike Srpske da za postojanje krivičnog djela iz člana 347. stav 3. KZRS nije neophodno da je imovinska korist pribavljena, a da je za postojanje kvalifikovanog krivičnog djela iz člana 347. stav 4. u vezi sa stavom 3. KZRS (za koje je prvooptuženi proglašen krivim - za radnje opisane pod tač. 1. i 2. optužnice) neophodno da je imovinska korist pribavljena privrednim društvima „X“ i „Y“ (za koje činjenice nisu izvedeni dokazi zbog čega je činjenično stanje pogrešno i nepotpuno utvrđeno), tužilac je u ponovnom postupku izmijenio optužnicu u činjeničnom dijelu i u pravnoj ocjeni krivičnog djela, pa je prvooptuženom za sve tri radnje iz optužnice stavio na teret tri krivična djela iz člana 347. stav 3. KZRS. Okružni sud u Banjaluci u ponovnom postupku je prihvatio izmijenjenu optužnicu i osudio prvooptuženog za tri krivična djela iz člana 347. stav 3. KZRS u stjecaju.

Povodom žalbi branioca prvooptuženog, Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 020893 21 Kž 3 od 27. septembra 2022. godine preinačena je pobijana prvostepena presuda u pravnoj ocjeni djela, tako što su radnje prvooptuženog opisane u tač. 1, 2. i 3. izreke te presude pravno kvalifikovane kao produženo krivično djelo zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja iz člana 347. stav 3. KZRS (umjesto tri krivična djela učinjena u stjecaju). Imajući u vidu sve tri radnje koje su optužnicom stavljene na teret prvooptuženom, a koje su učinjene u jednom vremenskom kontinuitetu (počev od 25. februara 2016. pa do 30. januara 2017. godine), te imajući u vidu istovjetnost oštećenog

– Grada Banjaluka, nesporno je da sva tri djela čine jedinstvenu cjelinu. Pošto tužilac o tome nije vodio računa, Vrhovni sud je pravilnom primjenom Krivičnog zakona radnje prvooptuženog opisane u tač. 1, 2. i 3. izreke pobijane presude kvalifikovao kao jedno produženo krivično djelo iz člana 347. stav 3. KZRS za koje nije potrebno utvrđivati da je pribavljena imovinska korist.

Vrhovni sud Republike Srpske, odlučujući o prigovorima optuženih i njihovih branilaca u žalbama, pravilno je zaključio da su radnje optuženih pravilno kvalifikovane kao prekoračenje granica njihovih ovlašćenja. Naime, optuženi su, bez saglasnosti zastupanog subjekta – Grada Banjaluka, preduzimali pravne radnje koje nisu mogli preduzimati, odnosno u tački 1. prvooptuženi nije podnio tužbu u upravnom sporu nakon donošenja drugostepenog rješenja u upravnom postupku, niti je zatražio saglasnost o tome od subjekta kojeg zastupa. Takođe, u tački 2. nije izjavio žalbu na prvostepeno rješenje u upravnom postupku, niti je obavijestio zastupanog subjekta da je zaprimio prvostepeno rješenje, a u tački 3. prvooptuženi, iako je obavijestio zastupanog subjekta da se u roku predviđenom zakonom nadležnom sudu treba dostaviti odgovor na protivtužbu u parničnom postupku, potpuno je ignorisao navedeni akt, te je prvooptuženi sačinio pismeno ovlašćenje za drugooptuženog da u parničnom postupku može zaključiti sudsko poravnanje. Na osnovu tog ovlašćenja drugooptuženi se odrekao tužbenog zahtjeva zastupanog subjekta – Grada Banjaluka u parničnom postupku uz istovremeno odricanje od protivtužbenog zahtjeva tuženog – protivtužioca. Na osnovu tih radnji u parničnom postupku je donesena presuda na osnovu odricanja kojom se odbija tužbeni zahtjev tužioca – zastupanog subjekta – Grada Banjaluka. Zbog opisanih radnji, u javnim evidencijama je promijenjen titular prava vlasništva na nekretninama koje su bile vlasništvo zastupanog subjekta – Grada Banjaluka u korist privrednih društava „X“ i „Y“.

Navedene radnje optuženih tužilac je kvalifikovao kao prekoračenje granica ovlašćenja, jer su optuženi bili obavezni da prije preduzimanja pravnih radnji pribave potrebnu saglasnost zastupanog subjekta. Međutim, i bez takve saglasnosti oni su preduzimali pravne radnje koje nisu mogli preduzimati, te su na taj način prekoračili svoja ovlašćenja iako su bili svjesni posljedica preduzimanja takvih radnji - pribavljanje imovinske koristi privrednim subjektima „X“ i „Y“ na štetu zastupanog subjekta – Grada Banjaluka.

- **Primjer 3.1.4.**

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Tuzlanskog kantona broj T03 0 K TPO 0001433 09 od 13. decembra 2013. godine

U optužnici je tužilac propustio da predloži da se optužena po okončanju postupka obaveže da nadoknadi troškove koji se odnose na troškove vještaka ekonomske struke. Takođe, tužilac je propustio, shodno članu 76. KZFBiH, predložiti da se optuženoj izrekne zabrana obavljanja aktivnosti, poziva ili funkcije, jer je krivična djela počinila u svojstvu odgovornog lica sa jasno propisanim krugom ovlaštenja koja je imala.

Iako je u optužnici, pozivajući se na član 114. st. 1. i 2. KZFBiH, predloženo da se od optužene oduzme imovinska korist u ukupnom iznosu od 117.490,13 KM, tim prijedlogom nije precizirano u kojem obliku imovine, novčanim sredstvima ili nekom ekvivalentu imovine (npr. nekretnine, vozila itd.) će se ta imovinska korist oduzeti. Iz toga proizlazi da u postupku nije provedena finansijska istraga.

Optužnica je podignuta protiv jedne osobe zbog krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH.

Presudom Kantonalnog suda u Tuzli broj 03 0 K 011724 13 K od 15. februara 2016. godine optužena je proglašena krivom zbog produženog krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH. Prvostepenom presudom optužena je osuđena na kaznu zatvora u trajanju od tri godine. Presudom Vrhovnog suda FBiH broj 03 0 K 011724 16 Kž od 5. marta 2018. godine prvostepena presuda je preinačena u dijelu odluke o kazni.

Činjenični opis se sastoji od uvodnog dijela (preambule) i pojedinačnih tačaka optužnice (ukupno 11 tačaka) u kojima se opisuju radnje izvršenja krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja koje se optuženoj stavljaju na teret. Način pisanja činjeničnog opisa je pregledan i razumljiv i u njemu su ocijenjeni vremenski kontinuitet i hronologija radnji izvršenja krivičnog djela.

U činjeničnom opisu se navode period inkriminacije (od 7. novembra 2005. do 6. oktobra 2009. godine), mjesto izvršenja krivičnog djela („...na području

opštine Gračanica...”), svojstvo optužene („...u svojstvu odgovorne osobe u UniCredit Bank d.d. Mostar - Poslovnica Gračanica, radeći kao referent poslovnih transakcija u okviru kojih poslova je radila i na blagajni...”), te opisuje način izvršenja krivičnog djela u odnosu na ovlašćenja koja je imala („iskorištavanjem”).

U činjeničnom opisu se navodi i blanketni propis koji je optužena prekršila svojim radnjama („...suprotno članu 10. Zakona o platnim transakcijama”). Subjektivni odnos, odnosno namjera da se izvrši krivično djelo je ispravno opisana navodima „s ciljem pribavljanje imovinske koristi sebi...”, a psihički odnos, odnosno voljni element prema krivičnom djelu je opisan navodima „... što je i htjela...”. Takvi opisi na jasan i nedvosmislen način, ispravno i potpuno opisuju bitne elemente krivičnog djela koje se stavlja na teret optuženoj, ali i sam umišljaj, kao oblik vinosti počinjenja krivičnog djela.

Potom se u pojedinačnim tačkama optužnice, prema kalendarskim godinama i u odnosu na pojedine klijente banke koji su direktno oštećeni opisuju radnje optužene, koje se najčešće ogledaju u razročenju oročenih štednih sredstava, prebacivanju novčanih sredstava klijenata sa računa na račun, ili na račune drugih klijenata. U konačnici takva sredstva optužena je isplaćivala u gotovom novcu koji je prisvajala i na navedeni način pribavljala imovinsku korist. U pojedinačnim tačkama optužnice se navode pojedinačni iznosi imovinske koristi koju je pribavila optužena. Nakon opisa pojedinačnih tačkaka, u činjeničnom opisu na kraju je naveden ukupan iznos pribavljene imovinske koristi (117.490,13 KM).

Presudom Vrhovnog suda FBiH uvažena je žalba tužioca izjavljena na prvostepenu presudu u pogledu visine kazne koja je izrečena optuženoj. Presudom Vrhovnog suda FBiH prvostepena presuda je preinačena u odluci o kazni, te su jačina povrede zaštićenog dobra, izražena u iznosu pribavljene imovinske koristi, i okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, izražena brojnost krivičnopravnih radnji za koje je optužena proglašena krivom i dužina vremenskog perioda u kojem su one preduzimate ocijenjeni kao otežavajuće okolnosti.

S obzirom na to da su radnje izvršenja krivičnog djela počinjene na isti ili sličan način, u istom svojstvu optužene, u istom vremenskom periodu u kontinuitetu, sve radnje izvršenja krivičnih djela predstavljaju jedno krivično djelo, odnosno u konkretnom slučaju radnje izvršenja predstavljaju produženo krivično djelo

zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH. U optužnici, u dijelu u kojem je data pravna kvalifikacija, tužilac je propustio da naznači da je krivično djelo zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH počinjeno u obliku produženog krivičnog djela iz člana 55. KZFBiH.

Tužilac je dokazivao optužnicu izvođenjem 20 svjedoka, saslušanjem dva vještaka, vještaka grafološke struke i vještaka ekonomske struke, kao i izvođenjem materijalnih dokaza. Jedan od predloženih materijalnih dokaza koji je označen kao „popis troškova“ nije dovoljno opisan kako bi se moglo ispravno identifikovati o kakvim troškovima se radi, jer taj dokaz nema datuma, broja protokola, te nije naznačeno o kojim troškovima se tačno radi i na šta se oni odnose.

U optužnici tužilac je propustio da predloži da se optužena po okončanju postupka obaveže da nadoknadi troškove koji se odnose na troškove vještaka ekonomske struke. Takođe, tužilac je propustio da predloži, shodno članu 76. KZFBiH, da se optuženoj izrekne zabrana obavljanja aktivnosti, poziva ili funkcije, jer je krivična djela počinila u svojstvu odgovornog lica sa jasno propisanim krugom ovlaštenja koja je imao.

Iako je u optužnici, pozivajući se na član 114. st. 1. i 2. KZFBiH, predloženo da se od optužene oduzme imovinska korist koja ukupno iznosi 117.490,13 KM, tim prijedlogom nije precizirano u kojem obliku imovine, novčanim sredstvima ili nekom ekvivalentu imovine (npr. nekretnine, vozila itd.) će se ta imovinska korist oduzeti. Iz toga proizlazi da u postupku nije provedena finansijska istraga.

- **Primjer 3.1.5.**

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Unsko-sanskog kantona broj T01 KTPO 0023090 15 od 22. juna 2016. godine

Pribavljanje sebi ili drugome kakve koristi kao posljedica osnovnog oblika krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH ne mora se sastojati u pribavljanju materijalne koristi, korist može biti i druge prirode kao što je u konkretnom slučaju postavljanje određene osobe na poziciju državnog službenika sa posebnim ovlaštenjima i odgovornostima.

Presudom Kantonalnog suda u Bihaću broj 18 0 K 034879 21 Kžk 2 od 6. septembra 2021. godine optuženi je proglašen krivim da je počinio krivično djelo zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZBiH, te mu je izrečena uslovna osuda.

Presudom Vrhovnog suda FBiH broj 18 0 K 034879 21 Kžž 3 od 3. marta 2022. godine žalba branioca optuženog je odbijena kao neosnovana i prvostepena presuda potvrđena.

Optužnica je podignuta protiv jednog lica zbog izvršenja krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH.

U činjeničnom opisu se navode činjenice i okolnosti iz kojih proizlaze bitni elementi krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja. Tako se opisuju mjesto i vrijeme izvršenja krivičnog djela, zatim, svojstvo optuženog („...kao službena osoba Ministarstva unutrašnjih poslova Unsko-sanskog kantona – v.d. ministra...“), adekvatno i potpuno se opisuje radnja izvršenja krivičnog djela. Takođe se navode i blanketni propisi koje je optuženi prekršio („...u suprotnosti sa odredbama člana 24. st. 1. i 3. Zakona o državnim službenicima i namještenicima u organima državne službe Unsko-sanskog kantona, a u vezi sa članom 3. Uredbe o postupku imenovanja na upražnjene pozicije državnih službenika sa posebnim ovlaštenjima i odgovornostima u kantonalnim organima uprave i upravnim organizacijama ...“), te se ispravno opisuje posljedica krivičnog djela („...čime je pribavio korist J.M. u vidu nezakonitog postavljenja na poziciju državnog službenika...“).

Način izvršenja krivičnog djela se opisuje kao „...iskorištavanje službenog položaja i prekoračenje službenih ovlaštenja...“. Izvršenje krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja je moguće na jedan od alternativnih načina: iskorištavanjem, prekoračenjem ili propuštanjem. U konkretnom slučaju, s obzirom na to da je optuženi postupao suprotno prethodno citiranom blanketnom propisu, radilo se o prekoračenju ovlaštenja optuženog, te je zbog navedenog razloga, način izvršenja „iskorištavanjem“ pogrešno i suvišno naveden i on je po svojoj prirodi u koliziji sa prekoračenjem kao načinom izvršenja krivičnog djela.

Posljedica krivičnog djela je opisana kao nezakonito zasnivanje radnog odnosa za J.M. Dakle, pribavljanje sebi ili drugom kakve koristi kao posljedica osnovnog oblika krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH ne mora se sastojati od pribavljanja materijalne koristi. Korist može biti i druge prirode kao što je u konkretnom slučaju postavljenje određenog lica na poziciju državnog službenika s posebnim ovlaštenjima i odgovornostima.

U činjeničnom opisu nedostaje opis voljnog elementa, odnosno opis svijesti i volje optuženog kao psihičkog odnosa prema krivičnom djelu. Činjenični opis je jasan i razumljiv, te ne sadrži nepotrebne podatke koji bi ga opterećivali. U činjeničnom opisu se navode vrijeme, mjesto izvršenja krivičnog djela, radnja, posljedica, te uzročno - posljedična veza između radnje i posljedice.

U optužnici tužilac je predložio da se saslušaju četiri svjedoka i da se izvedu materijalni dokazi. Takođe, u optužnici nisu predložene naredbe suda o pribavljanju materijalnih dokaza, što smatramo da je pogrešno, jer se odbrani ostavlja prostor da istakne prigovor zakonitosti.

U optužnici je propušteno da se, shodno članu 76. KZFBiH, predloži zabrana da optuženi obavlja aktivnosti, pozive ili funkcije, jer je optuženi krivična djela počinio u svojstvu odgovornog lica sa jasno propisanim ovlaštenjima koja je imao.

Takođe, propušteno je da se, shodno članu 207. ZKPFBiH, predloži poništenje pravnog posla, odnosno poništenje radnog odnosa koji je nezakonito zasnovala J.M., što predstavlja posljedicu izvršenja krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja.

U prvostepenoj presudi Kantonalnog suda u Bihaću utvrđeno je da je optuženi svojim radnjama prekoračio, a ne iskoristio svoja ovlaštenja. Dakle, sud nije ustanovio da je optuženi iskorištavao svoja ovlaštenja. Dalje, u pogledu posljedice krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja, sud je izveo zaključak da se u radnjama optuženog stječu sva bitna obilježja krivičnog djela, tj. da je optuženi na način kako je to bliže opisano u dispozitivu presude počinio krivično djelo zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH, tj. da je na način kako je to opisano kao v.d. ministra unutrašnjih poslova USK

pribavio korist J.M. koja se ogleda u njenom postavljenju na poziciju državnog službenika sa posebnim ovlaštenjima i odgovornostima. Time je sud iznio stav da pribavljanje kakve koristi sebi ili drugom kao posljedica osnovnog oblika krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH ne mora da se sastoji od pribavljanja materijalne koristi. Korist može biti i druge prirode kao što je u konkretnom slučaju postavljenje određenog lica na poziciju državnog službenika.

Drugostepenom presudom Vrhovnog suda FBiH potvrđen je stav da se pribavljanje kakve koristi sebi ili drugome kao posljedica osnovnog oblika krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH ne mora sastojati od pribavljanja materijalne koristi, nego da korist može biti i druge prirode kao što je u konkretnom slučaju postavljenje određene osobe na poziciju državnog službenika sa posebnim ovlaštenjima i odgovornostima.

- **Primjer 3.1.6.**

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Tuzlanskog kantona broj T03 0 KT 0003991 10 od 20. decembra 2010. godine

U činjeničnom opisu optužnice je naveden cilj, odnosno subjektivni odnos optuženih prema krivičnom djelu, a to je pribavljanje imovinske koristi. S druge strane, nedostaju opis psihičkog odnosa, opis svijesti i volje optuženih prema krivičnom djelu, odnosno opis umišljaja kao oblika vinosti izvršenja krivičnog djela.

U činjeničnom opisu nije opisano, niti je tokom istrage utvrđen iznos pribavljanje imovinske koristi, pa je zaključak da je tužilac pogrešno kvalifikovao oblik kvalifikatornog krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 2. KZFBiH.

Tužilac je propustio da provede finansijsku istragu, te da predloži oduzimanje imovinske koristi. U optužnici je tužilac propustio, shodno članu 76. KZFBiH, da predloži izricanje sigurnosne mjere prema optuženima, i to mjere zabrane obavljanja aktivnosti, poziva ili funkcije, jer su krivična djela optuženi počinili u svojstvu odgovornih lica sa jasno propisanim ovlaštenjima koja su imali.

Presudom Kantonalnog suda u Tuzli broj 126 0 K 162857 20 Kžk 2 od 25. marta 2021. godine dvojica optuženih su proglašena krivim zbog produženog krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 2. u vezi sa stavom 1. i u vezi sa članom 31. KZFBiH (prvooptuženi), odnosno krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 2. u vezi sa stavom 1. i u vezi sa članom 33. KZFBiH (drugooptuženi). Osuđeni su na kaznu zatvora u trajanju od četiri, odnosno tri mjeseca.

Drugostepenom Presudom Vrhovnog suda FBiH broj 126 0 K 162857 21 Kžž 2 od 29. jula 2021. godine preinačena je prvostepena presuda u pravnoj ocjeni djela, a povodom žalbe kantonalnog tužioca, i u odnosu na odluku o imovinskopravnom zahtjevu.

Optužnica je podignuta protiv četiri osobe zbog krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, sve u vezi sa članom 31. istog zakona.

Činjenični opis optužnice se sastoji od dvije tačke u kojima se opisuju dvije odvojene radnje izvršenja dva krivična djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja. U činjeničnim opisima se navode vrijeme (februar i mart 2010. godine), mjesto (Lukavac), način izvršenja krivičnog djela (iskorištavanje ovlaštenja), te posljedice počinjenja krivičnog djela (šteta u iznosu od 6.073,00 KM, odnosno 10.372,23 KM).

U činjeničnom opisu je naveden cilj, odnosno subjektivni odnos optuženih prema krivičnom djelu, pribavljanje imovinske koristi. S druge strane, nedostaju opis psihičkog odnosa, opis svijesti i volje optuženih prema krivičnom djelu, odnosno opis umišljaja kao oblika vinosti izvršenja krivičnog djela.

U činjeničnom opisu nije opisan, niti je tokom istrage utvrđen iznos pribavljane imovinske koristi, pa je zaključak da je tužilac pogrešno kvalifikovao oblik kvalifikatornog krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 2. KZFBiH. Kvalifikatorni oblici krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlasti su mogući samo ako je utvrđeno stjecanje imovinske koristi u iznosu većem od 25.000,00 KM, odnosno većem od 50.000,00 KM. U konkretnom slučaju kao posljedica je opisana šteta, a ne imovinska korist.

Tužilac je dokazivao optužnicu ispitivanjem šest svjedoka, te izvođenjem materijalne dokumentacije. U optužnici tužilac je propustio da predloži kao dokaz naredbe sudije za prethodni postupak kojim su oduzeti predmeti, odnosno dokumentacija koja je predložena kao dokaz.

Tužilac je propustio da provede finansijsku istragu, te da predloži oduzimanje imovinske koristi. U optužnici tužilac je propustio, shodno članu 76. KZFBiH, da predloži izricanje sigurnosne mjere optuženima, i to mjere zabrane obavljanja aktivnosti, poziva ili funkcije, jer su krivična djela optuženi počinili u svojstvu odgovornih lica sa jasno propisanim ovlaštenjima koja su imali.

U ponovljenom suđenju Kantonalni sud u Tuzli donio je presudu kojom su dvojica optuženih proglašena krivim. Sud je utvrdio da je izvedenim dokazima nesporno utvrđeno da su se u radnjama optuženih ostvarila sva bitna obilježja navedenih krivičnih djela.

Drugostepenom presudom Vrhovni sud FBiH je preinačio prvostepenu presudu u pravnoj ocjeni djela, pravno kvalifikujući radnje optuženih za koje su proglašeni krivim tom presudom kao krivično djelo zloupotreba položaja ili ovlašćenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH. Pobjanom presudom optuženi su bili proglašeni krivim za krivično djelo zloupotreba položaja ili ovlašćenja iz člana 383. stav 2. KZFBiH. Međutim, činjenični opis djela u izreci pobijane presude nije sadržavao naznaku da su radnjama za koje su proglašeni krivim optuženi pribavili sebi ili drugome imovinsku korist koja prelazi 10.000,00 KM, što je uslov za postojanje kvalifikovanog oblika ovog krivičnog djela, nego samo iznos štete pričinjene pravnim osobama naznačenim u činjeničnom opisu djela. Ukoliko se posljedica radnji učinjenja krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlašćenja iz člana 383. KZFBiH sastoji samo u šteti pričinjenoj drugome, može da postoji isključivo osnovni oblik tog krivičnog djela iz stava 1. člana 383. KZFBiH.

- **Primjer 3.1.7.**

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo broj T09 0 KTK 0044977 12 od 19. februara 2016. godine

U optužnici je predloženo da se, shodno članu 212. stav 3. ZKPFBiH, optuženi obaveže da oštećenom nadoknadi imovinskopravni zahtjev, odnosno pričinjenu štetu. Međutim, s obzirom na to da je pribavljena imovinska korist (105.273,34 KM) veća od prouzrokovane štete (75.947,97 KM), propušteno je da se u optužnici, shodno članovima 114, 114.a KZFBiH i članu 10. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH, predloži oduzimanje imovinske koristi koja predstavlja razliku između pribavljene imovinske koristi i pričinjene štete.

U optužnici nedostaje prijedlog za obavezu plaćanja troškova postupka koji se odnose na troškove vještaka arhitektonske i ekonomske struke.

U optužnici je predloženo da se, shodno članu 212. stav 3. ZKPFBiH, optuženi obaveže da oštećenom nadoknadi imovinskopravni zahtjev, odnosno pričinjenu štetu. Međutim, s obzirom na to da je pribavljena imovinska korist (105.273,34 KM) veća od prouzrokovane štete (75.947,97 KM), propušteno je da se u optužnici, shodno članovima 114, 114.a KZFBiH i članu 10. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH, predloži oduzimanje imovinske koristi koja predstavlja razliku između pribavljene imovinske koristi i pričinjene štete.

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo broj T09 0 KTK 0044977 12 od 19. februara 2016. godine zbog krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH.

Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 025863 16 K od 23. aprila 2021. godine optuženi je proglašen krivim zbog krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH. Tom presudom optuženi je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine.

Drugostepenom Presudom Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 025863 21 Kž od 14. juna 2022. godine potvrđena je prvostepena presuda.

Optužnica je podignuta protiv jednog optuženog zbog krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH.

Činjenični opis sadrži period inkriminacije, mjesto izvršenja krivičnog djela, svojstvo optuženog (direktor privrednog društva, odgovorno lice), te način izvršenja krivičnog djela (iskorištavanjem ovlaštenja), što predstavlja zakonska obilježja krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja. U činjeničnom opisu je jasno opisana namjera optuženog, subjektivni element: ...s namjerom da privrednom društvu 'X' pribavi imovinsku korist...“ U činjeničnom opisu je naveden i blanketni propis koji je prekršen: „...tako da je suprotno odredbama čl. 12, 14. i 15. Zakona o računovodstvu i reviziji FBiH i čl. 55, 56. i 64. Zakona o porezu na dodatnu vrijednost...“ Potom se pojedinačno prema kalendarskim godinama opisuju radnje počinioca kojima je počinjeno krivično djelo, kojima je pribavljena imovinska korist kao posljedica krivičnog djela, odnosno pričinjena šteta, što je, takođe, jedan od bitnih elemenata krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret. Činjenični opis je jasan i razumljiv, bez preopširnog opisivanja i nepotrebnih podataka. U činjeničnom opisu su opisani vrijeme i mjesto počinjenja krivičnog djela, svojstvo optuženog, način izvršenja krivičnog djela, blanketni propis koji je prekršen, posljedica, uzročno-posljedična veza između radnje i posljedice, kao i voljni element optuženog, i to umišljaj kao oblik vinosti.

Tužilac je optužnicu dokazivao ispitivanjem svjedoka i saslušanjem vještaka, te izvođenjem materijalnih dokaza. Materijalna dokumentacija koja je predložena u optužnici je pribavljena prema naredbi suda, a sudske naredbe su navedene kao dokazi uz optužnicu, što postupak čini efikasnijim i ekonomičnijim.

U optužnici je predloženo da se, shodno članu 212. stav 3. ZKPFBiH, optuženi obaveže da oštećenom nadoknadi imovinskopravni zahtjev, odnosno pričinjenu štetu. Međutim, s obzirom na to da je pribavljena imovinska korist (105.273,34 KM) veća od prouzrokovane štete (75.947,97 KM), propušteno je da se u optužnici, shodno članovima 114, 114.a KZFBiH i članu 10. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH, predloži oduzimanje imovinske koristi koja predstavlja razliku između pribavljene imovinske koristi i pričinjene štete.

U optužnici nedostaje prijedlog za obavezu plaćanja troškova postupka koji se odnose na troškove vještaka arhitektonske i ekonomske struke.

Prvostepenom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu je utvrđeno da se radnjama optuženog stječu objektivna zakonska obilježja krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, koje je optuženi izvršio s direktnim umišljajem. U konkretnom slučaju optuženi je iskoristio svoj službeni položaj, odnosno ovlaštenja, što je potkrijepljeno dokumentacijom pribavljenom prema zakonu.

Nesporno je da je optuženi s namjerom da pribavi protivpravnu imovinsku korist bio svjestan da svojim radnjama, odnosno propustima iskorištava svoje ovlaštenje direktora, što je u konkretnom slučaju i ostvareno. Pošto je namjera da se pribavi imovinska korist zloupotrebom službenog položaja ili prekoračenjem granica svog službenog ovlaštenja bitno obilježje krivičnog djela, te pošto je subjektivni element krivičnog djela nesporno utvrđen, jer se on može izvršiti samo direktnim umišljajem kao oblikom vinosti, optuženi je bio svjestan djela i htio je da ga izvrši.

Prvostepeni sud je utvrdio da se radnja izvršenja krivičnog djela zloupotreba službenog položaja pojavljuje u vidu iskorištavanja službenog položaja ili ovlaštenja, jer optuženi položaj direktora za komercijalne poslove, čineći inkriminisane radnje s direktnim umišljajem, nije obavljao u interesu službe, već radi ostvarivanja interesa drugog, te da pribavljena imovinska korist prelazi iznos od 50.000,00 KM. Tako se u opisanom djelovanju optuženog stječu svi elementi bića produženog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH. Stoga je sud optuženog proglasio krivim za navedeno krivično djelo.

Presudom Vrhovnog suda FBiH u cijelosti je potvrđena prvostepena presuda. Odbijajući navode iz žalbe optuženog, Vrhovni sud je istakao da je prvostepeni sud dao razloge za zaključak da je optuženi postupao s direktnim umišljajem.

- **Primjer 3.1.8.**

Optužnica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo broj T09 0 KTP0 0012847 12 od 31. oktobra 2014. godine

Činjenični opis djela u optužnici ne sadrži činjenice i okolnosti iz kojih proizlaze bitni elementi krivičnog djela. Činjenični opis je nepotpun, konfuzan i preopterećen nepotrebnim podacima. Propušteno je da se navede mjesto izvršenja krivičnog djela, pa se postavlja pitanje mjesne nadležnosti postupajućeg suda. Nedostaju opis i podaci o stečenoj imovinskoj koristi kao posljedici krivičnog djela.

Iako je (samo) u pojedinim tačkama optužnice naveden cilj izvršenja krivičnih djela, pribavljanje protupravne imovinske koristi, nedostaju opis psihičkog odnosa, opis voljnog elementa prema izvršenju krivičnih djela, odnosno nema opisa namjere kao oblika vinosti pri radnjama izvršenja krivičnih djela.

Materijalni dokazi koji su predloženi uz optužnicu jednim dijelom su pribavljeni po naredbi suda, a drugim dijelom bez naredbe suda i prema potvrdi o dobrovoljnoj predaji predmeta, što može otvoriti prostor za isticanje prigovora o zakonitosti pribavljanja dokaza.

U optužnici tužilac nije predložio oduzimanje imovinske koristi, niti je u postupku provedena finansijska istraga iako je u činjeničnom opisu navedeno da je cilj počinjenja krivičnih djela pribavljanje imovinske koristi.

Nije utvrđeno koliki je iznos neplaćenog poreza, niti su tokom postupka izvođeni dokazi na tu okolnost. Dalje, iz optužnice nije vidljivo da je tokom istrage saslušan i pravobranilac Federacije BiH, koji bi jedini bio ovlašten da postavi takav imovinskopravni zahtjev, jer je neplaćanjem poreza, odnosno krivičnim djelom porezna utaja koja se stavlja na teret optuženom oštećen budžet Federacije BiH.

U optužnici tužilac je propustio da, shodno članu 78. stav 1. KZFBiH, predloži oduzimanje predmeta koji su nastali počinjenjem krivičnog djela, i to stotine nezakonito izdatih dozvola – „ADR sertifikata“ za upravljanje motornim vozilima koja prevoze opasne materije, jer su oni nastali krivotvorenjem zapisnika komisije o polaganju stručnih ispita.

U optužnici tužilac je propustio da, shodno članu 76. KZFBiH, predloži zabranu optuženima da obavljaju aktivnosti, pozive ili funkcije, jer su krivična djela optuženi počinili u svojstvu odgovornih lica sa jasno propisanim ovlaštenjima koja su imali.

U optužnici tužilac je propustio da predloži da se optuženi po okončanju postupka obavežu na naknadu troškova postupka, koji se odnose na troškove vještaka ekonomske i grafološke struke.

Optužnica je podignuta protiv pet osoba zbog krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. KZFBiH, krivičnog djela porezna utaja iz člana 273. stav 1. KZFBiH i krivičnog djela krivotvorenje isprave iz člana 373. stav 2. KZFBiH u vezi sa čl. 54. i 32. KZFBiH.

Prvostepenom Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 K 022419 14 K od 31. maja 2017. godine optuženi su proglašeni krivim zbog krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH i krivičnog djela krivotvorenje isprave iz člana 373. stav 2. KZFBiH u vezi sa čl. 55. i 54. KZFBiH.

Presudom Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 022419 17 Kž od 21. marta 2019. godine prvostepena presuda je preinačena.

Činjenični opis djela u optužnici ne sadrži činjenice i okolnosti iz kojih proizlaze bitni elementi krivičnog djela. Činjenični opis je nepotpun, konfuzan i preopterećen nepotrebnim podacima.

Činjenični opis optužnice sadrži devet tačaka u kojima se opisuju krivična djela koja se stavljaju na teret optuženima. U činjeničnim opisima ima više nedostataka, činjenični opisi nisu potpuni, ne sadrže činjenice i okolnosti koje predstavljaju bitna obilježja krivičnih djela.

Prije svega, propušteno je da se navede mjesto izvršenja krivičnog djela. U tački 8. samo se djelimično kao mjesto izvršenja krivičnog djela navodi: „...u prostorijama Federalne uprave policije - Vraca...” bez identifikacije grada, opštine ili kantona, pa je takav opis mjesta izvršenja krivičnog djela nepotpun. Propust da se navede mjesto izvršenja krivičnog djela je posebno problematičan, jer pravno lice čija su odgovorna lica i osnivači pravnog lica optuženi ima sjedište

u Kiseljaku. Zbog navedenog razloga, opravdano se postavlja pitanje mjesne nadležnosti postupajućeg suda.

U pojedinačnim tačkama optužnice nedostaju činjenice i okolnosti koje predstavljaju bitna obilježja radnje izvršenja krivičnih djela. U tački 1. pri opisu radnji iz krivičnog djela porezna utaja iz člana 273. stav 1. KZFBiH navodi se da je optuženi postupao „suprotno Zakonu o porezu na dobit i Zakonu o računovodstvu dostavljajući netačne porezne prijave“. Međutim, u toj tački nedostaje konkretizacija, navođenje pojedinačnih članova citiranih propisa koji su prekršeni, a u odnosu na drugi propis, nije precizirano o kojem zakonu se tačno radi (da li o propisu kantona, Federacije, a nisu ni citirane službene novine, njihov broj i datum, kako bi se mogle identifikovati).

U tač. 2, 3, 6. i 8. činjeničnog opisa nedostaje opis činjenica i okolnosti koje bi mogle da predstavljaju bitna obilježja krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlasti iz člana 383. stav 3. u vezi sa članom 3. KZFBiH, odnosno nedostaju opis i podaci o stečenoj imovinskoj koristi kao posljedici krivičnog djela, pa je činjenični opis, zbog navedenih razloga, nepotpun.

U tački 5. u činjeničnom opisu navodi se da su optuženi svojim radnjama „...nanosili štetu ugledu i kredibilitetu Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova...“, što ne predstavlja bitni zakonski element krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlasti iz člana 383. KZFBiH, pa su takvi podaci nepotrebni i oni opterećuju činjenični opis. Posljedica krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlasti se ogleda u nanošenju štete, pribavljanju imovinske koristi ili težoj povredi prava drugog.

S obzirom na to da su sve tačke optužnice povezane, odnosno da su svi optuženi činjenično i pravno međusobno povezani svojim radnjama, te da su krivična djela činili na isti ili sličan način duži vremenski period (od 2006. do 2011. godine), proizlazi da se radi o nekom od oblika udruživanja (udruživanje radi činjenja krivičnih djela iz člana 340. KZFBiH ili organizovani kriminal iz člana 342. KZFBiH). Međutim, tužilac je propustio da kvalifikuje radnje optuženih kao neki od navedenih oblika udruživanja.

Iako je (samo) u pojedinim tačkama optužnice naveden cilj izvršenja krivičnih djela, pribavljanje protupravne imovinske koristi, nedostaje opis psihičkog odnosa, voljnog elementa prema izvršenju krivičnih djela, odnosno namjera kao oblik voinosti kod radnji izvršenja krivičnih djela nije opisana.

U optužnici je predloženo da se ispita 15 svjedoka i dva vještaka, i to vještaka ekonomske struke i vještaka grafološke struke. Materijalni dokazi koju su predloženi uz optužnicu jednim dijelom pribavljeni su prema naredbi suda, a drugim dijelom bez naredbe suda i prema potvrdi o dobrovoljnoj predaji predmeta, što može otvoriti prostor da se istakne prigovor o zakonitosti pribavljanja dokaza.

U optužnici je, shodno članu 212. stav 3. ZKPFBiH, predloženo da se prvooptuženi obaveže da isplati protivpravno pribavljenu imovinsku korist na ime neobračunatog i neplaćenog poreza na promet proizvoda i usluga, te da se, shodno odredbi člana 207. stav 2. ZKPFBiH, svi pravni poslovi, odnosno nezakonito izdati „ADR certifikati“ ponište. Riječ je o djelimično pogrešnoj formulaciji prijedloga i djelimično pogrešnom pravnom osnovu prijedloga. Naime, tužilac se pozvao na odredbu člana 212. stav 3. ZKP FBiH koja propisuje da se presudom oštećenom može dosuditi imovinskopravni zahtjev po osnovu prouzrokovane štete. Ta odredba Zakona nije pravni osnov za oduzimanje imovinske koristi, što je propisano članom 114. KZFBiH. Dakle, u optužnici tužilac nije predložio da se oduzme imovinska korist, niti je u postupku provedena finansijska istraga iako je u činjeničnom opisu navedeno da je cilj počinjenja krivičnih djela pribavljanje imovinske koristi. Dodatno tome, u ovom prijedlogu tužilac je samo paušalno naveo „obavezu vraćanja imovinske koristi na ime neobračunatog i neplaćenog poreza“, a da pri tome nije utvrđeno koliki je iznos neplaćenog poreza, niti su tokom postupka izvođeni dokazi na tu okolnost. Dalje, iz optužnice nije vidljivo da je tokom istrage saslušan i pravobranilac Federacije BiH, koji je jedini bio ovlašten da postavi ovakav imovinskopravni zahtjev, jer je neplaćanjem poreza, odnosno krivičnim djelom porezna utaja koja se stavlja na teret optuženom oštećen budžet Federacije BiH.

Prema članu 207. stav 2. ZKPFBiH, sud može, ukoliko je postojao imovinskopravni zahtjev oštećenog, donijeti odluku o poništenju pravnog posla, pa je prijedlog koji je predložio tužilac u pogledu poništenja pravnog posla

ispravan. U konkretnom slučaju se radilo o stotinama nezakonito izdatih dozvola – „ADR certifikata“ za upravljanje motornim vozilima koja prevoze opasne materije.

U optužnici tužilac je propustio da, shodno članu 78. stav 1. KZFBiH, predloži da se oduzmu predmeti koji su nastali počinjenjem krivičnog djela, i to stotine nezakonito izdatih dozvola – „ADR certifikata“ za upravljanje motornim vozilima koja prevoze opasne materije, jer su certifikati nastali krivotvorenjem zapisnika komisije za polaganje stručnih ispita.

U optužnici tužilac je propustio da, shodno članu 76. KZFBiH, predloži da se optuženima zabrani obavljanje aktivnosti, poziva ili funkcije, jer su optuženi počinili krivična djela u svojstvu odgovornih lica sa jasno propisanim krugom ovlaštenja koja su imali.

U optužnici tužilac je propustio da predloži da se optuženi po okončanju postupka obavežu na naknadu troškova postupka koji se odnose na troškove vještaka ekonomske i grafološke struke.

Presudom Vrhovnog suda FBiH u jednom dijelu preinačena je prvostepena presuda, tako što je jedan optuženi oslobođen optužbe za djelo za koje je bio proglašen krivim prvostepenom presudom, jer je sud utvrdio da radnje iz jedne od tačaka izreke pobijane presude za koje je optuženi bio proglašen krivim ne sadrže zakonska obilježja krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlašćenja iz člana 383. stav 1. KZFBiH. U konkretnom slučaju činjenični opis djela nije sadržavao činjenice i okolnosti iz kojih je proizlazilo da je radnjama za koje je proglašen krivim optuženi prekoračio svoja ovlašćenja, niti činjenice i okolnosti iz kojih je proizlazilo da je tim radnjama optuženi pribavio sebi ili drugome kakvu korist, drugome nanio kakvu štetu ili teže povrijedio prava drugog, što su posljedice krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlašćenja alternativno propisane zakonom iz člana 383. stav 1. KZFBiH.

➤ 3.2. Protuzakonito posredovanje

- **Primjer 3.2.1.**

Optužnica Tužilaštva BiH broj T200 KTK 0010504 15 od 8. maja 2017. godine

Krivična djela: Protuzakonito posredovanje; Prevara.

U činjeničnim navodima optužnice nije opisano obilježje krivičnog djela za koje se optužena tereti. Nije bila opisana ni radnja posredovanja.

Za postojanje krivičnog djela protuzakonito posredovanje nije od odlučnog značaja da li je i na koji način posredovanje izvršeno i da li je uspjelo, već da je učinilac obećao posredovati da se izvrši neka službena radnja, i zauzvrat dobio novčanu naknadu, što je u konkretnom slučaju nesumnjivo utvrđeno.

Sud BiH nije donio odluku da se od optužene oduzme imovinska korist koju je stekla krivičnim djelom s obzirom na to da je izvedenim dokazima utvrđeno da je optužena vratila novac, čime je obeštetila oštećene i zbog toga nisu postavljali nikakav odštetni zahtjev.

Prijedlog da se optuženoj izrekne mjera sigurnosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti je široko postavljen, te apsolutno nije precizirano koja konkretna mjera se traži, odnosno zabrana vršenja kojeg tačno poziva, djelatnosti ili dužnosti, niti je navedeno u kojem vremenskom periodu, što bi, svakako, trebalo biti jasno precizirano optužnicom.

Pitanje iskaza svjedoka koji se nije koristio zakonskim pravom iz člana 84. ZKPBiH da ne mora odgovarati na pojedina pitanja ako bi ga istinit odgovor izložio krivičnom gonjenju.

Tužilaštvo je podiglo optužnicu protiv zaposlenice Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH zbog krivičnog djela protuzakonito posredovanje iz člana 219. stav 3. u vezi sa stavom 2. KZBiH, u vezi sa članom 26. KZBiH, i krivičnog djela prevara iz člana 294. stav 1. KZFBiH, sve u vezi sa članom 53. KZBiH. Optužnicu je potvrdio Sud BiH.

Povodom navedene optužnice Sud BiH je donio Presudu broj S1 2 K 019017 17 K od 25. januara 2018. godine kojom je optužena proglašena krivom za krivično djelo protuzakonito posredovanje iz člana 219. stav 1. KZBiH i krivično djelo prevara iz člana 294. stav 1. KZFBiH, sve u vezi sa članom 53. KZBiH, i osuđena na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine.

Apelaciono vijeće Suda BiH, odlučujući o žalbi branioca optužene izjavljenoj protiv prvostepene presude Suda BiH, donijelo je drugostepenu Presudu broj S1 2 K 019017 18 Kž od 3. avgusta 2018. godine kojom je navedena žalba odbijena kao neosnovana i kojom je potvrđena prvostepena presuda Suda BiH.

U optužnici se navodi da je optužena „s ciljem pribavljanja protupravne imovinske koristi, nakon što se upoznala sa ..., istom obećala da će iskoristiti svoj službeni i utjecajni položaj u Direkciji za koordinaciju policijskih tijela BiH kako bi posredovala kod njoj poznatih lica zaposlenih u navedenoj Direkciji da oni poduzmu službene radnje koje ne bi smjeli izvršiti kako bi ... bio izabran kao 'najuspješniji' kandidat na konkursu koji bude raspisan u narednom periodu i kako bi zasnovao radni odnos na radnom mjestu policijskog službenika, sve pod uslovom da joj ... obezbijedi i preda novac u iznosu od 3.000 do 5.000 KM kao nagradu za posredovanje...”.

Iako se u optužnici navodi da je optužena počinila krivično djelo protuzakonito posredovanje iz člana 219. stav 3. u vezi sa stavom 2. KZBiH, u činjeničnim navodima optužnice nije opisano obilježje krivičnog djela iz stava 2. navedenog člana KZBiH, imajući u vidu da je odredbom člana 219. stav 2. KZBiH propisano: „Ko koristeći svoj službeni ili utjecajni položaj u institucijama Bosne i Hercegovine posreduje da se izvrši službena radnja koja se ne bi smjela izvršiti, ili da se ne izvrši službena radnja koja bi se morala izvršiti.”

U konkretnom slučaju u činjeničnom dijelu optužnice nije ni bila opisana radnja posredovanja, te je Sud BiH zaključio da je na navedeni način počinjeno krivično djelo iz stava 1. istog člana Zakona.

Sud BiH je ustanovio da je nesporno utvrđeno da je optužena od ... primila novčanu korist u ukupnom iznosu od 10.400,00 KM, da je kritične prilike optužena, kao stručna savjetnica za procjene i analize u Direkciji za koordinaciju

policijskih tijela BiH, imala status službene osobe u institucijama BiH i da je taj status optužena koristila u odnosu na ... i obećala mu da će posredovati da se izvrši službena radnja. ... joj je, na opisani način, dao novac, vjerujući da ona može posredovati kod drugih službenih osoba u Direkciji, kako bi bio izabran kao kandidat na konkursu koji treba biti raspisan.

Činjenica da li je optužena posredovala da se ... odabere kao uspješan kandidat na konkursu za prijem kandidata za polaznike osnovne policijske obuke prvog nivoa u Direkciji pri svim već utvrđenim činjenicama nije od odlučnog značaja. Naime, za postojanje krivičnog djela protuzakonito posredovanje nije od odlučnog značaja da li je i na koji način posredovanje izvršeno i da li je uspjele, već da je učinilac obećao da će posredovati da se izvrši neka službena radnja i zauzvrat dobio novčanu naknadu, što je u konkretnom slučaju nesumnjivo utvrđeno.

Osporavajući pobijanu presudu, branilac je u žalbi doveo u pitanje i postojanje obilježja bića krivičnog djela, ističući da službeni položaj ili status kakav ima optužena u Direkciji za koordinaciju policijskih tijela BiH nije uopšte takav da bi mogla posredovati.

Vijeće Apelacionog odjeljenja Suda BiH u drugostepenoj presudi je navelo da je prvostepeni sud pravilno ispitao svojstvo optužene, te zaključio da je ona u inkriminisano vrijeme imala status službenog lica. U tom kontekstu Apelaciono vijeće je zaključilo da je optuženoj upravo takvo svojstvo u navedenoj instituciji dalo mogućnost da počinu navedene inkriminacije. U konkretnom slučaju, da optužena u inkriminisano vrijeme nije imala takvo svojstvo u Direkciji za koordinaciju policijskih tijela BiH, ne bi ni bila u mogućnosti da posreduje, odnosno da uopšte „otvara“ mogućnost takvog posredovanja na način kako je to opisano u dispozitivu optužbe, a u konačnici i u izreci pobijane presude. Njena radnja posredovanja je omogućena njenim položajem službene osobe, a upravo je takvo svojstvo perceptivno djelovalo i na lice u vezi sa čijim zaposlenjem se posredovalo, te je isto djelo počinjeno bez obzira na konačan ishod poduzimanja takve radnje.

U vezi sa imovinskopравnim zahtjevom, Sud BiH nije donio odluku da se od optužene oduzme imovinska korist koju je stekla krivičnim djelom s obzirom na to da je izvedenim dokazima utvrđeno da je optužena vratila novac, čime je obeštetila oštećene i zbog toga nisu postavljali nikakav odštetni zahtjev. Time

optužena nije zadržala imovinsku korist koju je pribavila na takav način zbog čega nema zakonskog osnova za donošenje pomenute odluke.

Dalje, u prijedlozima navedenim u optužnici Tužilaštva BiH naveden je i prijedlog da se, u smislu odredaba člana 73. KZBiH, osumnjičenoj izrekne mjera sigurnosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti.

Međutim, takav prijedlog za izricanje mjera sigurnosti je široko postavljen, te apsolutno nije precizirano koja konkretna mjera se traži, odnosno zabrana vršenja kojeg tačno poziva, djelatnosti ili dužnosti, niti je navedeno u kojem vremenskom periodu, što bi, svakako, trebalo biti jasno precizirano optužnicom.

Kao posebno značajno stanovište Suda BiH, izdvaja se pitanje iskaza svjedoka koji se nije koristio zakonskim pravom iz člana 84. ZKPBiH.

Naime, Sud BiH je ocijenio da je svjedok prije saslušanja na glavnom pretresu poučen o pravima da ne mora odgovarati na pojedina pitanja ako bi ga istinit odgovor izložio krivičnom gonjenju, da može tražiti imunitet od krivičnog gonjenja, u smislu člana 84. ZKPBiH, te da je svjedok tokom unakrsnog ispitivanja odbrane potvrdio da je i prilikom podnošenja prijave Federalnoj upravi policije bio upoznat s tim da se može pokrenuti krivični postupak i protiv njega. Međutim, svjedok je potvrdio da postupak nije pokrenut, da je i sada svjestan da može biti izložen krivičnom gonjenju, te da je u svim tim okolnostima pristao da svjedoči. Dakle, radi se o svjedoku koji je nakon što je prethodno poučen, odnosno upozoren na sva prava i obaveze u vezi sa svjedočenjem, svjedočio o činjenicama koje su mu poznate.

› 3.3. Trgovina utjecajem

- **Primjer 3.3.1.**

Optužnica Republičkog javnog tužilaštva Republike Srpske - Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj T12 1 KTK 0000158 16 od 11. juna 2018. godine

Krivično djelo trgovina utjecajem, pretpostavljeni utjecaj, uslovna osuda.

Tužilac je radnje optuženog, kada je kao vozač javne ustanove, koristeći svoj pretpostavljeni utjecaj na direktora te ustanove, zahtijevao i primio nagradu od oštećene da posreduje da ona bude zaposlena u tu ustanovu, pravilno kvalifikovao kao krivično djelo trgovina utjecajem. Radeći u toj ustanovi duže od 30 godina, kod brata oštećene, a potom i kod same oštećene, optuženi je stvorio utisak da ima utjecaja na direktora te ustanove, da može posredovati pri preduzimanju službene radnje - zapošljavanja oštećene u tu ustanovu, zahtijevajući i primajući od oštećene nagradu koju će predati direktoru, a jedan manji dio zadržati za sebe.

Tužilac je pravilno dokazao krivicu optuženog saslušavši oštećenu, čiji je iskaz potkrijepljen iskazima svih svjedoka koji imaju saznanja o navedenom događaju, te materijalnim dokazima koji se odnose na kreditno zaduženje oštećene (da bi obezbijedila zahtijevani iznos novca, oštećena se zadužila u banci).

Presudom Okružnog suda u Banjaluci - Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 022642 18 K od 26. juna 2019. godine optuženi je proglašen krivim, te mu je izrečena uslovna osuda, kazna zatvora u trajanju od osam mjeseci sa rokom provjere od dvije godine. Takođe, od optuženog je oduzeta imovinska korist stečena izvršenjem krivičnog djela. Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske ova presuda je potvrđena.

- **Primjer 3.3.2.**

Optužnica Republičkog javnog tužilaštva Republike Srpske - Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj T12 1 KTK 0000184 16 od 3. jula 2017. godine

Radnja izvršenja krivičnog djela trgovina utjecajem se sastoji od protivzakonitog posredovanja da se izvrši ili da se ne izvrši neka službena radnja. Za postojanje ovog krivičnog djela nije značajno da li je došlo do posredovanja, kao i da li je učinilac doveo neko lice u zabludu u pogledu svoje namjere da, zaista, posreduje kod drugog da se izvrši ili da se ne izvrši određena službena radnja. Međutim, za postojanje ovog krivičnog djela neophodno je da učinilac zahtijeva ili da primi

nagradu ili kakvu drugu korist za sebe ili drugoga da korištenjem svog službenog ili pretpostavljenog utjecaja posreduje da se izvrši ili da se ne izvrši neka službena radnja. Dakle, radnja zahtijevanja predstavlja bitan element navedenog krivičnog djela i ona podrazumijeva uslovljavanje radnje posredovanja nagradom ili drugom koristi.

Optužnicom je stavljeno na teret optuženom da je u svojstvu inspektora istražioca Poreske uprave Republike Srpske, zadužen za vršenje predistražnih radnji u predmetu poreskog obveznika „X“, od direktora tog poreskog obveznika zahtijevao nagradu za tužiteljicu Okružnog javnog tužilaštva Banjaluka G.M. da korišćenjem svog službenog položaja posreduje kod navedene tužiteljice da sa direktorom zaključi sporazum o priznanju krivice. Naime, tokom razgovora sa direktorom optuženi je obećao njemu da će otići kod tužiteljice i utjecati na to da se predmet brzo završi, da će tužiteljici reći da mu je on prijatelj i da prihvati eventualno priznanje krivice kako bi dobio neku uslovnu osudu, te da će on sve obrazložiti tužiteljici. Na kraju razgovora optuženi je zahtijevao nagradu za tužiteljicu pitajući ga: „Šta bih njoj konkretno mogao ponuditi ?“

Presudom broj 11 0 K 019870 17 K od 1. decembra 2017. godine Okružni sud u Banjaluci - Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala oslobodio je optuženog optužbe, jer Tužilaštvo nije dokazalo da je optuženi učinio krivično djelo za koje je optužen. Ta presuda je potvrđena presudom Vrhovnog suda Republike Srpske.

Radnja izvršenja krivičnog djela trgovina utjecajem se sastoji od protivzakonitog posredovanja da se izvrši ili da se ne izvrši neka službena radnja. Za postojanje tog krivičnog djela nije značajno da li je došlo do posredovanja, kao i da li je učinilac doveo neko lice u zabludu u pogledu svoje namjere da, zaista, posreduje kod drugog da se izvrši ili da se ne izvrši određena službena radnja. Međutim, da bi postojalo to krivično djelo, neophodno je da učinilac zahtijeva ili da primi nagradu ili kakvu drugu korist za sebe ili drugoga da korištenjem svog službenog ili pretpostavljenog utjecaja posreduje da se izvrši ili da se ne izvrši neka službena radnja. Dakle, radnja zahtijevanja predstavlja bitan element navedenog krivičnog djela i ona podrazumijeva uslovljavanje radnje posredovanja nagradom ili drugom koristi.

U optužnici tužilac je, između ostalog, tvrdio da je optuženi korištenjem službenog položaja posredovao kod tužiteljice da sa direktorom poreskog obveznika zaključi sporazum o priznanju krivice, zahtijevajući pri tome nagradu za tužiteljicu postavljajući pitanje direktoru: „Šta bih ja njoj konkretno mogao ponuditi?“ Takve optužbe tužilac je dokazivao izvođenjem posebnih istražnih radnji, te saslušanjem tužiteljice i direktora poreskog obveznika u svojstvu svjedoka.

Polazeći od obilježja bića krivičnog djela trgovina utjecajem, tužilac nije dokazao tvrdnje iz optužnice da je optuženi zaista zahtijevao od svjedoka bilo kakvu nagradu ili korist za sebe ili drugog (konkretno, za tužiteljicu) da kod tužiteljice posreduje da se izvrši neka službena radnja. Radnju posredovanja (koju pritom nije ni preduzeo kod tužiteljice) optuženi nije uslovio nikakvim zahtjevom upućenom svjedoku, već je tokom razgovora najprije rekao svjedoku da će zamoliti tužiteljicu, da će joj reći da je njegov prijatelj, da prihvati eventualno priznavanje krivice i da se dogovore o tome da dobije „neku uslovnu osudu“. Tek u sljedećem telefonskom razgovoru optuženi je pitao svjedoka da li smije spomenuti da bi svjedok „to malo pogurao“ na šta mu je svjedok potvrdno odgovorio, pa je u narednom razgovoru optuženi pitao svjedoka šta bi mogao ponuditi i tada ga je svjedok pitao da li je malo „pet stotina“.

Takve radnje ne potvrđuju navode da je optuženi zahtijevao od svjedoka nagradu ili korist za sebe ili za tužiteljicu da bi posredovao kod tužiteljice da se izvrši ili da se ne izvrši neka službena radnja. U telefonskim razgovorima uopšte se ne spominje zaključivanje sporazuma o priznanju krivice između tužiteljice i svjedoka, kao ni zahtjev optuženog da posreduje kod tužiteljice da se zaključi sporazum o priznanju krivice između tužiteljice i svjedoka. U konačnom, sud s pravom smatra da nisu dokazani navodi iz optužnice da je optuženi zaista zahtijevao nagradu za tužiteljicu da, korišćenjem svog službenog položaja, posreduje kod tužiteljice da zaključi sporazum o krivici svjedoka i tužiteljice.

- **Primjer 3.3.3.**

Optužnica Republičkog javnog tužilaštva Republike Srpske - Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj T12 1 KTK 0001372 20 od 19. decembra 2022. godine

Kvalitet i kvantitet svih pribavljenih dokaza, pojedinačno i u vezi sa drugim dokazima, jasno potvrđuju zaključak da su optuženi učinili navedeno krivično djelo, koje je ex lege dovršeno radnjom zahtijevanja nagrade radi posredovanja da se izvrši ili da se ne izvrši neka službena radnja korištenjem službenog ili društvenog položaja ili stvarnog ili pretpostavljenog utjecaja. Pri tome je za postojanje krivičnog djela irelevantno da li je zaista došlo do posredovanja.

Presudom Okružnog suda u Banjaluci - Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 028204 23 K-p od 27. marta 2023. godine optuženi su proglašeni krivim zbog krivičnog djela trgovina utjecajem iz člana 321. stav 1. KZRS u vezi sa članom 37. istog zakona, te im je izrečena kazna zatvora u trajanju od po jedne godine i osam mjeseci i mjera bezbjednosti oduzimanje predmeta.

U optužnici su optužena tri lica: izvršni direktor za kadrovske poslove u „Elektroprenosu BiH“ a.d. Banjaluka, Ž.R. i D.S. Navedeno je da je direktor zahtijevao nagradu za sebe posredstvom trećeg lica da korištenjem svog službenog položaja posreduje da se izvrši neka službena radnja, a druga dva lica su zahtijevala nagradu za sebe i drugog da korištenjem svog pretpostavljenog utjecaja posreduju da se izvrši neka službena radnja.

Dokazima je utvrđeno da je kompanija „Elektroprenos BiH“ a.d. Banjaluka objavila javni konkurs za zasnivanje radnog odnosa u navedenom pravnom licu u kojem su definisani radna mjesta, broj izvršilaca i mjesto rada, kao i uslovi za prijem u radni odnos i rok za dostavljanje prijave. Takođe je utvrđeno da je oštećeni povodom navedenog konkursa podnio prijavu za prijem u radni odnos.

Pribavljenim dokazima, iskazima svjedoka oštećenog, te drugog svjedoka, koji su potvrđeni materijalnim dokazima, i to dokazima pribavljenim

preduzimanjem posebnih istražnih radnji - nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija, pribavljenim listinzima dolaznih i odlaznih poziva optuženih, vještačenjem sadržaja kreiranih forenzičkih kopija mobilnih telefona optuženih, izuzetim snimkom nadzorne kamere sa prodajnog objekta, dokumentacijom pribavljenom od „Elektroprenosa BiH“ a.d. Banjaluka u vezi sa raspisanim javnim konkursom za prijem u radni odnos, podnesenim prijavama, te dokumentacijom u vezi sa prijemom u radni odnos oštećenog, kao i radnim statusom optuženih, dokumentacijom pribavljenom od Gradske uprave Grada Banjaluka, te saglasnim i detaljnim priznanjima dvojice optuženih, koje su dali u prisustvu branilaca prilikom ispitivanja tužioca u istrazi, te drugim dokazima predloženim u optužnici, uključujući i foto-dokumentaciju sačinjenu povodom fotografisanja mobilnog telefona oštećenog, utvrđeni su činjenično stanje i inkriminisane radnje optuženih opisane u činjeničnom supstratu dispozitiva optužnice.

U vrijeme inkriminacije prvooptuženi je bio zaposlen u „Elektroprenosu BiH“ a.d. Banjaluka na radnom mjestu izvršni direktor za kadrovske poslove. U skladu sa Statutom „Elektroprenosa BiH“ a.d. Banjaluka, jedan od organa navedenog pravnog lica bila je Uprava, koju, u skladu sa članom 63. Statuta, čine generalni direktor i pet izvršnih direktora. Dakle, optuženi kao izvršni direktor za kadrovske poslove u vrijeme inkriminacije bio je član Uprave navedenog pravnog lica.

U vrijeme inkriminacije drugooptuženi je bio zaposlen u Gradskoj upravi Grada Banjaluka na radnom mjestu šef Odsjeka za održavanje i vozni park u Službi za zajedničke poslove, te dugogodišnji poznanik i prijatelj sa prvooptuženim i trećeoptuženim, koji je u kritično vrijeme bio zaposlen u „Elektroprenosu BiH“ a.d. Banjaluka na radnom mjestu monter za dalekovode. U skladu sa članom 11. Pravilnika o radu kompanije „Elektroprenos BiH“ a.d. Banjaluka, odluku o prijemu u radni odnos u navedeno pravno lice donosi Uprava (generalni direktor i pet izvršnih direktora) konsenzusom svih članova.

Dokazima je utvrđeno da su optuženi, kao saizvršioци, učinili krivično djelo za koje se terete na način opisan u činjeničnom opisu optužnice. Naime, prvooptuženi je nakon zaključenog javnog konkursa za prijem u radni odnos i nakon prijema prijava na konkurs drugooptuženom predao spisak sa imenima i prezimenima, te brojevima telefona svih kandidata prijavljenih na navedeni konkurs, kao i podacima o radnim mjestima za koje su konkurisali.

Tom prilikom za sebe je tražio novčani iznos od 10.000,00 KM za kandidate sa visokom stručnom spremom i 8.000,00 KM za kandidate sa srednjom stručnom spremom kako bi korištenjem svog službenog položaja, izvršnog direktora za kadrovske poslove i istovremeno člana Uprave, posredovao kod ostalih članova Uprave navedenog pravnog lica da prime u radni odnos kandidate sa kojima bi drugooptuženi kontaktirao i koji bi pristali da daju traženu naknadu za njihovo zapošljavanje u „Elektroprenosu BiH“ a.d. Banjaluka.

Dokazi, dalje, potvrđuju da se drugooptuženi nakon toga sastao sa trećeoptuženim i da su se tom prilikom dogovorili da trećeoptuženi komunicira sa kandidatima sa spiska i da zahtijeva od njih novac za posredovanje u njihovom zapošljavanju, i to iznos od 13.000,00 KM, odnosno iznos od 15.000,00 KM, što je zavisilo od njihove stručne spreme, u koji su uračunali i dio novca koji njima pripada. Da bi realizovali taj dogovor, nabavili su posebne mobilne telefone za komunikaciju. Sa jednog od mobilnih telefona trećeoptuženi je pozvao oštećenog, koji je aplicirao na navedeni konkurs, predstavio mu se kao „Ž. iz komisije za prijem u radni odnos“, te od njega zahtijevao iznos od 15.000,00 KM kako bi posredovao u njegovom zapošljavanju u „Elektroprenosu BiH“ a.d. Banjaluka. Nakon što je oštećeni pristao dati traženi iznos novca, drugooptuženi ga je nazvao putem telefona istog dana sa kojim se sastao u prodajnom objektu, što je zabilježeno video-snimkom nadzornih kamera na navedenom objektu. Tom prilikom drugooptuženi je zahtijevao od oštećenog iznos od 15.000,00 KM objašnjavajući mu pri tome da kontaktira sa trojicom odgovornih lica u „Elektroprenosu BiH“ a.d. Banjaluka kod kojih bi posredovao da njega zaposle, a kojima bi predao zahtijevani iznos novca. Međutim, do primo-predaje novca nije došlo, jer je oštećeni inkriminirani slučaj prijavio policiji.

Kvalitet i kvantitet svih pribavljenih dokaza, pojedinačno i u vezi sa drugim dokazima, jasno potvrđuju zaključak da su optuženi učinili navedeno krivično djelo, koje je *ex lege* dovršeno radnjom zahtijevanja nagrade radi posredovanja da se izvrši ili da se ne izvrši neka službena radnja korištenjem službenog ili društvenog položaja ili stvarnog ili pretpostavljenog utjecaja. Pri tome je za postojanje krivičnog djela irelevantno da li je zaista došlo do posredovanja.

➤ 3.4. Primanje dara i drugih oblika koristi

• Primjer 3.4.1.

Optužnica Tužilaštva BiH broj T20 0 KTK 0017590 19 od 21. januara 2020. godine

Krivično djelo primanje dara i drugih oblika koristi.

U optužnici su navedeni period inkriminacije, mjesto izvršenja krivičnog djela, svojstvo optuženog. Međutim, sam način izvršenja krivičnog djela nije u potpunosti opisan, kao ni subjektivni odnos učinioca prema krivičnom djelu.

U konkretnom slučaju nije na potpuno precizan i jasan način opisano koja je to službena radnja koju optuženi u okviru svoje funkcije ne bi smio izvršiti, odnosno koju bi morao izvršiti.

Takođe, evidentno je da u optužnici nije postavljen prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, kao ni prijedlog za izricanje mjera bezbjednosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti i dužnosti.

Međutim, iako za njihovo izricanje nije neophodan prijedlog tužioca, činjenica je da bi unošenje takvih prijedloga kod krivičnih djela koja su suštinski vezana za djelatnosti ili dužnosti optuženih bilo značajno radi sveobuhvatnog raspravljanja o svim prijedlozima tužilaštva.

Dalje, iz presude je evidentno da je Sud, iako nije postojao prijedlog tužioca, od optuženog oduzeo imovinsku korist pribavljenu izvršenjem krivičnog djela - novac u iznosu od 50 eura, te da je optuženom izrečena mjera bezbjednosti zabrane vršenja poslova policajca u GPBiH u trajanju od tri godine od pravosnažnosti presude s tim da se vrijeme provedeno na izdržavanju kazne zatvora ne uračunava u vrijeme trajanja te mjere bezbjednosti.

Stav Suda u vezi sa prigovorom branioca optuženog u pogledu nezakonitosti dokaza, da zapisnik o saslušanju svjedoka nije sačinjen u skladu sa ZKPBiH, budući da on ne sadrži postavljena pitanja. Sud smatra da je u toku istrage svjedok

saslušan na valjan i zakonit način, da je iskaz dat voljno, bez bilo kakvih iznuda i povreda ljudskih prava u tom smislu, što je u skladu sa odredbama procesnog zakona u vremenskom okviru poduzimanja te dokazne radnje, odnosno u skladu sa članom 86. ZKPBiH. To je posebno značajno kada se ima u vidu da se u konkretnoj situaciji radilo o izuzetku od neposrednog izvođenja dokaza, odnosno kada je iskaz svjedoka pročitao na glavnom pretresu.

Takođe, kada je u pitanju povreda prava na odbranu, Vijeće je zaključilo da iskazi saslušanih svjedoka jesu pročitani tokom glavnog pretresa. Međutim, iskazi tih svjedoka, iako su bili ključni, nisu korišteni samostalno da bi se na njima u potpunosti zasnovao zaključak o krivici optuženog. Iskazi tih svjedoka u potpunosti odgovaraju nalazima materijalne dokumentacije.

Tužilaštvo BiH podiglo je optužnicu broj T20 0 KTK 0017590 19 od 21. januara 2020. godine protiv zaposlenog u Graničnoj policiji Bosne i Hercegovine zbog krivičnog djela primanje dara i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZBiH, koju je Sud BiH potvrdio 11. februara 2020. godine.

Povodom navedene optužnice Sud BiH je donio Presudu broj S1 2 K 032481 20 K od 9. marta 2021. godine kojom je optuženi proglašen krivim za krivično djelo primanje poklona i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZBiH, te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i četiri mjeseca.

Apelaciono vijeće Suda BiH, odlučujući o žalbi branioca optuženog izjavljenoj protiv prvostepene presude, donijelo je drugostepenu Presudu broj S1 2 K 032481 21 Kž od 5. oktobra 2021. godine kojom je djelimično uvažena žalba branioca optuženog, te je prvostepena presuda preinačena u dijelu odluke o kazni na način da je optuženi za krivično djelo za koje je proglašen krivim osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine.

U optužnici se navodi da je optuženi „na Graničnom prijelazu ... između Bosne i Hercegovine i Republike Srbije, obavljajući poslove i zadatke ovlašćene službene osobe – policajca Granične policije BiH, od putnice u autobusu, ... japanske državljanke zatražio potvrdu o prijavi boravka u BiH iako mu je japanska državljanica O. Y. rekla da je odsjela u hotelu. To je značilo da su mu morale biti poznate i odredbe člana 103. stav 1. Zakona o strancima prema

kojima su pravne i fizičke osobe koje pružaju usluge smještaja, a ne njihovi gosti, dužne da prijave boravište stranaca organizacijskoj jedinici – Službi za poslove sa strancima Ministarstva sigurnosti BiH ili policiji u roku od 12 sati od trenutka pružanja usluge smještaja strancu. Nakon toga je naredio japanskoj državljanki da napusti autobus i pređe u službene prostorije Granične policije BiH na Graničnom prijelazu, gdje joj je, dok su bili sami u prostoriji, rekao da je, zbog neposjedovanja potvrde o boravku u BiH, počinila prekršaj iz člana 134. Zakona o strancima, te zahtijevao novčani iznos od 50 eura da ne bi prijavio učinjeni prekršaj. Povjerovavši mu da je učinila navodni prekršaj, ona je tako i postupila, tj. Predala mu traženu sumu novca od 50 eura“.

U optužnici su navedeni period inkriminacije, mjesto izvršenja krivičnog djela, svojstvo optuženog. Međutim, sam način izvršenja krivičnog djela nije u potpunosti opisan, kao ni subjektivni odnos učinioca prema krivičnom djelu. Naime, odredbom člana 217. stav 1. KZBiH je propisano:

„Službeno ili odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine, uključujući i strano službeno lice ili međunarodnog službenika ili arbitra ili sudiju porotnika, koje zahtijeva ili primi poklon ili kakvu drugu korist za sebe ili za drugo lice, ili koje primi obećanje poklona ili kakve koristi za sebe ili za drugo lice, da u okviru svoje funkcije izvrši što ne bi smjelo izvršiti, ili da ne izvrši što bi moralo izvršiti, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službenog ili odgovornog lica....“

U konkretnom slučaju nije na potpuno precizan i jasan način opisano koja je to službena radnja koju optuženi u okviru svoje funkcije ne bi smio izvršiti, odnosno koju bi morao izvršiti.

Takođe, evidentno je da u optužnici nije postavljen prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, kao ni prijedlog za izricanje mjera bezbjednosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti i dužnosti.

Međutim, iako za njihovo izricanje nije neophodan prijedlog tužioca, činjenica je da bi unošenje takvih prijedloga kod krivičnih djela koja su suštinski vezana za djelatnosti ili dužnosti optuženih bilo značajno radi sveobuhvatnog raspravljanja o svim prijedlozima tužilaštva.

Dalje, iz presude je evidentno da je Sud, iako nije postojao prijedlog tužioca, na osnovu čl. 110, 111. i člana 217. stav 4. KZBiH, od optuženog oduzeo imovinsku korist pribavljenu izvršenjem krivičnog djela - novac u iznosu od 50 eura. Takođe, na osnovu člana 73. KZBiH, optuženom je izrečena mjera bezbjednosti zabrane vršenja poslova policajca u GPBiH u trajanju od tri godine od pravosnažnosti presude s tim da se vrijeme provedeno na izdržavanju kazne zatvora ne uračunava u vrijeme trajanja te mjere bezbjednosti.

Takođe, kao značajan izdvaja se i stav Suda u vezi sa prigovorom branioca optuženog o nezakonitosti dokaza, tačnije da zapisnik o saslušanju svjedoka nije sačinjen u skladu sa ZKPBiH, budući da on ne sadrži postavljena pitanja. Sud je smatrao da je u toku istrage svjedok saslušan na valjan i zakonit način, da je iskaz dat voljno, bez bilo kakvih iznuda i povreda ljudskih prava u tom smislu, što je, u skladu sa odredbama procesnog zakona, u vremenskom okviru poduzimanja te dokazne radnje, odnosno u skladu sa članom 86. ZKPBiH. Stoga, Sud je smatrao da su u cijelosti primijenjene relevantne odredbe procesnog zakona kojim je opisan tok saslušanja svjedoka uz sve procesne garancije u pogledu njegovih prava i obaveza kao svjedoka u krivičnom postupku.

To je posebno značajno kada se ima u vidu da se u konkretnoj situaciji radilo o izuzetku od neposrednog izvođenja dokaza, odnosno kada je iskaz svjedoka pročitana na glavnom pretresu.

Takođe, kada je u pitanju povreda prava na odbranu, Vijeće je zaključilo da iskazi saslušanih svjedoka jesu pročitani tokom glavnog pretresa, ali da iskazi tih svjedoka, iako su bili ključni, nisu korišteni samostalno da bi se na njima u potpunosti zasnovao zaključak o krivici optuženog. Iskazi tih svjedoka su u potpunosti odgovalali nalazima materijalne dokumentacije.

- **Primjer 3.4.2.**

Optužnica Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj T20 0 KTK 0013674 17 od 20. decembra 2017. godine

Krivično djelo primanje dara i drugih oblika koristi.

U optužnici su navedeni period inkriminacije, mjesto izvršenja krivičnog djela, zatim je navedeno svojstvo optuženog, te način izvršenja krivičnog djela, kao i namjera da se pribavi protivpravna imovinska korist.

U konkretnom slučaju nije na potpuno precizan i jasan način opisano koja je to službena radnja koju optuženi u okviru svoje funkcije ne bi smio izvršiti, odnosno koju bi morao izvršiti.

Takođe, evidentno je da u optužnici nije postavljen prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, kao ni prijedlog za izricanje mjera bezbjednosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti i dužnosti. Na osnovu člana 110. Krivičnog zakona BiH, Sud je oduzeo od optuženog imovinsku korist pribavljenu izvršenjem krivičnog djela, i to novčani iznos od 60,00 eura, i bez prijedloga tužioca.

Tužilaštvo BiH podiglo je optužnicu broj T200KTK001367417 od 20. decembra 2017. godine protiv lica zaposlenog u Upravi za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine zbog krivičnog djela primanje dara i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZBiH, koju je potvrdio Sud BiH 29. decembra 2017. godine.

Povodom navedene optužnice Sud BiH je donio Presudu broj S 1 2 K 027193 17 K od 9. maja 2018. godine kojom je optuženi proglašen krivim za krivično djelo primanje dara i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZBiH i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine.

Apelaciono vijeće Suda BiH, odlučujući o žalbi branioca optuženog izjavljenoj protiv prvostepene presude, donijelo je drugostepenu Presudu broj S1 2 K 027193 18 Kž od 14. septembra 2018. godine kojom je navedena žalba odbijena kao neosnovana, te je potvrđena prvostepena presuda.

U optužnici je navedeno da je optuženi „...na međunarodnom graničnom prelazu Gradina, u svojstvu carinskog službenika Uprave za indirektno/neizravno oporezivanje Bosne i Hercegovine, Carinski referat na međunarodnom graničnom prelazu Gradina, obavljajući službene poslove i radnje, s namjerom da pribavi protivpravnu imovinsku korist od ... zahtijevao i uzeo novac u iznosu od 60 eura tako što je, vršeći poslove carinske kontrole putnika, koji je upravljao skupom vozila ... i suvozača..., prilikom ulaska u carinsko područje Bosne i Hercegovine

postupao suprotno odredbama člana 5. stav 4. u vezi sa stavom 2. tačka d), sve u vezi sa članom 7. stav 5. tačka c) Uputstva o carinskom postupku u putničkom prometu, a u vezi sa odredbama čl. 38. i 58. Zakona o carinskoj politici Bosne i Hercegovine, na način da je, nakon što je ... usmeno prijavio da prevozi dva polovna LCD televizora, četiri polovne automobilske gume i druge lične stvari, vratio mu pasoš, koji mu je prethodno uzeo, i rekao da u pasoš stavi novac kako ne bi platio carinu, pa je ... u pasoš stavio 40 eura i vratio ga carinskom službeniku koji mu je rekao da se parkira kraj kontrolne kućice kako bi izvršio fizički pregled robe, izašao iz kontrolne kućice, pregledao tovarni prostor automobila i prikolice, pa kada je utvrdio da se u prikolici nalaze četiri polovne automobilske gume, rekao ... da je zabranjeno uvoziti polovne gume u Bosnu i Hercegovinu, potom, svjestan te zabrane, postupio suprotno odredbama člana 1. stav 2. Odluke o ograničenju uvoza putničkih automobila, teretnih vozila i vanjskih pneumatskih guma i omogućio uvoz polovnih guma, zahtijevajući još 20 eura, rekavši da je prethodno dati iznos novca od 40 eura 'mali', pa je od ... uzeo ukupan iznos od 60 eura.“

U optužnici su navedeni period inkriminacije, mjesto izvršenja krivičnog djela, zatim je navedeno svojstvo optuženog, te način izvršenja krivičnog djela, kao i namjera da se pribavi protivpravna imovinska korist.

U konkretnom slučaju nije na potpuno precizan i jasan način opisano koja je to službena radnja koju optuženi u okviru svoje funkcije ne bi smio izvršiti, odnosno koju bi morao izvršiti.

Takođe, evidentno je da u optužnici nije postavljen prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, kao ni prijedlog za izricanje mjera bezbjednosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti i dužnosti. Na osnovu člana 110. KZBiH, Sud je oduzeo imovinsku korist pribavljenu izvršenjem krivičnog djela od optuženog, i to novčani iznos od 60,00 eura, i bez prijedloga tužioca.

- **Primjer 3.4.3.**

Optužnica Republičkog javnog tužilaštva Republike Srpske - Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj T12 1 KTK 0000524 17 od 22. novembra 2018. godine

Postupanje tužioca ukazuje na to da odlučne činjenice na kojima se zasniva optužnica nisu sa dovoljnom pažnjom utvrđene prije podizanja optužnice, pogotovo što se one zasnivaju isključivo na subjektivnim dokazima, a što je tužilac morao razjasniti saslušanjem svjedoka u toku istrage. Rezultat toga je bilo donošenje oslobađajuće presude protiv optuženog (omaška u pogledu datuma kada je zahtijevano davanje mita u iskazu svjedoka).

Presudom Okružnog suda u Banjaluci - Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 022459 18 K od 10. juna 2019. godine optuženi je oslobođen optužbe, a presuda je potvrđena Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 022459 19 Kž od 25. marta 2021. godine.

Optužnicom se teretio optuženi da je u svojstvu službenog lica, kao opštinski tržišni inspektor Opštine X, prilikom kontrole i provjere zakonitosti i pravilnosti poslovanja poslovne jedinice privrednog subjekta „XY“, iako je uočio nezakonitosti u poslovanju subjekta nadzora koje su se ogledale u tome da, suprotno odredbama člana 3.a stav 3. Zakona o privrednim društvima, poslovna jedinica privrednog subjekta „XY“, koja se nalazi van sjedišta navedenog privrednog društva, nije registrovana kod nadležnog suda, nije izvršio službene radnje izdavanja prekršajnog naloga za učinjeni prekršaj kojim bi izrekao mjeru zabrane obavljanja djelatnosti do otklanjanja nepravilnosti iako je bio svjestan da je navedene službene radnje morao izvršiti, prema odredbama člana 57. stav 3. i člana 58. stav 1. tačka a) Zakona o inspekcijama u Republici Srpskoj. Tako je 26. oktobra 2017. godine na određenom mjestu na kojem se sastao sa osobom koja je zaposlena u privrednom subjektu „XY“ od te osobe tražio novčani iznos od 600 KM kako ne bi izvršio navedene službene radnje koje je morao izvršiti.

Radnje koje su opisane u dispozitivu optužnice tužilac je dokazivao tokom glavnog pretresa isključivo subjektivnim dokazima, iskazom svjedoka koji je bio neposredni očevidac navedenog inkriminisanog događaja i iskazima svjedoka koji su imali posredna saznanja o navedenom slučaju. Kao dokaz tužilac je izveo zapisnik o pretresanju mobilnog telefona koji je oduzet od svjedoka, te saslušao vještaka koji je vještačio sadržaj mobilnog telefona.

Činjenica da je svjedok svojim mobilnim telefonom snimio razgovor sa optuženim, što predstavlja radnju dokazivanja koja je preduzeta bez naredbe suda, a što nije u skladu sa odredbama ZKPRS, bila je osnov da sudija za prethodno saslušanje taj dokaz kao nezakonit isključi iz dokazne građe, tako da taj dokaz tužilac nije mogao izvoditi na glavnom pretresu.

Dakle, prilikom podizanja optužnice tužilac je morao voditi računa i u ovom dijelu, budući da su mu preostali isključivo subjektivni dokazi za dokazivanje krivice optuženog. U pogledu dana kada je optuženi tražio od svjedoka mito, tužilac, iako je u optužnici naveo dan na koji se desio događaj, nije u dovoljnoj mjeri utvrdio te činjenice u istrazi. Iako je tužilac, osim saslušanja koje su provela ovlašćena službena lica, neposredno saslušao svjedoka, tokom saslušanja nije obratio pažnju na odlučne činjenice koje su opisane u optužnici u dovoljnoj mjeri i nije razjasnio te činjenice u dovoljnoj mjeri prilikom saslušanja navedenog svjedoka. Naime, u toku svjedočenja na glavnom pretresu i u istrazi svjedok je izjavio da je optuženi tražio od nje novčani iznos od 600 KM. U svom iskazu svjedok, direktor navedenog privrednog subjekta, naveo je da mu je taj svjedok ispričao da je optuženi kao inspektor od nje tražio 600 KM da ne bi pisao prekršajni nalog, te da je on podnio prijavu načelniku opštine protiv inspektora. Ta činjenica je dokazana materijalnim dokazom, odnosno prijavom.

Ocjenjujući iskaze saslušanih svjedoka, sud je pravilno ocijenio odlučnu činjenicu koja se odnosi na vremenski „redoslijed događaja“ pri neposrednoj komunikaciji optuženog i svjedoka, pa je utvrdio da iskaz svjedoka ne može prihvatiti kao vjerodostojan u pogledu njegove istinitosti u vezi sa činjenicom da je optuženi tražio od tog svjedoka da mu plati potkupninu da ne učini nešto što je bio dužan učiniti u granicama svog ovlaštenja. Sud je utvrdio činjenicu da je prijava protiv optuženog podnesena načelniku opštine dan prije nego što je optuženi tražio mito od svjedoka. Imajući u vidu načelo *in dubio pro reo*, sud je oslobodio optuženog krivice za navedeno krivično djelo, a Vrhovni sud Republike Srpske tu odluku je potvrdio, navodeći, između ostalog, da su argumenti u žalbi neosnovani, u dijelu u kojem žalilac, odnosno Republičko javno tužilaštvo navodi da se radi o „omašci u pogledu datuma kada je zahtijevano mito u iskazu svjedoka“. Naime, na glavnom pretresu svjedok je pojasnio „da je to bilo 26, a ne 27. oktobra 2017. godine, kako je to prethodno izjavio“.

Postupanje tužioca ukazuje na to da tužilac prije podizanja optužnice nije utvrdio sa dovoljnom pažnjom odlučne činjenice na kojima se zasniva optužnica, pogotovo što se one zasnivaju isključivo na subjektivnim dokazima, što je tužilac morao da razjasni saslušanjem svjedoka u toku istrage. Rezultat toga je donošenje oslobađajuće presude protiv optuženog.

- **Primjer 3.4.4.**

Optužnica Republičkog javnog tužilaštva Republike Srpske - Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj T12 1 KTK 0000641 18 od 4. septembra 2018. godine

U optužnici tužilac je pravno opisao radnje koje su opisane u dispozitivu tako da je optuženi kao službeno lice zahtijevao i primio poklon da ne izvrši službenu radnju koju bi morao izvršiti u okviru službenog ovlaštenja, te pravno kvalifikovao te radnje kao krivično djelo primanje mita iz člana 319. stav 1. KZRS.

Prvostepeni sud je radnju izvršenja optuženog prekvalifikovao na krivično djelo primanje mita iz člana 319. stav 2. KZRS.

Osnovna razlika između stava 1. (pravo pasivno podmićivanje) i stava 2. (nepravo pasivno podmićivanje) krivičnog djela primanje mita iz člana 319. KZRS jeste radnja zbog koje se vrši podmićivanje.

Presudom Okružnog suda u Banjaluci - Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala broj 11 0 K 023271 18 K od 20. februara 2019. godine optuženi je proglašen krivim zbog krivičnog djela primanje mita iz člana 319. stav 2. KZRS, te su mu izrečene uslovna osuda i novčana kazna kao sporedna kazna uz obavezu da vrati imovinsku korist koju je pribavio izvršenjem krivičnog djela. Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj 11 0 K 023271 19 Kž od 20. maja 2020. godine prvostepena presuda je potvrđena.

U optužnici optuženom je stavljeno na teret da je, postupajući kao policijski službenik na poslovima kontrole saobraćaja, zaustavio i kontrolisao vozilo i da

je tom prilikom vozaču saopštio da je učinio saobraćajni prekršaj prolaskom kroz crveno svjetlo, odnosno da je postupao suprotno naredbama policijskog službenika koji je regulisao saobraćaj. Poslije toga od vozača je zahtijevao da vozilo parkira, te mu je uzeo vozačku dozvolu i naredio mu da dođe do policijskog vozila. Nakon što je vozač tako postupio, optuženi mu je ponovo saopštio da je učinio prekršaj za koji su propisani novčana kazna i oduzimanje vozačke dozvole, te mu se obratio riječima: „... da ne pravimo probleme i vama i nama, da skratimo muke, daćete na kafu i problem će da bude riješen.“ Vozač je pružio novine kako bi u njih stavio novac, iz novčanika je izvadio novčanicu od 50 eura koju je stavio u novine i vratio optuženom koji mu je potom vratio vozačku dozvolu.

U optužnici tužilac je radnje koje su opisane u dispozitivu pravno opisao tako da je optuženi kao službeno lice zahtijevao i primio poklon da ne izvrši službenu radnju koju bi morao izvršiti u okviru službenog ovlaštenja, te pravno kvalifikovao te radnje kao krivično djelo primanje mita iz člana 319. stav 1. KZRS.

Radnja izvršenja krivičnog djela primanje mita iz člana 319. stav 1. KZRS se sastoji od zahtijevanja ili primanja poklona ili kakve druge koristi, ili primanja obećanja poklona ili kakve koristi da se izvrši radnja koja se ne bi smjela izvršiti, ili da se ne izvrši radnja koja bi se morala izvršiti (pravo pasivno podmićivanje). a U stavu 2. istog člana predviđen je lakši oblik podmićivanja (nepravo pasivno podmićivanje) koje se sastoji od zahtijevanja ili primanja poklona ili kakve koristi da se izvrši radnja koja bi se morala izvršiti, ili da se ne izvrši radnja koja se ne bi smjela izvršiti u okviru svog ovlašćenja. Osnovna razlika između stava 1. i stava 2. krivičnog djela primanje mita iz člana 319. KZRS jeste radnja zbog koje se vrši podmićivanje.

Polazeći od obilježja bića navedenog krivičnog djela, a imajući u vidu radnje koje je učinio optuženi, koje su nedvosmisleno potvrđene detaljnim iskazom svjedoka vozača, snimkom nadzornih kamera, kao i iskazom drugog svjedoka, prvostepeni sud je radnje optuženog pravilno kvalifikovao kao krivično djelo primanje mita iz člana 319. stav 2. KZRS. Naime, na osnovu izvedenih dokaza, kao što je tvrdio i tužilac, sud je utvrdio da svjedok vozač nije učinio bilo kakav prekršaj iako je optuženi oštećenom prije nego što je zahtijevao mito saopštio da je učinio prekršaj za koji se, između ostalog, može izreći novčana kazna i oduzeti vozačka dozvola, a da je optuženi time što je zahtijevao poklon stavio

u izgled radnju koju nije smio izvršiti zbog toga što prekršaj nije postojao. Sud je utvrdio da se radnja zbog koje je optuženi primio mito ubraja u djelokrug njegovog ovlašćenja i da se zahtijevanjem mita licu od koga se uzima poklon stavlja do znanja da neće izvršiti službenu radnju koju ne bi smio izvršiti.

Prvostepeni sud je radnju izvršenja optuženog pravilno prequalifikovao na krivično djelo primanje mita iz člana 319. stav 2. KZRS, a optuženom je optužnicom stavljeno na teret krivično djelo iz člana 319. stav 1. KZRS.

Vrhovni sud Republike Srpske je potvrdio prvostepenu presudu.

Aneks I: Predstavljanje preliminarnih nalaza Analize tužilačke prakse u predmetima organizovanog kriminala i korupcije u Bosni i Hercegovini

› Konferencija 4. aprila 2024. godine u Sarajevu, hotel „Swissotel“

Dana 4. aprila 2024. godine u Sarajevu, u hotelu „Swissotel“, održan je događaj na kojem su predstavljeni preliminarni nalazi *Analize tužilačke prakse u predmetima organizovanog kriminala i korupcije u Bosni i Hercegovini*. Cilj ovog skupa je bio da se održi stručna rasprava o temi izazova koji se javljaju u procesuiranju krivičnih djela organiziranog kriminala i korupcije. Da bi se održala stručna diskusija sa što više informacija, preliminarni nalazi Analize dostavljeni su učesnicima prije skupa. Događaj je organizovan zajedno sa Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine, te uz podršku Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

Događaju su prisustvovali glavni tužioci i zamjenici glavnih tužilaca tužilaštava Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Federalnog tužilaštva FBIH, Republičkog javnog tužilaštva Republike Srpske, Okružnog javnog tužilaštva u Istočnom Sarajevu, Kantonalnog tužilaštva Zapadnohercegovačkog kantona, Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo, Kantonalnog tužilaštva Zeničko-dobojskog kantona, Tužilaštva Brčko Distrikta BiH, Okružnog javnog tužilaštva Doboj, kao i predstavnici agencija za provođenje zakona u ime Obavještajno-sigurnosne agencije, Državne agencije za istrage i zaštitu i Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova.

U ovom događaju su učestvovali i državni ministar pravde Bosne i Hercegovine, te predsjednik Visokog sudskog i tužiteljskog vijeća Bosne i Hercegovine, šefica Odjela za efikasnost Tužilaštva VSTV i direktori i predstavnici Centra za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine i Centra za edukaciju sudija i tužilaca Republike Srpske. Održavanju skupa su doprinijeli i predstavnici međunarodnih organizacija, Britanske ambasade, Ureda Visokog predstavnika, Ureda specijalnog predstavnika EU, te Ambasade Sjedinjenih Američkih Država, Vijeća Evrope, projekta USAID-a „Pravosuđe protiv korupcije u BiH“, Ambasade Kraljevine Nizozemske, predstavnici projekta EU4Justice - Faza II, OSCE-a - Sekcije za vladavinu prava.

U uvodnom dijelu skupu su se obratili Mirsad Ćeman, potpredsjednik Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Biljana Braithwaite, direktorica Programa za Zapadni Balkan AIRE Centra i Julian Reilly, ambasador Britanske ambasade u Bosni i Hercegovini.

Mirsad Ćeman, potpredsjednik Ustavnog suda BiH, naglasio je važnost visokokvalitetnih zakona i usklađene sudske prakse u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije. Potpredsjednik Ćeman je istakao da su detaljne analize prakse, vođene standardima Ustavnog suda i Evropskog suda za ljudska prava, korisne za unapređenje vladavine prava. Biljana Braithwaite, direktorica Programa za Zapadni Balkan AIRE Centra, ukazala je na povezanost organizovanih kriminalnih grupa u regiji i izazove koje nosi tehnološki napredak. Direktorica Braithwaite je naglasila da je potrebno jačati pravosudni odgovor putem bolje međuinstitucionalne saradnje i razmjene znanja, posebno u svjetlu zloupotrebe novih tehnologija poput kriptovaluta. Julian Reilly, britanski ambasador u BiH, istaknuo je ključnu ulogu tužilaca u suzbijanju kriminala i korupcije, te naglasio važnost multidisciplinarnog pristupa učinkovitim kaznenom progonu. Dodatno tome, istaknuo je kontinuiranu podršku Ujedinjenog Kraljevstva pravosudnoj reformi u BiH, koja je usmjerena na jačanje kapaciteta sudija, tužilaca i istražitelja.

Na ovom skupu govornici i panelisti bili su: Zlatko M. Knežević, sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u penziji i konsultant na projektima AIRE Centra, Sanja Tadić-Stojisavljević, republička tužiteljica Republičkog javnog tužilaštva Republike Srpske, Džermin Pašić, tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Miodrag Bajić, zamjenik glavnog republičkog tužioca – specijalni tužilac Republičkog javnog

tužilaštva Republike Srpske, te Milanko Kajganić, glavni tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine. Izlaganja panelista i učesnika skupa o preliminarnim nalazima moderirala je Vanesa Jusufbegović, viša pravna savjetnica Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Panelisti su doprinijeli izlaganjima govoreći o izazovima koji se javljaju u radu tužilaštava na predmetima u praksi. Govoreći o svom tužilačkom iskustvu, tužioci su istaknuli važnost provođenja finansijskih istraga paralelno sa krivičnim istragama kada su u pitanju krivična djela organizovanog kriminala i korupcije. Kada je riječ o uspješnosti tužilačkog postupanja, razgovarano je o radnjama dokazivanja (provođenje posebnih istražnih radnji, kompleksnih vještačenja koja uključuju i finansijska vještačenja, privremenih mjera zamrzavanja i oduzimanja imovine), te o saradnji i koordinaciji sa policijsko-obavještajnim agencijama. Konstatovano je da se tužioci u tužilačkom postupanju ne treba da vode samo ostvarenjem norme i/ili sudskim epilogom nego da treba da se rukovode obavezom da istražuju i dokazuju činjenice ukoliko postoje osnovi sumnje da je počinjeno krivično djelo, te da uvijek održavaju ravnotežu principa presumpcije nevinosti. U istragama koje uključuju krivična djela povezana sa organizovanim kriminalom primjetna je pojava plaćanja kriptovalutama, što ukazuje na osnove sumnje o pranju novca, a izazovi u vezi s tim nisu samo tehnološke prirode nego uključuju i zakonske okvire.

Zaključke i preporuke koji su dio ovog izvještaja predstavili su Ermina Dumanjić, šefica Odjeljenja za ustavnosudsku praksu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, i Zvonko Mijan, konsultant na projektima AIRE Centra.

- ▶ Organizovane kriminalne grupe su povezane i direktno saraduju. Sa svakim novim tehnološkim razvojem možemo biti sigurni da će ga one zloupotrijebiti. Odgovor pravosuđa, posebno tužilaca koji imaju jednu od ključnih uloga, mora biti jači od toga. Zato je potrebno kontinuirano zagovarati i nastojati doprinijeti bržoj, učinkovitoj i jačoj međuinstitucionalnoj saradnji, te razmjeni informacija i znanja. Predstavljeno istraživanje je dio tih napora.
- ▶ Analize ove vrste, posebno ovaj projekt, vrijedan su alat kojim će sudovi i tužilaštva, rukovođeni visokim standardima koje su izgradili Evropski sud za ljudska prava i Ustavni sud BiH, unaprijediti vladavinu prava.

- ▶ Posebnu pažnju treba posvetiti dokazivanju predmeta visoke korupcije, jer, pored toga što su u fokusu javnosti, krivična djela u tim slučajevima vrše nosioci funkcija u vlasti, pa samo istraživanje tih lica može predstavljati ozbiljan izazov za tužioca. U tim predmetima treba posebno voditi računa o tome da se pravilno i zakonito prikupe dokazi, saslušaju „osjetljivi“ svjedoci, te da se u strogoj tajnosti provedu posebne istražne radnje zbog mogućnosti „curenja“ informacija.
- ▶ U borbi protiv organizovanog kriminala izuzetno je važno oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalnim aktivnostima, pa se naglašavaju dva elementa, prvi – neophodnost finansijske istrage kao paralelne radnje od početka istrage koja se kontinuirano obavlja u skladu s novopribavljenim dokazima, te drugi – oduzimanje imovinske koristi, uključujući i prošireno oduzimanje imovinske koristi, za koje se moraju kontinuirano pripremati dokazi, čemu ni tužioci, pa ni sudije ne posvećuju dovoljno pažnje, a to je imperativ prema svim važećim krivičnim zakonima. Osim otvaranja finansijske istrage, posebnu pažnju neophodno je posvetiti pravima oštećenih.
- ▶ Poseban problem u vezi sa oduzimanjem imovinske koristi može se pojaviti u slučajevima oduzimanja imovinske koristi u kriptovalutama ili vraćanja te imovine oštećenim licima. Krivične zakonske regulative u vezi s tumačenjem pojmova vezanih za kriptoimovinu u BiH još uvijek nema. Stoga je izmjenama i dopunama krivičnog zakonodavstva potrebno stvoriti sistem koji će učinkovito odgovoriti na nove izazove koje kriptoimovina predstavlja za krivično pravo.
- ▶ Plan istrage je veoma važan element u postupanju tužilaca u istrazi. Plan istrage mora biti aktivan, fleksibilan, podložan novim saznanjima i upravljen ka dokazivanju postojanja ili nepostojanja krivičnog djela i počinioca. U pogledu krivičnih djela organizovanog kriminala mora postojati nekoliko uporišnih tačaka, među kojima su najvažnije korištenje kriminalističkih alata (posebne istražne radnje, finansijska forenzika, označavanje mogućih svjedoka ili svjedoka saradnika/pokajnika), te sve ostale radnje koje pripadaju dokazivanju u konkretnom krivičnom supstratu. Plan istrage mora sadržavati i najvažniji element bez kojeg bi

se on svodio na formalan akt, a to je tužilačka procjena toga koje radnje i u kojem pravcu provode policijsko-bezbjednosne agencije po nalogu i pod kontrolom tužilaštva, a koje po sopstvenoj inicijativi. Posebna pažnja se treba posvetiti naredbi za provođenje istrage.

- ▶ U istragama u ovim krivičnim djelima prvo i nezaobilazno je bliska povezanost i kontinuirani rad sa ovlaštenim službenim licima i agencijama za provođenje zakona s ciljem, prvo, prepoznavanja pojavnih oblika ovog kriminala, a zatim istraživanja i prikupljanja zakonitih dokaza. Bez obzira na to što zakoni o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini govore o nadzoru tužilaca nad radom ovlaštenih službenih lica, taj nadzor u potpunosti nije ostvaren u duhu procesnih zakona i vrlo često se policijski organi i tužilaštva ponašaju kao da su na različitim stranama, a upravo je suprotno, oni su jedini organi zaduženi za otkrivanje i gonjenje počilaca krivičnih djela.
- ▶ Budući da se organizovani kriminal uspješno prilagođava savremenim sredstvima komunikacije i saradnje, ne nailazeći pri tome na bilo kakve probleme u poslovnom funkcionisanju zbog međusobnih razlika u jeziku, državljanstvu, naciji ili geografskom porijeklu, neophodno je pronaći odgovarajući odgovor na izazove koji se pojavljuju zbog ubrzanog razvoja tehnologije, koji svakako utječe na postupanje tužilaca u istragama krivičnih djela u vezi sa organizovanim kriminalom i korupcijom, a u vezi s čim još uvijek nema sudskog epiloga.
- ▶ Dugotrajna, kompleksna i multidisciplinarna finansijska vještačenja postaju uslov za dokazivanje u krivičnom postupku. Stoga je institucionalni nedostatak forenzičko-finansijskog centra direktno vezan za uspjeh istražnog postupka.
- ▶ Tužiocima je cilj da se pravilno utvrde činjenice, da se pravilno izvede zaključak da li je neka činjenica dokazana i da se donese ispravna i zakonita presuda. Uspješnost tužilačkog postupanja se ne može vrednovati samo ostvarenjem norme i/ili sudskim epilogom.

- ▶ Od tužilaca se očekuje hrabrost u obavljanju dužnosti. Mora postojati spremnost na medijske utjecaje, koji sve češće imaju oblik pritiska i na tužioce, ali i na kompletnu istragu. Ovi predmeti su u fokusu javnosti koja očekuje da o njima bude informisana, a, s druge strane, medijski napisi i javni istupi pojedinih ličnosti iz javnog života, potencijalnih osumnjičenih, pa i pripadnika pravosudne zajednice stvaraju dodatni teret i vrlo često šire dezinformacije u ovim predmetima koje formiraju javno mnijenje bilo u pravcu da neko treba biti osuđen prije presude, bilo da se proganja isključivo po nečijem nalogu, što dodatno stvara probleme u ovim predmetima, te utječe na presumpciju nevinosti.

